

INSTITUT SUPERIOR DE CIÈNCIES RELIGIOSES
SANT FRUCTUÓS
ARQUEBISBAT DE TARRAGONA

25 ANYS DE L'INSTITUT SUPERIOR
DE CIÈNCIES RELIGIOSES
SANT FRUCTUÓS

Evolució i història dels
estudis eclesiàstics superiors
a l'arxidiòcesi de Tarragona

Llic. Xavier Cortés Nadal
Professor de l'INSAF

Lliçó inaugural

CURS
2021/2022

INSTITUT SUPERIOR DE CIÈNCIES RELIGIOSES
SANT FRUCTUÓS
ARQUEBISBAT DE TARRAGONA

**25 ANYS DE L'INSTITUT SUPERIOR
DE CIÈNCIES RELIGIOSES
SANT FRUCTUÓS**

**Evolució i història dels
estudis eclesiàstics superiors
a l'arxidiòcesi de Tarragona**

**Llic. Xavier Cortés Nadal
Professor de l'INSAF**

Lliçó inaugural

CURS

2021/2022

Edita:

Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós
Arquebisbat de Tarragona

Impressió:

Impremta Torrell, SAU

Dipòsit legal:

T - 1019-2021

ÍNDEX

PRÒLEG

1. INTRODUCCIÓ

2. EVOLUCIÓ HISTÒRICA DELS ENSENYAMENTS SUPERIORS VINCULATS A L'ARXIDIÒCESI DE TARRAGONA

2.1. PUNT DE PARTIDA

2.2. EL SEMINARI TRIDENTÍ DE TARRAGONA, LLAVOR DE LA *UNIVERSITAS TARRACONENSIS*

2.3. LA *UNIVERSITAS TARRACONENSIS* (1572 – 1717). LA PRIMERA UNIVERSITAT DE L'ARXIDIÒCESI

2.4. EL REIAL ESTUDI LITERARI (1724 – 1845)

2.5. LA UNIVERSITAT PONTÍFICA DE TARRAGONA (1897 – 1933). LA SEGONA UNIVERSITAT ECLESIASTICA DE L'ARXIDIÒCESI

2.5.1. *Context general*

2.5.2. *Antecedents*

2.5.3. *L'erecció*

2.6. INSTITUT D'ALTS ESTUDIS RELIGIOSOS *PAEDAGOGIUM* (1934 – 1936). EL PRIMER INSTITUT SUPERIOR DE CIÈNCIES RELIGIOSES A L'ARXIDIÒCESI

2.6.1. *Antecedents*

2.6.2. *Els primers passos*

2.6.3. *Govern i gestió*

2.6.4. *Evolució històrica*

3. PUNT I A PART DELS ESTUDIS ECLESIASTICS SUPERIORS A L'ARXIDIÒCESI (1936 – 1970)

4. VERS LA RECUPERACIÓ DELS ESTUDIS ECLESIASTICS SUPERIORS

4.1. L'IMPULS DEL VATICÀ II

4.2. L'ESCOLA DE TEOLOGIA SANT FRUCTUÓS (EDTSF) (1970 – 1977)

4.2.1. *Finalitat*

4.2.2. *Pla d'estudis*

4.2.3. *Activitat pastoral*

5. LA REPRESA DELS ESTUDIS SUPERIORS ECLESIASTICS

5.1. L'INSTITUT DE TEOLOGIA DE TARRAGONA (1977 – 1996)

5.1.1. *Erecció i articulació*

5.1.2. *Finalitat*

5.1.3. *Gestió i govern*

5.1.4. *Pla d'estudis*

5.1.5. *Activitat pastoral*

5.1.6. *La formació del professorat de Religió*

5.1.7. *Les commemoracions i efemèrides*

5.1.8. *La col·laboració amb altres institucions acadèmiques*

a) La Universitat Rovira i Virgili

b) El Centre de Lectura de Reus

5.2. L'ETAPA DE TRANSICIÓ A L'INSTITUT SUPERIOR DE CIÈNCIES RELIGIOSES SANT FRUCTUÓS (1990 – 1996)

6. CONSOLIDACIÓ I EXPANSIÓ DELS ESTUDIS ECLESIASTICS. L'INSTITUT SUPERIOR DE CIÈNCIES RELIGIOSES SANT FRUCTUÓS (1996 – Actualitat)

6.1. CONTEXT

- 6.2. ELS PRIMERS ESTATUTS: MISSIÓ, VISIÓ I VALORS
- 6.3. ELS PRIMERS PASSOS (1996 – 2000)
 - 6.3.1. *La presentació oficial*
 - 6.3.2. *El primer curs*
 - 6.3.3. *El pla d'estudis del 1996*
 - 6.3.4. *L'activitat acadèmica en marxa*
- 6.4. L'ETAPA DE CONSOLIDACIÓ (2000 – 2010)
- 6.5. LA NOVA ETAPA DEL PLA DE BOLONYA (2010 – 2015)
 - 6.5.1. *El pla d'estudis del 2010*
 - 6.5.2. *El curs en marxa*
- 6.6. VINCULATS A L'ATENEU UNIVERSITARI SANT PACIÀ (AUSP) (2015 – ACTUALITAT)
- 6.7. AUTORITATS ACADÈMIQUES
 - 6.7.1. *Els òrgans de govern (1996 – 2010)*
 - 6.7.2. *Els òrgans de govern (2010 – actualitat)*
- 6.8. EL DIA A DIA DE LA COMUNITAT EDUCATIVA
 - 6.8.1. *El professorat*
 - 6.8.2. *L'alumnat*
- 6.9. L'ATENCIÓ PASTORAL DE L'ALUMNAT
- 6.10. EL SERVEI DE BIBLIOTECA
- 6.11. LA POLÍTICA COMUNICATIVA
- 7. AL SERVEI DE LA PASTORAL ARXIDIOCESANA
 - 7.1. FORMACIÓ DEL PROFESSORAT DE RELIGIÓ
 - 7.2. OFERTA ACADÈMICA AMB FINALITAT PASTORAL
 - 7.2.1. *Associació Bíblica de Catalunya (ABCat)*

7.2.2. Espai Formatiu «L'Aula de la Gent Gran»

7.2.3. Trobar-se amb la fe: curs de formació per a laics.

7.2.4. Formació continuada per adults

7.2.5. Formació amb Delegacions i moviments

7.2.6. Formació continuada per al presbiterat

8. LA PROJECCIÓ DEL MAGISTERI DE L'ESGLÉSIA EN EL MARC EL DIÀLEG FE I CULTURA

9. LA RECERCA

9.1. L'ESPECIALITZACIÓ EN CRISTIANISME ANTIC

9.2. LES TESINES DE LLICENCIATURA

10. LES PUBLICACIONS

10.1. LES LLIÇONS INAUGURALS

10.2. LA COL·LECCIÓ ESTUDIS DE TEOLOGIA I CIÈNCIES DE LA RELIGIÓ

11. ACTIVITAT CULTURAL: COMMEMORACIONS I JORNADES

11.1. COMMEMORACIÓ DEL CENTENARI DE LA UNIVERSITAT PONTIFÍCIA DE
TARRAGONA (1897 – 1997)

11.2. JORNADES D'APROFUNDIMENT ENTORN LA FIGURA DE L'ARQUEBISBE DE
TARRAGONA, DR. JOSEP PONT I GOL

11.3. EL TEMPS RETORNA. 500 ANYS DEL RENAISSAMENT A LA CATALUNYA
NOVA

11.4. COMMEMORACIONS DE LA CREACIÓ DE L'INSAF

11.4.1. *Deu anys de la creació de l'INSAF*

11.4.2. *Vint-i-cinc anys de la creació de l'INSAF*

12. LA COL·LABORACIÓ AMB D'ALTRES INSTITUCIONS ACADÈMIQUES I LA SOCIETAT CIVIL

12.1. LA UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI (URV)

12.1.1. *Màster en Història de les Religions*

12.1.2. *Col·laboració amb els diferents Departaments de la URV*

12.1.3. *Col·laboració amb la Facultat de Ciències de l'Educació i
Psicologia*

12.2. ALTRES INSTITUCIONS ACADÈMIQUES

12.3. FORMACIÓ PERMANENT DEL PROFESSORAT

12.4. LA SOCIETAT CIVIL EN GENERAL

13. REPTES DE FUTUR

14. CONCLUSIONS

15. BIBLIOGRAFIA

16. SIGLES

17. IMATGES

PRÒLEG

La present lliçó inaugural vol ser un repàs a l'origen, evolució històrica i funció actual de l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós (INSAF), en complir la institució 25 anys d'existència, i fer memòria del compromís de l'Església a Tarragona amb els ensenyaments superiors des de mitjats del segle XVI.

L'INSAF, com a centre d'ensenyament superior, és avui dia el testimoni de l'esforç de la comunitat cristiana de l'arxidiòcesi de Tarragona, amb la resta de l'Església universal, per a fer possible el diàleg entre fe i cultura, presentant i actualitzant a la societat el missatge de Jesús, formant nous professionals en el camp de la cultura i l'ensenyament i a futurs agents de pastoral.

D'això se'n dedueixen dos destinataris clau: la mateixa comunitat cristiana que es responsabilitza del seu sosteniment en tots els àmbits, així com la societat en general. Una societat submergida en una profunda secularització on, potser, el fet religiós interessa des d'una mirada exòtica i de tradició popular, sovint com a complement d'una economia centrada en el turisme cultural.

Agrair la confiança al Dr. Andreu Muñoz, director de l'INSAF, donada en la realització d'aquest text, així com l'ajuda inestimable de la secretària general de l'Institut, Roser Fornell i el seu equip de Secretaria format per la Sra. Visi Juárez, com també a la directora del Centre Tarraconense «El Seminari», la Sra. Marisa Jiménez i al seu equip per les facilitats d'accés a l'espai, així com a Mn. Josep Manel González, director en funcions de la Biblioteca del Seminari Pontifici de Tarragona i al Sr. Sergi Guardiola, tècnic de la biblioteca, per la disponibilitat en l'atenció a l'accés als fons.

1. INTRODUCCIÓ

L'evolució i la història dels estudis eclesiàstics a l'arxidiòcesi metropolitana i primada de Tarragona són testimoni de camí en la construcció del Regne de Déu. Un regne que també es construeix des de l'ensenyament i la predicació raonada, tal com Jesús feia: «Quan Jesús hagué acabat de donar aquestes instruccions als seus dotze deixebles, se'n va anar a ensenyar i a predicar per aquelles poblacions» (Mc 11,1).

A continuació, es pretén explicar la història dels 25 anys de l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós (INSAF) en relació a les qüestions següents: Quins van ser els seus antecedents? Quina és la seva finalitat i la seva funció? Com va ser la seva evolució històrica? Què és l'INSAF? Quines funcions han continuat amb l'INSAF? Quines són les noves línies de treball que ha obert l'INSAF? Quins reptes es planteja de futur la institució? La resposta a aquestes qüestions s'ha obtingut a través de la recerca, principalment, en fonts primàries d'arxiu disponibles a l'INSAF, les memòries de la institució, reculls de premsa, etc.; com també en d'altres arxius, i els fons bibliogràfics de la Biblioteca del Seminari Pontifici de Tarragona, permetent obtenir una visió el més global del tema, essent la base del cos escrit que es presenta en el present text.

2. EVOLUCIÓ HISTÒRICA DELS ENSENYAMENTS SUPERIORS VINCULATS A L'ARXIDIÒCESI DE TARRAGONA

2.1. PUNT DE PARTIDA

Els primers ensenyaments de les comunitats cristianes de l'Església de Tarragona és de suposar, que es van articular entorn la predicació i l'ensenyament de la Paraula de Déu recollides pels seus seguidors a la Bíblia. Es van fer presents en les primeres reunions comunitàries i en la celebració del dia del Senyor i van continuar amb la commemoració de la memòria dels màrtirs i dels confessors.

La comunitat cristiana de Tarragona fou força activa entre els segles IV al VII, silenciada del segle VIII al XI, convertida en una Església sense activitat coneguda, però no oblidada. Fou restaurada l'any 1091, i progressivament, va anar articulant novament ensenyaments, primer a redós de la Catedral fins arribar al segle XVI, quan va fundar el Seminari Tridentí i la primera universitat de l'arxidiòcesi de Tarragona.

2.2. EL SEMINARI TRIDENTÍ DE TARRAGONA, LLAVOR DE LA *UNIVERSITAS TARRACONENSIS*

Els seminaris i la potenciació de la formació del clergat van ser, en el Concili de Trento,¹ una de les respostes al repte de fer present la fe i la visió cristiana en la societat. Iniciativa que els Concilis de la Tarraconense² i la nostra arxidiòcesi van aplicar ben aviat, després de la recepció de la butlla de Pius V el 12 de març de 1569,³ que va permetre la constitució del Seminari Tridentí.

2.3. LA *UNIVERSITAS TARRACONENSIS* (1572 – 1717). LA PRIMERA UNIVERSITAT DE L'ARXIDIÒCESI

El pas següent es va donar l'any 1572, quan el cardenal Gaspar Cervantes de Gaeta va fer una important deixa testamentària per constituir la *Universitas Tarraconensis* (1574 – 1717),⁴ alhora que aconseguia el suport de la municipalitat de Tarragona al seu projecte.⁵

¹ Els arquebisbes Gaspar de Cervantes i Antoni Agustí, amb el seu antecessor Ferran de Lloaces i Peres (1560 -1568) van participar en aquest concili (ROVIRA, «Els segles XVI i XVII», 82).

² BADA, *Situació religiosa de Barcelona en el segle XVI*, 219.

³ SABATÉ, «De cómo era la Universidad de Tarragona que encontró», 455.

⁴ *Ibíd.*, 456.

⁵ Com a Tarragona (FUENTES, «De la memòria de Sant Fructuós al triomf de Santa Tecla», 40), a la ciutat de Barcelona, també s'havia seguit el mateix model de creació de Seminari, d'erecció de l'Estudi General i de suport de la municipalitat. BADA, *Situació religiosa de Barcelona en el segle XVI*, 210-221.

Entre el 1572 i el 1574 es va anar articulant la infraestructura acadèmica amb les classes dels graus en Teologia, Filosofia i Art i les respectives càtedres, procés que va quedar definitivament finalitzat el 15 de desembre de 1574 quan el papa Gregori XIII en donava l'autorització definitiva i era anomenat com a primer rector, el bisbe auxiliar Joan Terès i Borrull (1574 – 1575). L'activitat acadèmica d'aquesta institució va permetre l'obtenció de llicenciatures i doctorats en Filosofia i Teologia.⁶

Un cop en marxa, el projecte es va anar consolidant durant els pontificats de l'arquebisbe Antoni Agustí i Albanell (1576 – 1586) i l'arquebisbe Joan Terès (1587 – 1603). El primer va fer construir la seu física l'any 1577, obra de l'arquitecte Pere Blai,⁷ va promulgar-ne estatuts i ordinacions l'any 1580⁸ i es va treballar per a l'obtenció de privilegis i exempcions concedits per Felip II l'any 1588.⁹

Fins a mitjan segle XVII la Universitat va gaudir de certa estabilitat fins que a la Guerra de Segadors (1640 – 1652),¹⁰ l'edifici es va convertir en caserna militar, quedant malmès pel setge de la ciutat, i va haver de ser restaurat entre 1664 i 1675. L'inici del segle XVIII no va començar amb bons auguris, la voladura del polvorí de la Torre Grossa el va malmetre força, i l'inici de la Guerra de Successió (1705 – 1714) va suposar novament la seva conversió a caserna militar i obligà a finalitzar tota activitat acadèmica.

⁶ FÀBREGAS, «El segle XVIII », 323. OLIVÉ – PRATS – GONZÁLEZ, *Historia dels estudis universitaris a Tarragona*, 31. TORROELLA, «Els estatuts de la Universitat de Tarragona», 270.

⁷ «Seminari de Tarragona. I Centenari de l'edifici (1886 – 1986)», *Full Parroquial* 1904 (7 de setembre de 1986).

⁸ SABATÉ, «Los estatutos de la Universidad de Tarragona», 245.

⁹ OLIVÉ – PRATS – GONZÁLEZ, *Historia dels estudis universitaris a Tarragona*, 34. ROVIRA, «Els segles XVI i XVII», 147.

¹⁰ Malgrat ser el senyor de la ciutat i de gran part del camp, les rendes arquebisbals no eren tan folgades com es podria pensar (ROVIRA, «Els segles XVI i XVII», 87). Les quotes dels estudiants i altres aportacions n'havien de permetre la supervivència, a redós dels cicles econòmics d'expansió o depressió, aquests últims en dificultarien la seva subsistència (FÀBREGAS, «El segle XVIII», 323).

2.4. EL REIAL ESTUDI LITERARI (1724 – 1845)

El context polític va fer que els guanyadors de la guerra establissin el final dels Estudis Generals a la ciutat arran del Decret de l'1 de maig de 1717. Malgrat això, les condicions del llegat testamentari del cardenal Cervantes van permetre certa flexibilització i la continuïtat de certa infraestructura universitària amb la creació d'un Reial Estudi Literari (1724), on es permetia donar classes de *Gramàtica*, *Filosofia* i *Teologia fonamental*. Tot i així, els qui volien graduar-se havien de finalitzar els seus estudis a la Universitat de Cervera.¹¹

A finals del segle XVIII, coincidint amb un període de renovació de l'Església de Tarragona, hi va haver una revifalla del Seminari i del Reial Estudi Literari. En aquest van destacar els dominics Antonio Oller, catedràtic de Filosofia Tomista i el jesuïta Tomàs Cerdà com a professor de *Filosofia*.¹² L'arquebisbe Francesc Armanyà i Font (1785 – 1803) va aplicar-hi la política il·lustrada que va dur a terme en altres àmbits. Per això en va destinar més recursos econòmics, va millorar els serveis i la seva organització amb unes noves constitucions l'any 1806. Els rectors d'aquest període van ser els doctors Joan Andreu (1796 – 1802), Fèlix Torres i Amat (1802 – 1805) i Pere Larroy i Lassala (1806 – 1808). Les classes es repartien en torns de matí i tarda. El primer, de vuit a deu o dos quarts d'onze i d'onze a tres quarts de dotze aproximadament. El segon torn de quatre o dos quarts de cinc fins a un quart de vuit, amb els corresponents esbarjos dins l'horari.¹³

La Guerra del Francès (1808 – 1814) va obligar al seu tancament i la conversió de l'edifici en quarter militar.

Sembla que posteriorment es va intentar posar de nou en funcionament, però el context posterior, de conflictivitat entre l'absolutisme i el liberalisme i de forta crisi econòmica, social i política, van fer que finalment, l'any 1846, es donés oficialment per tancat.

¹¹ J. LL. F., «Seminari de Tarragona. I Centenari de l'edifici (1886-1986)», *Full Parroquial* 1904 (7 de setembre de 1986) 7. FÀBREGAS, «El segle XVIII», 314.

¹² FÀBREGAS, «El segle XVIII», 294.

¹³ ROVIRA, *L'època de les revolucions*, 227-228.

2.5. LA UNIVERSITAT PONTÍFICA DE TARRAGONA (1897 – 1933). LA SEGONA UNIVERSITAT ECLESIASTICA DE L'ARXIDIÒCESI

2.5.1. Context general

El Concordat de 1851 va significar el reconeixement mutu de l'Església i el nou sistema de govern liberal, en el marc d'un context polític i social de transició vers la nova societat industrial, amb el rerefons de la disputa dinàstica entre carlins i isabelins. Aquesta, va polaritzar a la societat i també les comunitats cristianes amb posicionaments entre el pactisme tàctic i la negativa a qualsevol pacte¹⁴ i l'articulació de l'anticlericalisme.

Malgrat això, la segona meitat del segle XIX marca un canvi de paradigma per a l'Església a Catalunya. Aquest segle XIX no es pot entendre sense Jaume Balmes, sant Antoni Maria Claret, el Dr. Josep Torras i Bages i la constitució de tot un seguit d'instituts religioses i congregacions, que van manifestar la fortalesa i la resposta als reptes de la modernitat: indústria, obrers,¹⁵ ciutats, etc., que es sumarien al sorgiment de la doctrina social de l'Església, a finals del segle XIX, impulsada per la Rerum Novarum de Lleó XIII, i que s'empeltarien al segle XX amb els moviments bíblic, litúrgic i patristic i els moviments d'acció social catòlica sota els quals es va organitzar el laicat.

En aquest context, la formació dels futurs candidats al presbiterat era clau. Per això Lleó XIII va impulsar l'articulació d'universitats pontífiques a les seus episcopals, caps de les províncies eclesiàstiques.¹⁶

2.5.2. Antecedents

A Tarragona, a partir de l'any 1846, només van restar en actiu els estudis eclesiàstics superiors al Seminari.¹⁷ Alhora, l'edifici que va acollir la *Universitas*

¹⁴ Això es documenta com una de les causes de les decisions respecte al Seminari de l'arquebisbe Benet Vilamitjana i Vila (PRATS, *Del trabuc a la trona*, 71-82).

¹⁵ A redós del Seminari s'havia creat una escola dominical gratuïta (PRATS, *Del trabuc a la trona*, 30).

¹⁶ PRATS, *Del trabuc a la trona*, 99-100.

¹⁷ J. LL. F., «Seminari de Tarragona. I Centenari de l'edifici (1886-1986)», *Full Parroquial* 1904 (7 de setembre de 1986) 7.

Tarraconensis, el Reial Estudi Literari i el Seminari, es va veure afectat, aquests anys, per la pèrdua de diversos d'espais com la capella, provocat per la reurbanització entre la Rambla Vella i la Rambla Nova, en el marc d'un procés de creixement de la ciutat des de la Part Alta fins al barri marítim del Serrallo.

L'any 1873, va ser ineludible traslladar el Seminari i els seus estudis a un altre lloc, ja que arran de la proclamació de la Primera República, l'edifici es va convertir novament en caserna militar, malgrat que es va intentar mantenir una mínima activitat acadèmica a l'espai.¹⁸

Els primers passos per construir un nou Seminari, es van donar sota el pontificat de l'arquebisbe Constantí Bonet i Zanuy (1875 – 1878),¹⁹ encara que va ser finalment l'arquebisbe Benet Vilamitjana i Vilà (1879 – 1888), qui va impulsar el projecte definitivament, quan va encarregar la seva realització a l'arquitecte Agustí Font, al mestre d'obres Vicenç Benet i l'escultor Fèlix Ferrer.

El 2 de juny de 1883 l'Ajuntament de Tarragona en va autoritzar la construcció del Seminari a la seva ubicació actual. Iniciades les obres l'any 1886, en dos anys l'edifici va ser construït,²⁰ alhora que es van fer l'adquisició de llibres i materials pedagògics per l'activitat acadèmica.

Finalment, l'edifici va ser inaugurat el dia 27 de setembre de 1886, diada que va coincidir amb les noces d'or sacerdotal de l'arquebisbe.²¹

¹⁸ OLIVÉ – PRATS – GONZÁLEZ, *Historia dels estudis universitaris a Tarragona*, 64.

¹⁹ El referent era la Universitat Catòlica de Lovaina (Bèlgica) i es va plantejar la seva construcció a la ciutat de Reus (Ibíd., 64).

²⁰ L'any 1986 es va constituir la Comissió diocesana del Centenari del Seminari Conciliar Pontifici. La van formar Mn. Josep Lluís Ferré i Martí, Mn. Jaume Roig i Roig, Mn. Joan Aragonès i Llebaria, Mn. Josep Gil i Ribas, Mn. Daniel Barenys i Llauredó, Sra. Carme Borbonès i Brescó, Sr. Josep Maria Musté i Folch i el Sr. Francesc Guirado i Pagès («Crònica. Centenari del Seminari. Tarragona», *Full Parroquial* 1837 (26 de maig de 1985) 8. Aquesta va preparar els actes del dia 20 d'octubre. Al matí, l'eucaristia, conferència de Mn. Joan Martí Alanís, bisbe de la Seu d'Urgell i copríncep d'Andorra, la inauguració d'una exposició històrica i el dinar de germanor, mentre que a la tarda, acte obert als exalumnes amb unes paraules del bisbe Joan Martí Alanís. «100 anys del Seminari», *Full Parroquial* 1917 (7 de desembre de 1986) 8.

²¹ J. Ll. F. «Cent anys del nostre seminari (3)» *Full Parroquial* 1505 (14 de setembre 1986) 7.

2.5.3. L'erecció

Sota l'impuls de Lleó XIII, qui va impulsar la creació d'universitats pontifícies a les diferents províncies eclesiàstiques, es van iniciar els tràmits perquè el nou edifici del Seminari Conciliar de Tarragona es convertís en Universitat Pontifícia.²²

El 2 de juliol de 1897 es va rebre el *placet* de la Sagrada Congregació d'Estudis del Vaticà. L'edifici del Seminari Tridentí va esdevenir seminari i alhora seu de la Universitat Pontifícia fins l'any 1933, quan va ser clausurada.²³ Malgrat la pretensió del cardenal-arquebisbe Francesc d'Assís Vidal i Barraquer d'impulsar la seva modernització, però les exigències del Decret de Pius XI sobre universitats, així com un context força desfavorable, des de l'any 1923, per a l'Església de Tarragona, van influir decisivament a la pèrdua d'aquesta categoria acadèmica.²⁴

2.6. INSTITUT D'ALTS ESTUDIS RELIGIOSOS *PAEDAGOGIUM* (1934 – 1936). EL PRIMER INSTITUT SUPERIOR DE CIÈNCIES RELIGIOSES A L'ARXIDIÒCESI

Aquesta va ser una de les respostes a la necessitat de millorar la formació i el coneixement de la religió a nivell cultural com conceptual. Els principals destinataris van ser laics dedicats a l'apostolat catequètic, propagandistes i alumnes de magisteri.

²² Per a un estudi més aprofundit del tema es recomana la consulta de la lliçó inaugural del curs 1998 – 1999 de Mn. Manuel M. Fuentes i Gasó titulada *La Universitat Pontifícia de Tarragona (1897 – 1933)* i l'escrit inèdit del Dr. Daniel Piñol Alabart, *Una etapa en els estudis superiors a Tarragona: la Universitat Pontifícia (1897 – 1934)*, obra guanyadora del Premi a la recerca històrica sobre els estudis universitaris a Tarragona, [AINSAF. Secció Commemoracions. Sèrie Centenari de la Universitat Pontifícia de Tarragona (1897 – 1934)].

²³ OLIVÉ – PRATS – GONZÁLEZ, *Historia dels estudis universitaris a Tarragona*, 64.

²⁴ MUNDI, «Nota històrica de la segunda Universidad de Tarragona», 160-163.

2.6.1. Antecedents

Per assegurar la continuïtat dels estudis superiors universitaris a la Tarraconense i a la mateixa ciutat de Tarragona es van sospesar diverses opcions. Una va ser la creació d'una universitat catòlica lliure, opció que s'havia valorat ja des de finals del segle XIX, encara que no es va veure viable en el context d'aquell moment. Així doncs, l'any 1931 es va optar per la potenciació d'Instituts Superiors, com a primer pas, abans de constituir aquestes universitats.²⁵ La proposta va anar concretant-se l'any 1932, com consta a l'acta de la reunió de la Província Eclesiàstica Tarraconense, on es va afirmar:

7. Preparación de instituciones católicas de enseñanza superior.

Procúrese organizar cursos de cultura religiosa para los seglares (filosofía, lugares teológicos, historia eclesiástica, etc.) dados por especialistas católicos de reconocida competencia.²⁶

2.6.2. Els primers passos

L'any 1933 es van iniciar els preparatius per a la posada en marxa d'un Institut Superior de Ciències Religioses al carrer Armanyà, 11 de Tarragona. Per això, es va constituir absorbint l'Escola Catequística, convertint-la en una secció d'aquest nou centre formatiu, i amb el suport i la implicació de la Junta Diocesana d'Acció Catòlica, on eren agrupats tots els moviments d'Església formats per laics.

2.6.3. Govern i comunitat educativa

L'estructura de govern es va articular entorn d'un Consell Director format pel president, el rector i el secretari.

²⁵ BATLLORI – ARBELOA, *Arxiu Vidal i Barraquer*. III.1ª i 2ª part ,7. 123.

²⁶ *Ibíd.*,7. 123. 330.

El primer president va ser el Dr. Josep Cartanyà i Inglès²⁷ i després de rebre el nomenament com a bisbe de Girona,²⁸ el va substituir el Dr. Manuel Borràs i Ferré, bisbe auxiliar de Tarragona. El seu rector va ser el Dr. Miquel Vilatimó Costa, canonge de la Catedral i el secretari, el Dr. Vicenç Nolla.²⁹

El claustre de professors va estar a càrrec de professors del Seminari. El pla d'estudis era de quatre anys, al final del qual se n'expedia un títol. Era previst que les classes es fessin a Tarragona, Reus i Valls.³⁰

L'alumnat estava dividit entre oients i els qui pretenien l'obtenció de titulació acadèmica expedida per l'Institut.³¹

2.6.4. Evolució històrica

El centre va iniciar les classes el febrer de l'any 1934 amb un centenar d'alumnes matriculats i cursos durant l'estiu.³² Aquest primer curs va tenir la durada d'un quadrimestre, ja que va començar cap al febrer.

El curs següent, 1934 – 1935 va ser inaugurat el dia 22 d'octubre de manera solemne amb la participació de tota la comunitat educativa. L'acte va ser presidit pel Dr. Manuel Borràs, president; el Dr. Miquel Vilatimó com a rector i els professors Dr. Francesc Company, Dr. Vicenç Nolla, Dr. Pere Batlle, Dr. Adolf Pasqual i Mn. Miquel Melendres.

En aquest acte, es va llegir la memòria d'activitats del curs anterior, on es va destacar que entre el febrer i el juny la matrícula havia estat de 123 alumnes.

²⁷ «Solemne inauguració de curs a Paedagogium», *La Cruz* 10828 (24 de octubre de 1934) 2.

²⁸ Allà va inaugurar un centre formatiu catòlic superior amb el mateix nom: «Inauguració del Paedagogium en Girona», *La Cruz* 10848 (16 de novembre de 1934) 5.

²⁹ «Les conferències de Paedagogium. La del Dr. Vilatimó», *La Cruz* 10736 (3 de juliol de 1934) 1. «Solemne inauguració de curs a Paedagogium», *La Cruz* 10828 (24 d'octubre de 1934) 2.

³⁰ BADA, *Societat i Església a Catalunya*, 131. «Inauguració de l'Escola de Catequistes», *La Cruz* 10600 (18 de gener de 1934) 5. BATLLORI – ARBELOA, *Arxiu Vidal i Barraquer. III. 1ª i 2ª part.*, 273, n. 10.

³¹ «Paedagogium. Institut d'Estudis Religiosos», *La Cruz* 10586 (31 de desembre 1933) 1. «El "Paedagogium" de Tarragona», *La Cruz* 10791 (7 de setembre de 1934) 1. «Què és el Paedagogium», *La Cruz* 10611 (31 de gener de 1934) 1.

³² «El "Paedagogium" de Tarragona», *La Cruz* 10791 (2 de febrer de 1934) 5.

A més de les classes, van poder gaudir de diverses conferències a l'entorn de l'origen dels primers cristians a Tarragona i fer la visita a l'espai arqueològic de la Tabacalera, les excavacions a la zona de la plaça Corsini, l'antiga església de Sant Fructuós i al darrere de la Catedral, totes explicades per Mn. Joan Serra i Vilaró.

També es va explicar que amb el trasllat al carrer de Sant Agustí, 7³³ de Tarragona, es va poder acollir l'Escola de Formació de Catequistes en el mateix local, amb la finalitat de facilitar la incorporació dels seus estudiants, posteriorment, al *Paedagogium*.³⁴

Pel que fa a les classes, el curs 1934 – 1935, es van iniciar a l'octubre tal com s'explica en el quadre següent d'assignatures i seccions:

Secció masculina		
	De 7.30 a 8.15 h.	De 8.15 a 8.45 h.
Dilluns	<i>Dogma</i> , Dr. Miquel Vilatimó	<i>Història Bíblica</i> , Mn. Antoni Parera
Dimarts	<i>Tractat de l'Església</i> , Dr. Francesc Company	
Dimecres	<i>Llibres Sagrats NT</i> , Dr. Vicenç Nolla	<i>Pedagogia Catequística</i> , Mn. Josep Maria Domingo
Dijous	<i>Tractat de l'Església</i> , Dr. Francesc Company	
Divendres	<i>Llibres Sagrats NT</i> , Dr. Vicenç Nolla	<i>Litúrgia</i> , Mn. Miquel Melendres
Dissabte	<i>Sagraments</i> , Dr. Adolf Pasqual	
Diumenge	D'11.00 a 11.45 h., <i>Història de l'art cristià</i> , Dr. Pere Batlle	

³³ «La matrícula del *Paedagogium*», *La Cruz* 10613 (7 de setembre de 1934) 1.

³⁴ «Solemne inauguració de curs a *Paedagogium*», *La Cruz* 10828 (24 d'octubre de 1934) 2.
«Memòria del primer curs de l'Institut d'Estudis Religiosos "*Paedagogium*" llegida pel secretari en la solemne obertura del curs següent 1934 – 1935», *La Cruz* 10828 (24 d'octubre de 1934) 2.

Secció femenina		
	De 7.15 a 8.00 h.	De 8.00 a 8.30 h.
Dilluns	<i>Llibres Sagrats NT</i> , Dr. Vicenç Nolla	<i>Litúrgia</i> , Mn. Miquel Melendres
Dimarts	<i>Ètica i Teologia Moral</i> , Dr. Adolf Pasqual	<i>Pedagogia Catequística</i> , Mn. Josep Maria Domingo
Dimecres	<i>Religió General</i> , Dr. Miquel Vilatimó	
Dijous	<i>Ètica i Teologia Moral</i> , Dr. Adolf Pasqual	
Divendres	<i>Religió General</i> , Dr. Miquel Vilatimó	<i>Història Bíblica</i> , Mn. Antoni Parera
Dissabte	<i>Història Ecclesiàstica</i> , Dr. Francesc Company	
Diumenge	D'11 a 11.45 h., <i>Història de l'art cristià</i> , Dr. Pere Batlle	

El quadre permet saber que les classes duraven de dilluns a dissabte. Les aules es repartien en dues seccions, la masculina i la femenina, i en franges horàries de trenta a quaranta cinc minuts, excepte el diumenge, en format conferència amb una durada de tres quarts d'hora.

Aquest segon curs, organitzada per la matèria de *Sagrada Escriptura*, es va fer una visita guiada al Museu Bíblic del Seminari de Tarragona a càrrec Dr. Josep Vallès, el seu impulsor; a més d'una jornada al monestir de Montserrat on van visitar el seu Museu Bíblic i van rebre una conferència del P. Dom Riera, monjo i traductor de l'evangeli segons sant Mateu de la Bíblia de Montserrat.

El total del claustre del centre era d'uns vuit professors, alguns figures destacades en els seus camps com Mn. Josep Maria Domingo, responsable del Casal Catequètic de Sant Joan, el Dr. Vicenç Nolla, canonge i consiliari del Consell Diocesà de la Federació de Joves Cristians de Catalunya (FJCC) a Tarragona i Mn. Antoni Parera, rector de Sant Francesc i consiliari del grup Audax de Tarragona ciutat (FJCC), Mn. Miquel Melendres, prevere literat autor del *Pontifical de Flames a Sant Fructuós* i el Dr. Pere Batlle, especialista en art i arqueologia cristiana.

A les aules, els alumnes que avui dia s'identificarien amb els ordinaris, estudiaven un programa de dos cursos amb les seves corresponents assignatures en les que havien de preparar-se exàmens i treballs.³⁵

Dins l'activitat acadèmica, també hi havia una vida pastoral entorn activitats, com la festa del gran apòstol dels estudiants, sant Tomàs d'Aquino. En aquesta se celebrava una missa de comunió general oberta a tota la comunitat educativa i a tots els moviments membres de la Junta Diocesana d'Acció Catòlica.³⁶ També se celebrava la Diada de Sant Jordi³⁷ i es va participar com a corporació a les jornades *Pro Ecclesia et Patria*.³⁸

L'Institut també va rebre la col·laboració de moviments d'Església a través de beques que aquests van oferir als seus militants. Va ser el cas del Consell Diocesà de la Federació de Joves Cristians de Catalunya (FJCC) amb una beca;³⁹ el grup Audax (Tarragona, FJCC),⁴⁰ la Joventut d'Acció Catòlica de Tarragona,⁴¹ la Junta Diocesana d'Acció Catòlica amb dues beques; la Unió Diocesana d'Homes d'Acció Catòlica amb una beca; la Joventut Masculina d'Acció Catòlica amb una beca; la Joventut Femenina d'Acció Catòlica amb una; la parròquia de Sant Joan Baptista de Tarragona amb una beca; la parròquia de la Santíssima Trinitat amb una beca; l'Associació de la Medalla Miraculosa amb una beca; l'Associació d'Antics Alumnes de les Escoles Cristianes amb una

³⁵ «Què és el Paedagogium», *La Cruz* 10611 (31 de gener de 1934) 1.

³⁶ L'any 1934 l'eucaristia, a l'església de Sant Agustí de Tarragona, va ser celebrada pel Dr. Josep Vallès i va comptar amb la plàtica del Dr. Miquel Vilatimó, rector del centre: «La festa patronal del Paedagogium», *La Cruz* 10613 (4 de març de 1934) 5.

³⁷ «La lectura de 'La ruta il·luminada' de Mn. Melendres a Paedagogium», *La Cruz* 10981 (24 d'abril de 1935) 2.

³⁸ «De la Setmana "Pro Ecclesia et Patria" d'Oració i Estudi», *La Cruz* 1085 (20 de novembre de 1934) 1.

³⁹ El Consell Diocesà de la Federació de Joves Cristians a Tarragona havia establert una beca pels fejecistes que hi assistissin, «Paedagogium», *La Cruz* (16 d'octubre de 1935) 1.

⁴⁰ «Una beca pel "Paedagogium"», *Audax* 22 (3 d'octubre de 1934) 1 (Suplement de *La Cruz*).

⁴¹ «La joventut d'Acció Catòlica i l'Institut d'Estudis Religiosos "Paedagogium"», *La Cruz* 10829 (25 d'octubre de 1934) 5.

altra i vàries de particulars, sense concretar.⁴² També molts militants d'aquests moviments es van inscriure a les classes.⁴³

Tanmateix, el centre va deixar de funcionar a la Guerra Civil, arran de la persecució religiosa que es va produir en el marc del conflicte.

3. PUNT I A PART ALS ESTUDIS ECLESIASTICS SUPERIORS A L'ARXIDIÒCESI (1936 – 1968)

En finalitzar la Guerra Civil no es va recuperar l'activitat acadèmica del *Paedagogium*. La postguerra va fer que l'acció formativa de l'arxidiòcesi, més enllà del Seminari Pontifici, es centrés en l'àmbit escolar amb nombroses iniciatives impulsades i amb el suport del cardenal Benjamín Arriba y Castro, vehiculades a través del Patronat Escolar de Suburbis Sant Pau i del Patronat Diocesà d'Ensenyament. Aquest últim comptà amb la participació de Mn. Martí Alanís.

Avui dia, l'actual Fundació Sant Fructuós – Escoles diocesanes de Tarragona, és hereva d'aquella. Durant la dècada dels anys 50 als 70 del segle xx, l'arxidiòcesi va escolaritzar entorn el deu per cent de l'alumnat de l'època en aules i centres situats en el que llavors era conegut com a *suburbis*.⁴⁴

Paral·lelament, encara que menys conegudes, a l'arxidiòcesi també es van articular altres iniciatives universitàries com l'Escola de Magisteri i de l'Escola

⁴² «Paedagogium. Memòria del secretari referent al curs 1934 – 1935, llegida en la solemne inauguració del curs 1935 – 1936», *La Cruz* 11140 (16 d'octubre de 1934) 1-2.

⁴³ «Hi són els següents socis del nostre Grup: Guillem Ciutat, Josep Cusidó, Pere Bargalló, Josep Figuerola, alumnes de primer curs del Professional de Magisteri; Enric Olivé, depenent, Ramon Felip i Victor Betriu, estudiants respectivament del comerç i de l'Institut», «Alumnes del Paedagogium», *Audax* 24 (24 de novembre de 1934) 2.

⁴⁴ CORTÉS, *De la guarderia Isabel de Besora al col·legi Sant Pau*, 20-27. ID., *Col·legi Sant Pau Apòstol. 50 anys*, 13-16.

Universitària de Treball Social,⁴⁵ reconeguda la validesa dels seus títols arran del conveni entre l'Estat i la Santa Seu del 10 de maig de 1962.⁴⁶

4. VERS LA RECUPERACIÓ DELS ESTUDIS ECLESIASTICS SUPERIORS (1968 – 1969)

4.1. L'IMPULS DEL CONCILI VATICÀ II

Arran del Concili Vaticà II, en el marc de revitalitzar el diàleg amb la societat, es va veure la necessitat de potenciar la formació, ja fos revitalitzant línies de treball impulsades amb anterioritat com el moviment catequètic, ja fos amb seminaris i facultats eclesiàstiques destinats tant a preveres com a laics.

Claus per a la represa dels estudis superiors eclesiàstics a l'arxidiòcesi, va ser la tasca de la Secció de Ciències Morals i Polítiques del Centre de Lectura de Reus, encapçalada per Antoni Correig i Massó i amb el suport de diversos preveres, allà l'any 1969 s'organitza un primer *Curset de Teologia: «Ateisme-Déu»* amb onze conferències a càrrec de preveres diocesans.

La conferència primera, el dimecres dia 15 de gener, va anar a càrrec de Mn. Miquel Barbarà Anglès, amb el títol *Descristianització i ateisme, avui*. La resta de lliçons van tractar sobre *L'ateisme, qüestiona el cristianisme*, *L'Església catòlica davant l'ateisme*, *Déu en la Teologia radical*, *Déu en l'Antic Testament*, *Crist revelador del Pare*, *Revelació i Dogma*, *La fe com a resposta*, *Fe i comunitat*, *Fe i Moral* i *Fe i realitats socio-polítiques*. Aquestes es feien els dimecres a les 22.30 h. de la nit.⁴⁷

⁴⁵ L'Escola Universitària de Treball Social va ser erigida l'any 1957 per l'arquebisbe-cardenal Benjamín Arriba y Castro i regentades per les religioses de Jesús Maria («L'Escola Universitària de Treball Social de Tarragona, inicia el curs», 9) (PAHÍ, «L'Escola Universitària de Treball Social de Tarragona afronta una nova etapa», 10-11).

⁴⁶ B.O.E., núm. 173 (20 de juliol de 1962), 10132-10134.

⁴⁷ FERRÉ, Antoni Correig, *entre l'humanisme cristià i la literatura*, 140-141. «Cursillo de Teologia para seglares», Reus. *Semanario de la ciudad* 874 (11 de gener de 1969) 4.

L'any 1970, es va dur a terme un nou cicle de conferències amb el títol *Curset de Teologia per a Seglars: «El cristià: home en el món»*, la majoria, a càrrec de diversos professors de la recentment creada Facultat de Teologia de Barcelona (FTB).

També a la ciutat de Tarragona, la Junta Diocesana d'Acció Catòlica, d'octubre de 1969 a abril de 1970 va impulsar el *Curs de Formació Cristiana: «Fe i home nou»*. Es van treballar vint-i-cinc temes explicats per ponents preveres i laics mitjançant conferències al final de les quals hi havia un simposium de conclusió. Les conferències es duïen a terme a la sala d'actes de l'actual Biblioteca Pública de Tarragona, llavors Casa de Cultura.⁴⁸

A aquestes iniciatives de laics i preveres, cal afegir el «*Curset de Teologia per a religioses de Clausura*» que va sol·licitar el Carmel de clausura de Tarragona i Reus.⁴⁹

S'hi pot veure el desig de renovació i d'actualització, que va passar per renovar estructures i articular-ne de noves, que fructificaven pel compromís i la clarividència de preveres com Mn. Joan Martí i Alanís, qui va construir les bases a Tarragona d'aquesta renovació abans de ser nomenat bisbe d'Urgell.⁵⁰ Alhora, a Barcelona, els diferents centres acadèmics superiors de teologia havien iniciat un procés de refundació, principalment per respondre a les demandes presents i futures de la mateixa comunitat cristiana, com dels nous contextos que es preveia en que en pocs anys s'anirien articulant.

⁴⁸ CLAVER, «L'Escola de Teologia. Passat i present», 21.

⁴⁹ CLAVER, «L'Escola de Teologia (1970 – 1977)», 14-15.

⁵⁰ *Ibid.*, 15.

4.2. L'ESCOLA DE TEOLOGIA SANT FRUCTUÓS (EdTSF) (1970 – 1977)

Les experiències exitoses d'aquestes conferències i la demanda de les mateixes van plantejar la creació de l'Escola de Teologia a nivell arxidiocesà,⁵¹ de la que va ser responsable Mn. Joaquim Claver,⁵² iniciativa que es consolida sota el pontificat del Dr. Josep Pont i Gol (1970 – 1983), però la clau de volta de tota l'Escola, el que va permetre l'èxit de la seva iniciativa va ser el compromís personal del professorat amb el projecte.⁵³

4.2.1. Finalitat

Va tenir com a finalitat principal la formació adreçada, prioritàriament a laics i religioses, i es va estructurar a la manera d'una escola de formació superior que pretenia:

De cada dia són més els qui consideren que la vida —també la vida de fe— és una realitat dinàmica, que necessita creixement i que és afectada per l'evolució d'aquest món. La fe interroga i, ahora, és interrogada. Aquest fet empeny a molts cristians a buscar instruments, avui prou variats en tots els aspectes, que els serveixin d'ajut en aquest sentit.

Actualment es demostren prou ineficaços, com a suports de la fe, l'ambient que ens envolta i un plegat de formulismes heretats i no assimilats. D'altra banda, la inquietud, un assenyalat inconformisme (que comença per un mateix), el desig de participar responsablement en la marxa de l'Església... són signes clars i positius d'un desvetllament d'una opció de fe i d'una creixent consciència del que suposa ser creient.⁵⁴

⁵¹ En l'articulació d'aquesta va tenir un paper rellevant Mn. Martí Alanís fins que va ser nomenat bisbe d'Urgell i copríncep d'Andorra. CLAVER, «L'Escola de Teologia (1970 – 1977)», 15. «Arxidiòcesi. L'Escola de Teologia un gran esforç de Catequesi d'Adults», *Hoja Parroquial* 1230 (9 de setembre de 1973) 7.

⁵² «Secretaria general. Nomenaments», 352.

⁵³ CLAVER, «L'Escola de Teologia (1970 – 1977)», 17.

⁵⁴ CLAVER, «De dins i de fora. L'Escola de Teologia. Balanç d'un trimestre», *Full Parroquial* 1351 (4 de gener de 1976) 7.

Ahora, es volia mantenir i continuar la tasca acadèmica i formativa que hi havia hagut entorn del Seminari Diocesà, ja que aquest va ser traslladat a Barcelona.⁵⁵

Els principals beneficiaris van ser laics, que juntament amb preveres i religiosos i religioses, van poder aprofundir en la seva fe i formar-se. L'arxidiòcesi va passar a disposar de persones més capacitades i compromeses amb l'acció de l'Església en els nous temps. Els alumnes, fins llavors, havien estat un total de 695, dels quals dues tercers parts eren laics.

4.2.2. Pla d'estudis

El primer curs va ser el 1970 – 1971 i va comptar amb un equip de sis professors.⁵⁶ Estava previst que impartissin trenta lliçons sobre *Déu i raó, Déu a l'Antic Testament, Déu i el Nou Testament, Fe i religió, Ateisme i secularització i Déu i nosaltres*. Les classes, d'aquest primer any d'Escola, a Tarragona i Reus, havien de ser un cop per setmana, en horari nocturn, amb una durada de 15 setmanes i una previsió màxima de 25 alumnes per aula.

A mitjans de setembre l'Escola de Teologia iniciava la seva tasca acadèmica. La lliçó inaugural, el 12 de novembre de 1970, d'aquest primer curs va anar a càrrec del P. Miquel Estradé, monjo de Montserrat i fill de Tarragona.⁵⁷

L'èxit obtingut, va permetre l'activació del segon curs, dels anys 1971 – 1972 i l'ampliació significativa del claustre fins a dinou professors.⁵⁸ Mentre que a primer curs, la temàtica de la formació va continuar centrada en Déu i el nombre de sessions s'escurçava a vint-i-quatre. Al segon curs, l'eix va ser l'Església centrat en els següents temes: *Comprensió de l'Església dins el conjunt del*

⁵⁵ CLAVER, «L'Escola de Teologia (1970 – 1977)», 17

⁵⁶ Xavier Reñé, Joan Aragonés, Joan Magí, Ricard Cabré i Manuel Ferran.

⁵⁷ CLAVER, «L'Escola de Teologia (19701– 977)», 15. *Hoja Parroquial* 1081 (1 de novembre de 1970).

⁵⁸ Joan Aragonés, Josep M^a. Babot, Joan Bada, Miquel Barbarà, Ricard Cabré, Rafel Cambra, Joaquim Claver, Joan Curieses, Francesc Esplugas, Manuel Ferran, Josep Gil, Francesc Giménez, Joan Magí, Francesc Manresa, Xavier Miró, Josep Raventós, Xavier Reñé i Francesc Xammar.

fenomen cristià, l'Església enfront dels principals reptes històrics i Instantànies sobre l'Església d'avui i demà, mentre que al tercer curs, dels anys 1972 – 1973, l'eix central tractava sobre els *Sagraments i l'Escatologia* entorn els temes següents: *El diàleg històric entre Déu i l'home a través de signes, Els set Sagraments, El més enllà i la Mare de Déu*. Durant aquest tercer any, el claustre de va arribar a vint-i-set professors.⁵⁹

Tanmateix, el curs 1973 – 1974,⁶⁰ al tercer curs, l'eix central va canviar la seva nomenclatura i passa a ser *Els signes de la nova aliança*. Un altre canvi van ser les ubicacions de les aules. A Tarragona es va traslladar a l'edifici dels Pares Caputxins,⁶¹ mentre que a Reus, les acollia la seu social del Centre de Lectura.

A partir del curs 1974 – 1975 es van introduir canvis al pla d'estudis. La formació s'amplia a quatre cursos, amb un primer d'iniciació sobre *Fenomenologia i Fonts del coneixement de la fe*, alhora que es mantenen els altres tres cursos segons el pla d'estudis dut a terme fins ara, amb un segon curs centrat en *Déu i Jesucrist*, un tercer sobre *l'Església* i un quart curs sobre els *Sagraments, l'Escatologia i la Mariologia*, tot i que només es van oferir el primer i el quart. També les aules de l'Escola van tornar a canviar d'ubicació, a Tarragona al carrer Armanyà i a Reus van tornar al col·legi de la Presentació.⁶²

El curs 1975 – 1976 es va impartir el segon curs amb l'eix temàtic *Déu i nosaltres* i els cicles de conferències *L'Experiència de Déu a Israel, Déu en el Nou Testament, Jesús fill de Déu i Absència i presència de Déu*⁶³ i el quart curs, amb l'eix temàtic titulat *Pels camins de l'Evangeli (Fe i Vida)* i es van impartir els cicles de

⁵⁹ Joan Aragonès, Josep Asens, Joan Bada, Miquel Barbarà, Joan-Josep Bassa, Josep Bofarull, Josep Boix, Ricard Cabré, Rafel Cambra, Joaquim Claver, Joan Curieses, Petra Estremiana, Manuel Ferran, Josep Gil, Francesc Giménez.

⁶⁰ L'equip de professors el formaven aquell curs: Joan Aragonès, Josep Asens, Miquel Barbarà, Joan-Josep Bassa, Pere Batlle, Josep Bofarull, Josep Boix, Ricard Cabré, Rafael Cambra, M.^a dels Àngels Cardona, Joaquim Claver, Joan Curieses, Manuel Ferran, Josep Gil, Francesc Giménez, Joan M.ª Gispert, Joan Magí, Fèlix Martí, Antoni Perera, Josep Raventós, Xavier Reñé, Antoni Roquer, M.ª Teresa Sala, Josep M.ª Torrell, Josep Vallès, Romuald Vives, Enric Vendrell, Aurora Aubach, Francesc de P. Xammar.

⁶¹ En l'actualitat, església de Sant Antoni de Pàdua.

⁶² «Escola de Teologia», *Hoja Parroquial* 1285 (29 de setembre de 1974) 3; «Escola de Teologia. Curs 1974 – 1975», *Hoja Parroquial* 1326 (13 de juliol de 1975) 6.

⁶³ «Escola de Teologia. Curs 1975 – 76», *Hoja Parroquial* 1340 (19 d'octubre de 1975) 7.

conferències següents: *Fe i alliberament* (5 lliçons), *L'Església i el món del treball* (5 lliçons), *Diferents mentalitats i comportaments en el camp religiós* (4 lliçons) i *El Concili Vaticà II al cap de 10 anys* (5 lliçons).⁶⁴ Novament, les classes van haver de canviar d'ubicació. A Tarragona, les de primer i tercer al col·legi de les Carmelites del carrer del Mar i les de segon curs i el cinquè curs al monestir de Carmelites Descalces. A Reus es van fer al mateix centre que el curs anterior i a Valls, es van estrenar a l'església arxiprestal de Sant Joan.

L'any 1976 la Facultat de Teologia de Barcelona presentava en un tríptic les principals ofertes que hi havia a Catalunya en relació amb els ensenyaments teològics.⁶⁵ De Tarragona, era presentada l'Escola de Teologia Sant Fructuós amb qui hi havia una col·laboració estable ja des del curs 1971 – 1972. Les seves activitats acadèmiques formaven part del conjunt de les activitats acadèmiques que s'oferien en relació a la teologia en aquell moment. El curs 1976 – 1977 va ser l'últim curs d'aquesta institució.⁶⁶ El 8 de juny de 1977 es reunia per últim cop el claustre de professors. Es veia la necessitat d'articular de manera més

⁶⁴ La primera va anar a càrrec de Ricard Cabré que parlava, entre d'altres aspectes, de la implicació política i la fe. La segona a càrrec de Francesc Xammar, centrada en el món obrer i les marginació. La tercera a càrrec de Miquel Barbarà entorn de les mentalitats diferents dins l'Església i l'última, per Joaquim Claver sobre el Concili i els seus efectes positius, «Escola de Teologia. Curs 1975 – 1976», *Hoja Parroquial* 1342 (2 de novembre de 1975) 7.

⁶⁵ Per diòcesis, l'any 1976 destaquen la Facultat de Teologia de Barcelona amb les seccions de Sant Francesc Borja i Secció de Sant Pacià i els seus centres associats, que eren l'Institut de Teologia de Barcelona, la Escuela de Teologia (FIGUEROLA – JUNCOSA, *L'Església catalana*, 79) i l'Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona (1951 – 2002). Això es completava amb d'altres ofertes com eren la Balmesiana, el Centre d'Estudis Pastoral, el Centre d'Estudis Francesc Eiximenis «Pax Romana», el Centre d'Estudis Santa Creu, el Centro Superior Salesiano «Martí – Codolar», l'Institut de Litúrgia i el Centre d'Animadors de Cant Litúrgic, l'Escola Diocesana de Catequistes, l'Escola de l'Esplai, l'Escola Interdiocesana de Catequesi «Ramon Llull», l'Escola de Psicologia Religiosa (Fundació Vidal i Barraquer), l'Escola de Formació del Professorat d'EGB «Blanquerna», l'Institut Científic Interdisciplinar, l'Instituto de Sociología y Psicología Aplicadas (ISPA), l'Instituto de Ciencias Sagradas «Mater Immaculata», l'Instituto de Teología y Humanismo (PP. Dominicos), el Monestir de Montserrat i el Secretariat de Vocacions «Confer». Mentre que en d'altres bisbats estaven en funcionament a Vic, l'Escola de Teologia; a Lleida, l'Escola de Formació Bíblico-Teològica i a Tarragona, la nostra Escola de Teologia de Sant Fructuós (AINSAF, Fons Escola de Teologia).

⁶⁶ «En total, set cursos, en el benentès que en el darrer curs (7è) no s'impartí cap curs ordinari, només cicles de conferències», CLAVER, «L'Escola de Teologia (1970 – 1977)», 17.

formal l'experiència, que havia començat, per exemple, amb l'acreditació d'un títol privat als qui de manera voluntària ho demanaven, justificaven l'assistència a les classes i eren avaluats satisfactòriament. En conseqüència, el curs següent l'oferta era renovada.⁶⁷

4.2.3. Activitat pastoral

A l'Escola de Teologia, a més dels cicles oficials de conferències, es presentava i es reflexionava sobre l'actualitat de l'Església i de la societat en general mitjançant la conferència inaugural de curs i de conferències setmanals amb un ponent convidat.⁶⁸ Alguns exemples, recollits a la *Hoja Parroquial* del moment, va ser la conferència del Dr. José María Setién, degà de la Facultat de Teologia de la Universitat Pontifícia de Salamanca, qui va dissertar sobre el tema *Relaciones Iglesia-Estado*,⁶⁹ el dia 7 d'octubre de 1972, primer a Tarragona, al col·legi de les Teresianes i, tot seguit, a Reus, al col·legi de la Presentació. També es recull que el dia 21 de març de 1973, es va dur a terme la conferència del secretari general del Centre d'Estudis Pastoral de Barcelona,⁷⁰ Mn. Josep M. Totosa⁷¹ titulada *Els laics en l'Església*, a propòsit del recent document que havia publicat la Conferència Episcopal Espanyola. D'altres temes tractats, d'actualitat en aquells anys, van ser *L'Església a Llatinoamèrica*, *Perspectives de l'Església del demà* i *Panoràmica de la premsa religiosa a Espanya*.⁷²

Tot i que l'activitat principal de l'Escola de Teologia va ser a les ciutats de Tarragona i Reus, no es va recloure a les aules i es va fer present, a tota

⁶⁷ CLAVER, «L'Escola de Teologia (1970 – 1977)», 18.

⁶⁸ Tota l'oferta formativa va ser explicada per Mn. Joaquim Claver, responsable de l'Escola, a la revista *Església de Tarragona* (CLAVER, «L'Escola de Teologia (1970 – 1977)», 16-17).

⁶⁹ *Hoja Parroquial* 1181 (1 d'octubre de 1972).

⁷⁰ Avui dia reconvertida en Càtedra de Teologia Pastoral Arquebisbe Josep Pont i Gol de la Facultat de Teologia de Catalunya (FTC-AUSP).

⁷¹ «Escola de Teologia», *Hoja Parroquial* 1204 (11 de març de 1973) 3.

⁷² «L'Escola de teologia un gran esforç de catequesi d'adults», *Hoja Parroquial* (9 de setembre de 1973) 7.

l'arxidiòcesi, amb conferències a Valls,⁷³ Vallbona de les Monges,⁷⁴ Bonastre, El Catllar, La Pobla de Mafumet, Montbrió del Camp, Llorenç del Penedès,⁷⁵ La Selva del Camp,⁷⁶ El Pont d'Armentera, El Pla de Santa Maria, Les Borges del Camp⁷⁷ i Bonastre, que van sumar un total de vuitanta-set.⁷⁸

5. LA REPRESA DELS ESTUDIS SUPERIORS ECLESIASTICS (1977 – ACTUALITAT)

5.1. L'INSTITUT DE TEOLOGIA DE TARRAGONA (1977 – 1996)

L'impuls del Concili Vaticà II, així com l'interès dels laics a sumar-se a aquestes iniciatives, van propiciar la definitiva renovació dels estudis eclesiàstics. Primer a Barcelona, per la seva magnitud i potencialitat, va ser pionera en aquest procés. Cal entendre en aquest context la creació de la Facultat de Teologia de Barcelona l'any 1968⁷⁹ i l'erecció l'any 1972 de l'Institut de Teologia de Barcelona i la seva vinculació a la Facultat, van ser el model que servirà de base per als altres instituts que arreu de Catalunya s'aniran articulant

⁷³ El curs 1974 – 1975, de desembre a abril, es van fer 18 lliçons amb una vuitantena d'inscrits, «Arxidiòcesi», *Hoja Parroquial* 1296 (15 de desembre de 1974) 7.

⁷⁴ «A iniciativa del Consell de Pastoral arxiprestal de l'arxiprestat de Sant Martí de Maldà també ha estat exposat al monestir de Vallbona un cicle d'enraonades per a laics», CLAVER, «De dins i de fora. L'escola de Teologia: punt i a part», *Full Parroquial* 1368 (4 de juliol de 1976) 7.

⁷⁵ En aquesta localitat, entre març i abril de 1974 es va col·laborar amb el cicle de conferències fet per la parròquia: «Memòria de l'Escola de Teologia», *Hoja Parroquial* 1284 (22 de setembre de 1974) 7.

⁷⁶ A la Casa d'Exercicis de La Selva del Camp el 19 de maig de 1974 es va fer una jornada de final de curs per a tots els alumnes. La jornada tingué com a acte central les conferències del P. Guiu Camps, monjo de Montserrat, centrades en la temàtica: *Què és el Regne de Déu i L'Anunci del Regne i la Història de la Salvació*. «Memòria de l'Escola de Teologia», *Hoja Parroquial* 1284 (22 de setembre de 1974) 7.

⁷⁷ En aquesta localitat es van fer l'octubre de l'any 1973 un cicle de nou conferències, vegeu «Memòria de l'Escola de Teologia», *Hoja Parroquial* 1284 (22 de setembre de 1974) 7.

⁷⁸ «Escola de Teologia. Curs 1974-1975», *Hoja Parroquial* 1226 (13 de juliol de 1975) 6.

⁷⁹ BADA, «1868. Context sòcio-polític-religiós», 216-217.

en aquests anys.⁸⁰ A Tarragona, l'èxit de l'experiència de l'Escola de Teologia Sant Fructuós va fer possible que la seva evolució a Institut de Teologia, que va ser impulsat pel Dr. Josep Gil i Ribas, prevere.⁸¹

5.1.1. *Erecció i autoritats acadèmiques*

L'Institut va ser erigit el 18 d'agost del 1977 com a centre vinculat a la Facultat de Teologia de Barcelona pel conveni signat el dia 28 de novembre d'aquell mateix any,⁸² amb el seus corresponents estatuts⁸³ i reglament a partir de l'any 1979.⁸⁴ Va ser presidit pels arquebisbes Dr. Josep Pont i Gol (1977 – 1983) i el Dr. Ramon Torrella i Cascante (1983 – 1996). El seu primer director va ser el Dr. Josep Gil i Ribas, prevere,⁸⁵ qui va impulsar decididament la institució fins el curs 1993 – 1994, quan va ser rellevat pel Dr. Armand Puig i Tàrrach (1994 – 1996).

5.1.2. *Finalitat*

La finalitat d'aquest Institut va ser ben descrita per seu director el setembre de 1977 en la seva presentació a la diòcesi a través del *Full Parroquial*. Es deia el següent:

vol oferir a tothom, però especialment als creients, la possibilitat d'un estudi metòdic i científic de la teologia amb nivell i mètode universitaris [...]. L'Institut és un servei del Bisbat destinat a clergues, religiosos i laics, interessats en aprofundir seriosament en la reflexió teològica del nostre temps. En aquest sentit, l'Institut voldria ser com una mena d'instància pensant, al servei de tota la pastoral diocesana [...].⁸⁶

⁸⁰ BADA, *El Seminari conciliar de Barcelona (1868 – 1982)*, 158.

⁸¹ GIL, *Memòries*, 160.

⁸² AINSAF. Fons Institut de Teologia. Reglament. Art. 2.

⁸³ AINSAF. Fons Institut de Teologia. Llibret amb el títol *Institut de Teologia de Tarragona vinculat a la Facultat de Teologia de Barcelona*. Estatuts. Art. 3.

⁸⁴ AINSAF. Fons Institut de Teologia. *Memòria dels cursos 1977 – 78, 1978 – 79, 1979 – 80, 1980 – 81*, 2.

⁸⁵ «Secretaria General. Nomenaments».

⁸⁶ Josep GIL RIBAS, «L'Institut de Teologia de Tarragona. I: Objectiu de l'Institut», *Full Parroquial* 1434 (4 de setembre de 1977) 2.

I pocs dies després, al BOAT, quan explica els seus quatre objectius principals, les activitats i curs acadèmic previstos, vinculació amb la FTB i els passos per la seva activació.

Prou interessants, els objectius eren tot una declaració programàtica:

1. Oferir a tothom, però especialment als creients, la possibilitat d'un estudi metòdic i científic de la teologia amb nivell i mètode universitaris, mitjançant l'ensenyament del seus temes principals, tot procurant-los una iniciació metodològica i un sentit crític i posant als seus alumnes en camí de ser teòlegs.
[...]
2. L'Institut és un servei del Bisbat destinat a clergues, religiosos i laics, interessats a aprofundir seriosament la reflexió teològica del nostre temps. En aquest sentit, l'Institut voldria ser com una mena d'instància pensant, al servei de la tota la pastoral del Bisbat, i, de forma molt especial, de les diverses comunitats cristianes, on els seus alumnes estan integrats.

Com a servei de la Delegació Diocesana d'Ensenyament i Catequesi, l'Institut pot oferir als alumnes de les Facultats civils, mancats d'ensenyament religiós, i als de l'ensenyament mitjà, la possibilitat de completar els seus estudis amb les dades del pensament cristià. Com a servei de la Delegació diocesana per a la promoció del Laicat, l'Institut pot oferir la possibilitat d'iniciar-se en els grans temes relacionats amb Fe i Secularitat.

[...]

Transcorreguts dotze anys de la fundació de l'Institut, el seu director, novament, va fer memòria de les raons que n'havien fet possible l'erecció:

Després de dotze anys de funcionament, l'Institut de Teologia de Tarragona ha acreditat amb escreix les raons de la seva erecció. Efectivament, quan el Sr. Arquebisbe, Dr. Pont i Gol, firmava el decret corresponent deia que l'Institut havia de ser a la diòcesi que el centre d'estudis teològics, d'una banda, continués la tasca que temps enrere havia portat a terme el Seminari i, de l'altra, que oferís a les religioses i als laics la possibilitat d'accedir a una reflexió teològica sistemàticament organitzada.⁸⁷

⁸⁷ GIL RIBAS, «L'Institut de Teologia», 13.

Dins l'estructura diocesana, l'Institut va ser plantejat com un servei per a la Delegació diocesana d'Ensenyament i Catequesi i la Delegació diocesana per a la promoció del laicat⁸⁸ i continuadora com a institució de l'Escola de Teologia.

Alhora, l'Institut va estar vinculat amb la FTB,⁸⁹ fet que en va implicar l'aprovació anual del pla d'estudi, el vistiplau al professorat i les adaptacions per a l'alumnat que va voler continuar els seus estudis des de l'Institut a la Facultat i l'obtenció per part de l'alumnat ordinari del títol de diplomat en Teologia.⁹⁰

5.1.3. *Gestió i govern*

La gestió i govern de l'Institut va correspondre al Consell Acadèmic, constituït pel director, tres vocals i un secretari amb un mandat de quatre anys.⁹¹ La seu on es va dur a terme aquest primer curs va ser l'edifici del Seminari.⁹² La secretaria tècnica durant anys va estar a càrrec del Sr. Josep M. Font.

Les principals funcions d'aquest Consell Acadèmic d'Institut, presidit pel director, van ser establir el pla d'estudis, les normes acadèmiques i disciplinàries, tot esperant el vistiplau de la Facultat de Teologia.⁹³ Aquest, va presidir el Consell, va actuar de dinamitzador i un dels requisits per a l'accés a aquesta responsabilitat fou tenir la condició de professor de la Facultat de Teologia.⁹⁴

⁸⁸ En la valoració del Consell diocesà de Pastoral del curs 1988 – 1989, aquest organisme va incloure l'Institut de Teologia com un dels instruments que disposava la diòcesi per a la formació de laics («La formació del laicat i en especial la dels agents de pastoral i dels consellers de consells pastoral», 6-7).

⁸⁹ «Institut de Teologia de Tarragona (1)», *Full Parroquial* 1699 (3 d'octubre de 1982) 8. Josep SABATÉ, «3 preguntes a ...», *Full Parroquial* 1486 (3 de setembre 1978) 8.

⁹⁰ Josep GIL RIBAS, «L'Institut de Teologia de Tarragona. II: Ensenyament acadèmic de l'Institut», *Full Parroquial* 1435 (11 de setembre de 1977) 7. «Institut de Teologia de Tarragona (2)», *Full Parroquial* 1700 (10 d'octubre 1982) 8.

⁹¹ AINSAF. Fons Institut de Teologia. Llibret amb el títol *Institut de Teologia de Tarragona vinculat a la Facultat de Teologia de Barcelona*. Estatuts. Art. 4,7.

⁹² Josep GIL RIBAS, «L'Institut de Teologia de Tarragona. III: Curs acadèmic 1977 – 1978», *Full Parroquial* 1436 (18 de setembre de 1977) 6.

⁹³ AINSAF. Fons Institut de Teologia. Llibret amb el títol *Institut de Teologia de Tarragona vinculat a la Facultat de Teologia de Barcelona*. Estatuts. Art. 4.

⁹⁴ AINSAF. Fons Institut de Teologia. Llibret amb el títol *Institut de Teologia de Tarragona vinculat a la Facultat de Teologia de Barcelona*. Estatuts. Art. 5.

L'estructura de Consell, a partir del curs 1989 – 1990, es va reforçar amb la creació de la figura d'un cap d'estudis amb les funcions de confecció d'horaris, proposar nou professorat i l'atenció a l'alumnat. La primera persona en ocupar aquest càrrec va ser la Dra. Montserrat Coll i Calaf (1991 – 1996).⁹⁵

Els altres membres del Consell van ser: el càrrec de secretària, ocupada successivament, per Montserrat Coll i Calaf (1977 – 1981), Montserrat Estadella (1982 – 1991) i Ma. Lourdes Pedrola (1991 – 1992); els vocals van ser representants del professorat i van ser triats pel claustre de professors: Mn. Joaquim Claver Caselles, Mn. Francesc Esteso Cuenca, Mn. Josep Martí Aixalà, Mn. Armand Puig i Tàrrach, Mn. Joan Aragonès, Mn. F. Xavier Reñé i Mn. Jaume Roig; i els representants dels alumnes, amb un delegat per a cada curs.

Un altre element clau pel funcionament de l'Institut, va ser el claustre del professorat. Aquest, es va anar reunint un parell de cops l'any com a claustre per compartir informacions de la marxa del centre, pla d'estudis i propostes formatives entre d'altres temes.⁹⁶

La seu de l'Institut va canviar diverses vegades al llarg d'aquests anys, essent compartida entre Tarragona i Reus o de manera permanent en alguna de les dues ciutats durant un període de temps de més de dos anys. Per exemple, el curs 1988 – 1989 les aules i la seu es van traslladar al carrer Adrià de Tarragona⁹⁷

⁹⁵ AINSAF. Fons Institut de Teologia. Secció Govern. Sèrie INSAF. Fons Institut de Teologia. Llibre d'actes. Actes Consell Acadèmic (1979 – 1991). Actes Reunió de professors (1979 – 1991). Actes Claustre (1979 – 1991). Actes Consell Consultiu (1989 – 1991). Acta del 23 de maig de 1989.

⁹⁶ En els primers anys de l'Institut, es va intentar articular una estructura acadèmica entorn departaments, com la FTB. (AINSAF. Fons Institut de Teologia. Secció Govern. Sèrie Professorat. Libro de actas I. Acta de la Reunió de Professors del dia 9 de novembre de 1979) i formació permanent amb format de trobades anuals amb un ponent i debat a posteriori (AINSAF. Fons Institut de Teologia. Secció Govern. Sèrie Professorat. Libro de actas I. Acta de la Reunió de Professors del dia 7 de gener de 1981; Acta de la Reunió de Professors del dia 23 d'abril de 1983; Acta de la Reunió de Professors del dia 22 de febrer de 1989). Alhora, amb el suport de l'arxidiòcesi, diversos preveres, professors de l'Institut, van ser enviats a realitzar els seus doctorats a facultats eclesiàstiques fora de Catalunya com va ser el cas de Mn. Armand Puig, Mn. Manuel M. Fuentes i Mn. Rafael Serra.

⁹⁷ «Crònica. Institut de Teologia», *Full Parroquial* 2021 (4 de desembre 1988) 8.

on va restar conjuntament fins el curs 1992 – 1993,⁹⁸ quan les aules es van ubicar a la ciutat de Reus,⁹⁹ mantenint-se així fins al curs 1993 – 1994.¹⁰⁰

5.1.4. *Pla d'estudis*

Aquest va ser organitzat en tres cursos amb dos quadrimestres per a cada curs. Les assignatures es van dividir en fonamentals, complementàries i instrumentals. L'accés als estudis va tenir les següents vies: haver superat el COU, disposar d'uns estudis superiors civils universitaris o aprovar una prova d'accés per a majors de vint-i-anys.¹⁰¹

Un cop finalitat tot el recorregut acadèmic, era previst l'obtenció per part de l'alumnat ordinari del títol de diplomat en Teologia.¹⁰²

Els continguts dels plans d'estudis s'organitzaven entorn dels quatre grans blocs: el bíblic, el dogmàtic, el moral i el filosòfic.¹⁰³ El curs 1977 – 1978, es van impartir només el primer curs amb les assignatures següents:

⁹⁸ «L'Institut de Teologia de Tarragona a Reus», *Full Parroquial* 2218 (13 de setembre de 1992) 8.

⁹⁹ Podria ser que un dels motius d'haver instal·lat l'Institut de Teologia a Reus era la voluntat de la URV d'ubicar-hi allà la Facultat de Lletres.

¹⁰⁰ «L'Institut de Teologia de Tarragona a Reus», *Full Parroquial* 2273 (3 d'octubre de 1993) 8.

¹⁰¹ «Des del primer moment es va voler que el nivell de l'ensenyament fos el propi d'un centre universitari de grau mig, i per això sempre s'ha exigut als alumnes tinguessin cursats els cursos de BUP i COU (o equivalents) o bé que, cas de ser majors de vint-i-anys, haguessin superat la prova universitària corresponent» (GIL RIBAS, «L'Institut de Teologia de Tarragona», 13).

¹⁰² Josep GIL RIBAS, «L'Institut de Teologia de Tarragona. II: Ensenyament acadèmic de l'Institut», *Full Parroquial* 37 (1977).

¹⁰³ Josep GIL RIBAS, «L'Institut de Teologia de Tarragona. I: Objectiu de l'Institut», *Full Parroquial* 36 (1977).

Primer curs	
Primer quadrimestre: <i>L'home obert a Déu</i>	Segon quadrimestre: <i>Revelació i fe</i>
<i>Fenomenologia religiosa</i> per Miquel Barbarà	<i>La fe cristiana</i> per Francesc Esteso
<i>Teologia fonamental I: l'home oient de la Paraula</i> per Josep Martí	<i>Teologia fonamental II: la revelació cristiana</i> per Salvador Pié
<i>Introducció a l'estudi de la Bíblia</i> per Joan Aragonès	<i>La reflexió sobre la fe: Estatut i fonts de la Teologia</i> per Josep Gil
<i>Introducció a l'Antic Testament</i> per Joan Aragonès	<i>Introducció al Nou Testament</i> per Romuald Vives
<i>Qüestions fonamentals de filosofia</i> per Montserrat Coll	<i>Vocabulari grec bàsic del Nou Testament</i> per Romuald Vives

Amb els anys, una de les característiques dels plans acadèmics va ser la seva evolució. Així doncs, pel curs següent, el primer curs va ser modificat alhora que s'activà el segon curs. El pla acadèmic va ser el següent:

Primer curs (1978 – 1979)			
Primer quadrimestre: <i>L'home obert a Déu</i>		Segon quadrimestre: <i>Revelació i fe</i>	
<i>Fenomenologia religiosa</i> per Miquel Barbarà	16 classes	<i>La fe cristiana</i> per Francesc Esteso	14 classes
<i>Teologia fonamental I: l'home oient de la Paraula</i> per Josep Martí	16 classes	<i>La reflexió sobre la fe</i> per Josep Gil	14 classes
<i>Filosofia I: La interrogació filosòfica</i> per Montserrat Coll	16 classes	<i>Teologia fonamental II: la revelació cristiana</i> per Josep Martí	16 classes
<i>Filosofia II: Diversos corrents filosòfics</i> per Montserrat Coll	16 classes	<i>Introducció al Nou Testament</i> per Romuald Vives	16 classes
<i>Introducció a la Bíblia</i> per Joan Aragonès	20 classes	<i>Vocabulari grec bàsic del Nou Testament</i> per Romuald Vives	16 classes

<i>Introducció a l'Antic Testament per Joan Aragonès</i>	8 classes		16 classes
--	-----------	--	------------

Mentre que pels següents va ser:

Segon curs (1978 – 1979)			
Tercer quadrimestre: <i>L'Evangeli de Jesucrist</i>		Quart quadrimestre: <i>La Salvació cristiana</i>	
<i>Cristologia I: Jesús de Natzaret, el Messies per Josep Gil</i>	16 classes	<i>Cristologia II: La Resurrecció de Jesucrist, Fill de Déu per Joaquim Claver</i>	14 classes
<i>Déu I: el Déu de Nostre Senyor Jesucrist per Concorði Bonet</i>	16 classes	<i>Antropologia I: L'home, salvat en l'Esperança per Eduard Canals</i>	14 classes
<i>Escatologia per Josep Gil</i>	16 classes	<i>Moral fonamental per Aurora Aubach i Gaspar Mora</i>	16 classes
<i>Exegesi de sant Lluc per Joan Magí</i>	12 classes	<i>Història de la Salvació per Josep Gil</i>	16 classes
<i>Exegesi de Sant Joan per Romuald Vives</i>	12 classes	<i>Exegesi dels Profetes per Joan Magí</i>	15 classes
<i>Exegesi de l'Apocalipsi per Romuald Vives</i>	12 classes	<i>Exegesi dels Salms per Joan Aragonès</i>	15 classes
<i>Hermenèutica per Josep Gil</i>	10 classes		

El curs 1979 – 1980 es va activar el tercer curs amb les assignatures a continuació indicades:

Cinquè quadrimestre: <i>Déu i l'home</i>		Sisè quadrimestre: <i>L'Església i els sacraments</i>	
<i>Déu II. El misteri de Déu per Josep Gil</i>	14 classes	<i>Eclesiologia II: carismes i ministeris per Josep Gil</i>	15 classes
<i>Antropologia II: L'home creat per Déu per Concorði Bonet</i>	12 classes	<i>Sagraments per Josep Gil</i>	15 classes

<i>Moral especial II: Moral social, econòmica i política</i> per Miquel Barbarà	16 classes	<i>Història de l'Església</i> per Jeroni Claveras	10 classes
<i>Filosofia III: El problema de Déu a la filosofia</i> per Montserrat Coll	10 classes	<i>Dret canònic</i> per Antoni Virgili	9 classes
<i>Eclesiologia I: L'Església, sacrament de salvació</i> per Joaquim Claver	10 classes	<i>Ecumenisme</i> per Joaquim Claver	8 classes
<i>Vida espiritual</i> per Àngel M. ^a Briñas	8 classes	<i>Problemes de l'ateisme</i> per Concordi Bonet	9 classes
<i>Exegesi del Gènesi 1-11</i> per Joan Aragonès	16 classes	<i>Exegesi: Sapiencials</i> per Joan Aragonès	14 classes
<i>Exegesi: Hebreus</i> per Joan Magí	8 classes	<i>Exegesi: Carta als Romans</i> per Romuald Vives	14 classes

Les assignatures van ser impartides de dimarts a dijous en horari de tarda-vespre, mentre els dilluns, alternativament, es van dur a terme els seminaris,¹⁰⁴ en què els alumnes de quart curs van tancar el seu temps de formació acadèmica i els va ser una formació complementària per al lliurament del treball final.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Els primers seminaris documentats van ser el de *Metodologia* a càrrec de la Dra. Carme Borbonès, *Seminari d'Investigació* a càrrec de Josep Martí i sobre *Temes Especialitzats* a càrrec del Dr. Josep Gil (AINSAF. Fons Institut de Teologia de Tarragona. *Memòria dels cursos 1977 – 78, 1978 – 79, 1979 – 80, 1980 – 81*, p. 12). «Institut de Teologia. Tarragona», *Full Parroquial* 1491 (3 d'octubre de 1978) 8. EDUARD, «3 preguntes a... Montserrat Coll, secretària de l'Institut de Teologia de Tarragona», *Full Parroquial* 1635 (12 de juliol de 1981) 7.

¹⁰⁵ Es va plantejar com un treball tipus tesina [AINSAF. Fons Institut de Teologia. Secció Govern. Sèrie Consell Acadèmic. Llibre d'Actes del Consell Acadèmic (1979-1981). Llibre I. Acta del Consell Acadèmic del dia 21 de desembre de 1979].

La primera promoció que va completar els seus estudis i, van obtenir el títol de diplomat en Teologia, va ser la del curs 1980 – 1981.¹⁰⁶ La seva promoció va donar per tancada la fase de gènesi i de consolidació del Institut.¹⁰⁷

L'inici de curs i el final del mateix van ser moments molt importants. A l'inici de la vida de l'Institut, es va fer una inauguració oficial.¹⁰⁸ Més endavant, es va prioritzar el final de curs al juny, en què es feia un acte de cloenda amb una conferència i/o una taula rodona i el lliurament de diplomes als alumnes que havien finalitzat el període formatiu. D'aquests finals de curs, fer esment el de l'any 1985 – 1986. Es va dur a terme el dia 23 d'agost al cinema-teatre Metropol de Tarragona. Va ser presidit per l'arquebisbe Dr. Ramon Torrella, el vicari general Mn. Joan Aragonès i el director de l'Institut Dr. Josep Gil. Aquest últim va glossar l'acte amb l'experiència de la seva estada a Colòmbia i va presentar el nou curs. Tot seguit, l'arquebisbe va lliurar els diplomes als

¹⁰⁶ Van ser els alumnes Santiago Camós Costa, Montserrat Estalella Pros, Montserrat Font Gallart, Pilar Manasanch Civit, Francesc Xavier Montolio Alonso, Esther Rodríguez Berjón i Ana Maria Verdoy Blanco (AINSAF. Fons Institut de Teologia de Tarragona. *Memòria dels cursos 1977 – 78, 1978 – 79, 1979 – 80, 1980 – 81*, p. 30).

¹⁰⁷ Durant aquests anys primers el claustre de professors el van formar Joan Aragonès Llebaria, llicenciat en Teologia i Sagrada Escripura; Aurora Aubach Guiu, llicenciada en filosofia; Miquel Barbarà Anglès, llicenciat en Teologia i Ciències Socials; Concordi Bonet i Roselló, llicenciat en Teologia; Carme Borbonès i Bescó, doctora en Pedagogia; Àngel M.ª Briñas Gonzalo, llicenciat en Teologia; Eduard Canals Casas, llicenciat en Teologia; Joaquim Claver Caselles, llicenciat en Teologia; Jeroni Claveras Brunet, llicenciat en Teologia; Montserrat Coll i Calaf, llicenciada en Filosofia; Francesc Esteso Cuenca, llicenciat en Filosofia; Josep Gil Ribas, llicenciat en Teologia; Joan Magí Ferré llicenciat en Teologia i en Sagrada Escripura; Josep Martí Aixalà, llicenciat en Teologia; Gaspar Mora Bartres, doctor en Teologia; Salvador Pié i Ninot, doctor en Teologia; Josep M.ª Tubau Suqué, llicenciat en Teologia i en Medicina; Antoni Virgili Ferré, llicenciat en Teologia i Romuald Vives Pascual, llicenciat en Teologia i en Sagrada Escripura (AINSAF. Fons Institut de Teologia de Tarragona. *Memòria dels cursos 1977 – 78, 1978 – 79, 1979 – 80, 1980 – 81*, p. 15). A posteriori es van anar incorporant d'altres professors com Mn. Ricard Cabré, P. Pere Cardona, Mn. Josep M. Bofarull, Mn. Manuel M. Fuentes, Mn. Saturnino Menchón, P. Francesc Xammar, Llic. Carmen Eguia i Mn. Antoni Bordàs, Mn. Rafael Serra i el P. Agustí Altisent.

¹⁰⁸ «El dia 18 d'octubre va tenir lloc la inauguració oficial de curs, presidida pel Sr. Arquebisbe Dr. Josep Pont i Gol, Jan Bada, Degà de la Facultat de Teologia de Barcelona, Secció Sant Pacià, Alejandro Bañares, Delegat del Ministeri d'Educació, i Josep Gil, Director de l'Institut» (AINSAF. Fons Institut de Teologia. *Memòria dels cursos 1977 – 78, 1978 – 79, 1979 – 80, 1980 – 81, 1980 – 81*, p. 7). Josep Gil, «L'Institut de Teologia de Tarragona. III: Curs acadèmic 1977-1978», *Full parroquial* 38 (25 de setembre de 1977) 6.

alumnes que havien finalitzat els estudis i la secretària llegí la memòria del curs on va explicar la decisió de situar al carrer Méndez Nuñez la nova seu.¹⁰⁹

Pel curs 1987 – 1988 es va canviar el format de final de curs. En aquest es van celebrar la memòria de fets i personatges rellevants per a l'Església. Així doncs, a la capella de les Carmelites Missioneres Teresianes, la Gna. Josepa Pastor va glossar el tema *Francisco Palau: místico y teólogo de la Iglesia*. D'aquesta manera es va participar de la beatificació del P. Francisco Palau i Quer a la ciutat del Vaticà.¹¹⁰ Un altre exemple va ser la inauguració del curs 1991 – 1992, en que es va commemorar els 900 anys de la restauració medieval de l'arxidiòcesi de Tarragona amb la lliçó inaugural titulada *La metròpoli de Tarragona. Nou-cents anys de la seva restauració medieval* a càrrec del Dr. Antoni Pladevall.¹¹¹ També pel curs 1990 – 1991, en l'acte de cloenda va ser una conferència a càrrec del P. Antoni Borràs, SJ., titulada *Els Jesuïtes a Catalunya* que es va sumar als actes de celebració del 500 anys del naixement de sant Ignasi de Loiola i els 450 anys de la fundació de la Companyia de Jesús;¹¹² mentre el juliol de 1994 la cloenda de curs fou al Palau Bofarull de Reus, en un l'acte presidit per l'arquebisbe de Tarragona, Dr. Ramon Torrella. La Gna. Mercè Ruiz, clarissa, va dissertar sobre *Santa Clara i el seu temps*, sumant-se així al vuitè centenari del seu naixement.¹¹³

5.1.5. Activitat pastoral

Aquesta va consistir en activitats extraacadèmiques com cursets monogràfics, seminaris, conferències i xerrades per tot el bisbat i fora de la seu de l'Institut.¹¹⁴ Alguns exemples van ser les xerrades sol·licitades per parròquies com la de Sant Miquel de L'Espluga de Francolí i que es van dur a terme a la

¹⁰⁹ «Institut de Teologia», *Full parroquial* 1901 (17 d'agost de 1986) 8.

¹¹⁰ «Institut de Teologia», *Full Parroquial* 1998 (26 de juny de 1988) 8.

¹¹¹ «Crònica. Inauguració del curs a l'Institut de Teologia», *Full Parroquial* 2175 (17 de novembre de 1991) 8.

¹¹² «Institut de Teologia. Redacció», *Full Parroquial* 2158 (21 de juliol de 1991) 8.

¹¹³ «Crònica. Institut de Teologia», *Full parroquial* 2516 (21 de juliol de 1994) 4.

¹¹⁴ Josep GIL RIBAS, «L'Institut de Teologia de Tarragona. I: Objectiu de l'Institut», *Full Parroquial* 1434 (4 de setembre 1977) 2.

seu del col·legi de les Germanes Carmelites de dita població des del curs 1977 – 1978 fins al curs 1979 – 1980¹¹⁵ i a la parròquia de Sant Pere Apòstol de Torredembarra el curs 1977 – 1978.¹¹⁶

Una altra línia d'acció va ser la col·laboració amb els moviments especialitzats d'Acció Catòlica. Per exemple, el Moviment Universitari d'Estudiants Cristians (MUEC) els cursos 1978 – 1979 i 1979 – 1980 va organitzar, a l'Aula Magna de les Facultats de Filosofia i Lletres i de Químiques, aleshores Delegació Universitària de Tarragona de la Universitat de Barcelona, xerrades sobre temes d'actualitat com *L'Església llatinoamericana i espanyola i els seus compromisos temporals* amb una mitjana de cinquanta oients.¹¹⁷ Experiència que el primer quadrimestre de l'any 1991 es va repetir amb un nou cicle de conferències¹¹⁸ en format de debat com la impartida pel Dr. Salvador Cardús el 12 de març de 1992 titulada *Crisi de valors i postmodernitat*¹¹⁹ i el març de 1993 amb dos seminaris sobre *Doctrina social de l'Església* a càrrec de Mn. Antoni Maria Oriol i *L'accés a la*

¹¹⁵ «Fins el dia 9 de març es desenvolupen unes xerrades de teologia al col·legi de les Germanes Carmelites de l'Espluga de Francolí. Les lliçons són dedicades, fonamentalment, al tema de «Crist, avui» d'acord amb la mentalitat present. Aquestes xerrades de teologia sobre Cristologia són a càrrec dels professors de l'Institut de Teologia de Tarragona Joan Aragonès, Concordi Bonet, Joaquim Claver, Francesc Esteso, Josep Gil i Romuald Vives» [«Crònica. Xerrades de Teologia. L'Espluga de Francolí», *Full Parroquial* 1510 (18 de febrer de 1979) 8] (AINSAF. Fons Institut de Teologia de Tarragona. *Memòria dels cursos 1977 – 78, 1978 – 79, 1979 – 80, 1980 – 81*, pp. 33-35).

¹¹⁶ AINSAF. Fons Institut de Teologia de Tarragona. *Memòria dels cursos 1977 – 78, 1978 – 79, 1979 – 80, 1980 – 81*, p. 33.

¹¹⁷ «[...] Intervingueren en aquest cicle Miquel Barbarà, professor de l'Institut de Teologia de Tarragona, que parlà sobre el destí universal dels béns; Fernando Valero, professor de la Universitat d'EL Salvador, d'on va exposar amplament la seva problemàtica; Salvador Carrasco, professor de l'ICESB, que es referí a l'Església espanyola davant la transició, i Joan N. García Nieto, de «Cristians pel socialisme», el qual feu referència a Alfonso Comín», [«Crònica. Cicle de conferències», *Full Parroquial* 1628 (24 de maig de 1981) 8]. (AINSAF. Fons Institut de Teologia de Tarragona. *Memòria dels cursos 1977 – 78, 1978 – 79, 1979 – 80, 1980 – 81, 1980 – 81*, pp. 34-36).

¹¹⁸ «El 26 de febrer, el P. Evangelista Vilanova, monjo del monestir de Montserrat, donava una conferència a la seu de l'Institut de Teologia, a Tarragona, sobre *la Singularitat del Concili Vaticà II*. Era la primera d'un breu cicle de conferències, organitzades conjuntament per l'Institut de Teologia i l'equip de Pastoral Universitària de la Delegació Diocesana de Pastoral de la Joventut de l'Arquebisbat de Tarragona. La segona tractarà de La Fe cristiana davant la cultura actual, a càrrec de Pere Lluís Font, professor de filosofia de la Universitat Autònoma de Barcelona i serà el dia 25 d'abril, [...]», «Crònica. Conferències a l'Institut de Teologia», *Full Parroquial* 2140 (17 de març de 1991) 8.

¹¹⁹ «Anunci», *Full parroquial* 2191 (8 de març de 1992) 8.

*fe. Dificultats i camins a càrrec de Mn. Joan Costa i Riera i el Dr. Josep M. Rovira Belloso.*¹²⁰

Un altre àmbit va ser la participació a les Jornades de Teologia de Catalunya, concretament a la XIX edició, el novembre de 1984 a Tortosa i a les XXI Jornades a Tarragona, centrades en la temàtica *Fe i Cultura*, el desembre de 1985.¹²¹

També amb cursets, seminaris i conferències teològiques, obertes a tothom, amb els títols i temàtiques següents: *Fe i Cultura* (Tarragona, 1981),¹²² el *Misteri de Crist en l'Església* (Tarragona, 1982),¹²³ *L'Eucaristia* pel P. Eduard Canals i *La vida espiritual* pel P. Àngel Briñas (Tarragona, 1984),¹²⁴ *La fe encara compta* (1984).¹²⁵

Els seminaris *Entorn del problema del mal* (Tarragona, 1985)¹²⁶ i *La Teologia de l'Alliberament* (Tarragona, 1988).¹²⁷ Els cursos d'*Escatologia* (Tarragona, 1988),¹²⁸ *Història de l'Església* (Tarragona, 1990), *Espiritualitat* (Tarragona, 1990) i els cur-

¹²⁰ «Institut de Teologia. Redacció», *Full parroquial* 2245 (21 de març de 1993) 8.

¹²¹ AINSAF. Fons Institut de Teologia de Tarragona. Sèrie Correspondència.

¹²² «([...]). Los temas objeto de debate son los siguientes: «Tres fonamentals de la cultura moderna», «Món avui i fe cristiana», «Fe i cultura popular», «Canvi social i canvi religiós», «Fe i art modern», «Fe i literatura moderna», «Fe i opcions polítiques». Participan en este curso los Reverendos Josep Gil, Joan Bestard, Ricard Cabré, Miquel Barbarà, Joan Curieses y Joan Montalà.», «Curso sobre fe y cultura», *Full Parroquial* 1655 (29 de noviembre de 1981) 8.

¹²³ «Curs monogràfic», *Full parroquial* 1678 (9 de maig de 1982) 8.

¹²⁴ «Activitats de l'Institut de Teologia», *Full parroquial* 1783 (13 de maig de 1984) 8.

¹²⁵ «([...]). El dia 21. Fèlix Martí, professor de l'Institut de Teologia de Barcelona i ex-president de Pax Romana, pronunciarà una conferència sobre el tema «Catalunya, nous camins d'evangelització». El dia 29, el delegat diocesà de joves de Lleida, Ramon Prat i Pons, exposarà el tema «Fe i universitaris avui», el 3 d'abril, el professor Josep Maria Rovira i Belloso pronunciarà una conferència sobre «Jesucrist, signe d'esperança per als joves». Finalment, el dia 12 d'abril tindrà lloc una taula rodona en què es plantejarà el tema «Els joves i l'Església de Tarragona». Intervindrà en aquest debat Josep Ramon Badia i Margarit, ensenyant de l'escola del professorat de Tarragona, Francesc Estesó, delegat diocesà de joves de l'Arxidiòcesi i dos universitaris [...], «Debat sobre els moviments universitaris i l'Església», *Full parroquial* 1776 (25 de març de 1984) 8.

¹²⁶ «([...]). S'iniciaran demà dia 14 d'octubre, amb una classe a càrrec de Mn. Gaspar Mora, que també farà el resum cloenda en una darrera classe el dia 9 de desembre. El dia 28 d'octubre la classe anirà a càrrec de Mn. Armand Puig [...], «Seminari sobre El problema del mal», *Full parroquial* 1857 (13 d'octubre de 1985).

¹²⁷ «([...]). És impartit per Mn. Josep Gil i P. Josep Vives, S.J. [...], 6.

¹²⁸ «Tauler d'anuncis. Curset d'escatologia», *Full Parroquial* 2023 (18 de desembre de 1988) 8.

sets-seminaris entorn *La Violència a Amèrica Llatina* (Tarragona, 1990),¹²⁹ *la Bioètica* (Tarragona, 1991)¹³⁰ i *Sacramentologia* (Tarragona, 1992).¹³¹

La finalitat principal d'aquests actes era presentar, explicar i donar orientacions d'un tema d'actualitat en relació a l'Església local i universal. La mitjana d'alumnes que assistien per curs era de 50.

A tot això, cal sumar el servei a les necessitats formatives de l'arxidiòcesi amb dos destinataris principals: els catequistes i els laics amb responsabilitats pastorals. Per exemple, recordar la col·laboració amb l'Escola de Catequistes del curs 1979 – 1980,¹³² com el fet que l'oferta acadèmica va tenir present sempre aquests dos col·lectius.¹³³

5.1.6. *La formació del professorat de Religió*

El curs 1981 – 1982, coincidint amb la consolidació de l'Institut, adaptà el seu pla d'estudis per atendre les necessitats formatives del professorat de

¹²⁹ «Crònica. Institut de Teologia. Redacció», *Full Parroquial* 2118 (14 d'octubre 1990) 8.

¹³⁰ «[...] a càrrec de Josep M. Sánchez Ripollès, doctor en medicina, membre del servei d.e medicina interna de l'Hospital Joan XXIII de Tarragona i antic professor de patologia de la Facultat de Reus. Els temes són: la Sida, l'eutanàsia i la concepció assistida des de la perspectiva ètica.», «Notícies escapçades. L'Institut de Teologia de Tarragona ha organitzat un Seminari de Bioètica», *Full Parroquial* 2146 (28 d'abril de 1991) 8.

¹³¹ «El professor de la Facultat de Teologia de Catalunya Ramon Pou impartirà un curs de sacramentologia, a l'Institut de Teologia de Tarragona [...]», *Full parroquial* 2198 (26 d'abril de 1992) 8.

¹³² AINSAF. Fons Institut de Teologia de Tarragona. *Memòria dels cursos 1977 – 78, 1978 – 79, 1979 – 80, 1980 – 81*, p. 36.

¹³³ «Institut de Teologia de Tarragona», *Full parroquial* 1804 (7 d'octubre de 1984). «Institut de Teologia de Tarragona», *Full parroquial* 1854 (22 de setembre de 1985) 6. EDUARD, «3 preguntes a...Montserrat Estalella, secretària de l'Institut de Teologia de Tarragona», *Full parroquial* 1927 (15 de febrer de 1987) 6. «Institut de Teologia de Tarragona», *Full parroquial* 1959 (27 de setembre de 1987) 8.

Religió Catòlica, el qual, per impartir les classes, havia d'obtenir la Declaració Eclesiàstica d'Idoneïtat (DEI).¹³⁴

La nova oferta acadèmica etiquetada amb el nom de *Cursos de Capacitació* anava dirigida a docents d'EGB, BUP i Formació Professional. Aquests es duien a terme a Tarragona i Reus.¹³⁵

El primer any, a la programació del curs, es van poder distingir dos grans blocs temàtics. Un primer bloc teològic, les tardes-vespres de dimarts, dimecres i dijous, en un format de cursets i seminaris. Els temes van ser: *Fe i cultura contemporània* i *Actituds i comportament cristià i Expressió i celebració cristiana*.

El segon bloc, de caràcter més pedagògic, els dissabtes de durant el curs i durant la primera quinzena de juliol, va ser presentat en forma de curs amb el títol *Pedagogia i Didàctica de la Religió*.

La durada dels cursos depenia del nivell educatiu en que els docents feien les seves classes. Els docents d'EGB i FP1 la durada de la formació era d'un curs, mentre que pels docents de BUP i FP2 la durada era de tres cursos de la Diplomatura.¹³⁶

La formació pedagògica s'anava adaptant als marcs normatius de les lleis generals d'educació. Així doncs, el curs 1986 – 1987 es va dur a terme el curset

¹³⁴ Durant el curs 1980-1981, respecte a aquest tema, s'havia acordat següent: «en una reunió entre el Delegat de la Facultat de Teologia de Barcelona i els Delegats Diocesans d'Ensenyament es va acordar que les Institucions docents que atorguessin el títol d'idoneïtat com a professor de religió, segons exigeix la Comissió Episcopal d'Ensenyament, fossin les ja existents per a estudis de Teologia, en connexió amb la Facultat de Teologia. I, per tant, es proposa a l'Institut que es faci càrrec d'oferir els cursos de capacitació per a la obtenció d'aquest títol. [...] Mn. Gil afegeix que el Consell de Facultat de Barcelona veu amb molt bons ulls aquesta possibilitat», [AINSAF. Fons Institut de Teologia. Secció Govern. Sèrie Llibre d'actes. Actes Consell Acadèmic (1979 – 1991). Actes Reunió de professors (1979 – 1991). Actes Claustre (1979 – 1991). Actes Consell Consultiu (1989 – 1991). Actes Consell Acadèmic (1979 – 1991). Llibre I. Acta del Consell Acadèmic del dia 24 d'abril de 1981]. A posteriori, l'acord es va presentar al claustre general a final de curs (AINSAF. Fons Institut de Teologia. Secció Govern. Sèrie Claustres. Llibre I. Acta de claustre del 5 de juny de 1981).

¹³⁵ «Cursos per a professors de Religió», *Avui* (20 de setembre de 1981) 16.

¹³⁶ BERNAT, «3 preguntes a... Montserrat Coll, secretària de l'Institut de Teologia», *Full parroquial* 1648 (11 d'octubre de 1981) 7.

de *Pedagogia Religiosa* entre el dia 10 de gener i l'11 d'abril del 1987.¹³⁷ Els professors van ser en Mn. Francesc Estesó i Cuenca, Antoni Serramona, Enric Valls amb una sessió; el Sr. Arquebisbe, Dr. Ramon Torrella i Mn. Francesc Giménez amb una sessió compartida; Miquel Xancó amb tres sessions; Manel Valls amb dues sessions i Isabel Espinosa amb cinc sessions.

Les temàtiques tractades van ser *l'Expressió i Dinàmica, Ensenyament Religios Escolar (E.R.E.), Els trets (generals i específics) del professor de Religió, Aportacions de la psicologia a la definició dels processos educatius, Religiositat i moralitat infantil, L'Educació de la moralitat de l'infant i Didàctica de l'E.R.E.*

1.-Bases de la programació	3.-Programació curta (d'una unitat)
1.1. Les noves bases de programació aprovades per la C.E.T.	3.1. Presentació d'una pauta de programació curta
1.2. Proposta didàctica de Religió a l'EGB	3.2. Elaboració d'una programació curta (per cursos. Treball en grup)
	3.3. Crítica i correcció
2.-Programació anual i general	4.-Programació curta (d'una unitat)
2.1. Elaboració d'una programació anual per cursos (treball en equip)	4.1. Programació curta (continuació)
2.2. Crítica i correcció	4.2. Continuació elaboració d'un programació curta I (per cursos. Treball en grup)
	4.3 .Anàlisi i valoració de llibres de text

Al curs 1988 – 1989 es va fer el curs de *Pedagogia de la Religió per a professors d'EGB* amb una certificació de cent hores,¹³⁸ amb la Delegació d'Ensenyament de l'arquebisbat de Tarragona, a petició del seu delegat, Mn. Francesc Giménez. Experiència que es repetirà el curs 1991 – 1992.¹³⁹

¹³⁷ AINSAF. Fons Institut de Teologia de Tarragona. Carpeta Curs 1985-1986. *Curset Pedagogia de la Religió*. Anys primer-segon.

¹³⁸ «Ensenyament. Curs de Pedagogia de la Religió per a Professors d'EGB», 8.

¹³⁹ «Crònica. Curs de pedagogia de la religió», *Full parroquial* 2191 (8 de març de 1992) 8.

5.1.7. *Commemoracions i efemèrides*

L'Institut va celebrar el cinquè i el desè aniversari. En el cinquè aniversari es publicà una memòria que recollia l'activitat dels primers quatre cursos, quan es podria donar per consolidat el projecte.

El desè aniversari es va celebrar a final de curs amb els actes següents: l'Eucaristia de final de curs, la reunió conjunta entre professorat i alumnat i acte acadèmic, aquell any en memòria del Dr. Vicenç Nolla i Gili amb una conferència a càrrec del publicista barceloní Josep Baguñà i unes paraules de cloenda del Dr. Josep Gil, director de l'Institut de Teologia.¹⁴⁰

5.1.8. *La col·laboració amb altres institucions acadèmiques*

a) La Universitat Rovira i Virgili

La possibilitat d'oferir part de la formació de l'Institut a estudiants universitaris, ja es va plantejar al claustre final del curs 1978 – 1979, moment en que l'Institut iniciava l'oferta de seminaris pels seus alumnes que havien de completar la seva formació a l'últim curs.¹⁴¹ Els primers passos es van donar amb col·laboracions puntuals amb els Departaments de la Divisió dels Centres Universitaris del Camp de Tarragona de la UB.

Alguns exemples van ser el curs 1987 – 1988, amb el curset sobre *Història de l'Església* a càrrec del Dr. Joan Bada (FTB), el mes de febrer de l'any 1988, i que va ser seguit pels alumnes de l'Institut, com també per persones interessades i alumnes de la universitat.¹⁴²

Ja pel curs 1992 – 1993, hi ha documentada la primera col·laboració institucional amb la Facultat de Lletres de la URV. Aquesta va consistir un cicle

¹⁴⁰ «Clausura del curs a l'Institut de Teologia. Redacció», *Full parroquial* 1948 (12 de juliol de 1987) 8.

¹⁴¹ AINSAF. Fons Institut de Teologia. Secció Govern. Sèrie Claustre. Llibre I. Acta de claustre del 5 de juny de 1980.

¹⁴² «Institut de Teologia de Tarragona. Curset sobre Història de l'Església», 12.

de conferències entorn *El fet religiós*. Els ponents van ser Mn. Miquel Barbarà qui va dissertar sobre *El fet religiós a la nostra societat*, el Dr. Salvador Broca i Tella amb *El Cristianisme des de la perspectiva filosòfica* i el Dr. Josep Gil i Ribas, qui presenta el seu llibre *De la «nosa» a la nostàlgia de Déu*.¹⁴³

b) El Centre de Lectura de Reus

Una altra institució amb qui es va mantenir la col·laboració fou el Centre de Lectura de Reus, concretament, el curs 1980 – 1981 entorn la teologia, la sociologia i la moral personal amb una mitjana de vuitanta oients.¹⁴⁴

5.2. L'ETAPA DE TRANSICIÓ A L'INSAF (1990 – 1996)

L'any 1990 l'Institut de Teologia, en paral·lel, a la constitució definitiva d'una universitat de base estrictament civil a les a les comarques tarragonines, va fer tot un seguit de passos per a reforçar la seva oferta acadèmica i l'estructura de gestió.

Així s'organitzaven dues franges horàries de classes, la implantació del Diplomatura en Teologia amb més oferta d'assignatures i, l'ampliació de la franja horària de classe (dimarts a dijous, de 18.00 a 19.45 h. i de 20.15 a 22.00 h. del vespre). També es va constituir el Consell Consultiu de l'Institut de Teologia, amb la intenció de donar a conèixer i coordinar l'oferta formativa

¹⁴³ «Notícies escapçades», *Full parroquial* 2247 (4 d'abril de 1993) 8. «L'Institut de Teologia i Lletres fan un cicle sobre el fet religiós», *Nou Diari* (25 de febrer de 1993) II.

¹⁴⁴ «Organitzat per l'Institut de Teologia s'ha programat un cicle de conferències que finalitzarà el proper dia 14 d'abril, amb l'última xerrada sobre el tema «La Teologia, una resposta a l'home d'avui», a càrrec de Josep Gil, professor d'escatologia a la Facultat de Teologia de Barcelona. L'esmentat cicle va començar el dia 31 de març amb la conferència «El destí universal dels béns», a càrrec de Miquel Barbarà, professor a l'Institut de Teologia de Tarragona. Després, el dia 7 d'abril, es feu la segona sobre el tema «La família avui» a càrrec de Gaspar Moral, professor de moral a la Facultat de Teologia de Barcelona. Aquestes conferències es donen al CENTRE DE LECTURA, a les 10 del vespre», «Cicle de Conferències», *Full Parroquial* 1622 (12 d'abril de 1981) 8. EDUARD, «3 preguntes a... Montserrat Coll, secretària de l'Institut de Teologia de Tarragona», *Full Parroquial* 1635 (12 de juliol de 1981).

del centre amb la de l'arxidiòcesi¹⁴⁵ i es va crear la figura del cap d'estudis, responsabilitat que va assumir la Dra. Montserrat Coll, amb anterioritat secretària de l'Institut.

També aquest curs 1990 – 1991, va haver la represa de l'inici solemne de curs amb la dissertació de la Dra. Montserrat Coll sobre el tema *Llenguatge religiós*.¹⁴⁶

El primer de juny de 1994 es produeix el relleu del Dr. Josep Gil i Ribas com a director de l'Institut de Teologia, essent nomenat el Dr. Armand Puig i Tàrrrech com a nou director.¹⁴⁷ En el primer claustre que aquest presidí com a director a Reus, el dia 17 de juny, informà del retorn de les classes a Tarragona; s'aprovà el nou pla d'estudis que prenia com a model el de la FTC i es va agrair la tasca feta al Dr. Josep Gil i Ribas.¹⁴⁸ Amb el nou pla es va renovar l'activitat acadèmica, es va incorporar nou professorat, es van reprendre de nou les classes a Tarragona¹⁴⁹ i es van publicar i difondre les lliçons inaugurals.

La nova direcció va assumir diferents reptes. El primer, va ser l'adaptació a la norma normativa sobre les titulacions, que s'ofertava des d'aquests instituts, i

¹⁴⁵ Els membres d'aquest organisme van ser presentats de la manera següent al Consell Acadèmic: «En el tercer punt Mn. Gil exposa que un cop consultada la Vicaria de Pastoral de l'Arquebisbat la Direcció de l'Institut ha cregut convenient procedir a la creació del Consell Consultiu de l'Institut. Amb aquesta finalitat es va convocar als arxiprestes, vicaris de zona i representants de comunitats religioses a una reunió per a decidir qui havia de formar part del Consell Consultiu. En aquesta reunió es va veure oportú que estigués format pels Vicaris Episcopals, per un religiós no prevere, per una religiosa i per laics representats de cadascun dels Consells Pastoral arxiprestals de l'Arquebisbat, que en el Consell també estiguin representats l'Associació Bíblica de Catalunya, la Delegació de Catequesi i la Delegació d'Ensenyament, la Delegació de Joves i el Secretaria de Moviments apostòlics d'adults, a més de les comunitats cristianes dels Caputxins, dels Carmelites i dels Claretians de la ciutat de Tarragona.», AINSAF. Fons Institut de Teologia. Secció Govern. Sèrie INSAF. Fons Institut de Teologia. Llibre d'actes. Actes Consell Acadèmic (1979-1991). Actes Reunió de professors (1979 – 1991). Actes Claustre (1979 – 1991). Actes Consell Consultiu (1989-1991). Actes Consell Acadèmic (1979 – 1991). Llibre Actes Primer. Acta del 23 de maig de 1989. «Constituit el "Consell Consultiu" de l'Institut de Teologia», 8-9. EDUARD, «3 preguntes a...Mn. Josep Gil», *Full Parroquial* 2114 (14 de setembre de 1990) 8.

¹⁴⁶ «Crònica. Institut de Teologia», *Full Parroquial* 2118 (14 d'octubre de 1990) 8.

¹⁴⁷ Montserrat COLL, «L'Institut de Teologia», *Full parroquial* 2323 (18 de setembre de 1994) 8.

¹⁴⁸ Núria OLIVÉ, «A Reus es clausura el curs de l'Institut de Teologia», 36.

¹⁴⁹ Montserrat COLL, «L'Institut de Teologia», *Full parroquial* 2323 (18 de setembre de 1994) 8.

la implantació del nou pla d'estudis.¹⁵⁰ El reconeixement de la validesa civil dels títols, a partir del Reial Decret 3/1995, de 13 de gener, BOE-A-1995-3020, va marcar un abans i un després en l'organització d'aquests estudis. El segon repte va ser la conversió de l'Institut de Teologia a Institut Superior de Ciències Religioses.¹⁵¹ El tercer repte, va ser formar i preparar el professorat de Religió i adaptar-lo a la realitat de la nova llei educativa de caire estatal, que va significar-se per la implantació de la primària a l'ESO i amb l'extensió de l'ensenyament obligatori als 16 anys.¹⁵² Mentre que l'últim gran repte, va ser la signatura del conveni-marc amb la URV (21 de desembre de 1994),¹⁵³ que va permetre als alumnes, matriculats a la Facultat de Pedagogia, fer part de les matèries de la DEI a l'esmentada la universitat. Com també que els alumnes que volguessin, podien matricular-se a les assignatures de l'Institut, que a partir de llavors eren considerades com a crèdits de lliure elecció per la URV, així com rebre la informació per participar en activitats en que participés l'Institut, com per exemple, el *Congrés «La Bíblia i el Mediterrani»* a càrrec de l'ABCat.¹⁵⁴

El nou curs 1994 – 1995 ja es van fer visibles algunes d'aquestes innovacions. A la nova seu de l'Institut de Teologia, a l'edifici del Seminari Pontifici,¹⁵⁵ es va fer l'acte d'inauguració del curs acadèmic el dia 27 d'octubre. Allà es va presentar la lliçó inaugural titulada *Déu té nom? El pensament sobre la transcendència de Déu en la filosofia de Paul Ricouer*, a càrrec de la Dra. Dra. Montserrat Coll. L'acte

¹⁵⁰ En aquest es tractava amb més profunditat els tractats teològics i les exegesis bíbliques. Per això, el primer curs es va articular de la manera següent: el primer curs, les assignatures obligatòries van ser *Introducció filosòfic-teològica*, *Història de la Filosofia moderna i contemporània*, *Introducció general a l'Escriptura*, *Antropologia filosòfica*, *Ètica*, *Introducció al Nou Testament*, *Introducció a l'Antic Testament*, *Teologia fonamental*, *Fenomenologia de la Religió*.

¹⁵¹ PUIG, «L'arxidiòcesi comptarà amb l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós», 20.

¹⁵² «Institut de Teologia. Nou curs de l'Institut de Teologia», 17.

¹⁵³ «Conveni-marc entre la Universitat Rovira i Virgili i l'Arquebisbat», 26.

¹⁵⁴ AINSAF. Fons Institut de Teologia de Tarragona. Sèrie Correspondència.

¹⁵⁵ L'edifici del Seminari Pontifici de Tarragona, com havia succeït també a Barcelona, ja no tenia com a funció principal ser residència de seminaristes i s'instal·laren nous serveis (FIGUEROLA – JUNCOSA, *L'Església catalana*, 42).

continuà amb una actuació musical i les paraules de cloenda del president de l'Institut, l'arquebisbe Dr. Ramon Torrella.¹⁵⁶

El curs 1995 – 1996, l'últim de l'Institut de Teologia abans de la seva conversió en Institut Superior de Ciències Religioses (ISCR), el dia 19 d'octubre es duia a terme l'acte acadèmic d'inauguració del curs, amb la presentació de la lliçó inaugural a càrrec Dr. Lluís Lluch, que va tractar sobre *La pregunta religiosa avui*.¹⁵⁷

El setembre d'aquell any es va iniciar l'etapa actual dels estudis superiors eclesiàstics a la nostra arxidiòcesi.

6. CONSOLIDACIÓ I EXPANSIÓ DELS ESTUDIS ECLESIÀSTICS. L'INSTITUT SUPERIOR DE CIÈNCIES RELIGIOSES SANT FRUCTUÓS (1996 – Actualitat)

6.1. CONTEXT

La constitució de l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós i de la definitiva restauració dels estudis superiors, d'àmbit teològic, a l'arxidiòcesi de Tarragona, es podria contextualitzar a partir dels elements següents:

El primer, aquesta visió de pastoral de conjunt pensada com a Província Eclesiàstica Tarraconense que va significar la convocatòria i la realització l'any 1995 del Concili Provincial Tarraconense (CPT). Les seves conclusions en relació a la formació del laicat, el diaconat permanent i els ministeris laicals van tenir conseqüències en l'articulació de noves estructures educatives que havien de respondre a aquests nous reptes. La formalització de l'Institut vinculat a la Facultat de Teologia de Catalunya (FTC), amb el suport del Dr. Ramon

¹⁵⁶ «Inauguració del curs 1994 – 95 a l'Institut de Teologia de Tarragona», 21. «Inauguración del curso del Instituto de Teología», *Diari de Tarragona* (28 d'octubre de 1994). ORIOL, «Tarragona. Inauguració del curs 1994 – 95 de l'Institut de Teologia. Estudiar la fe: un diàleg amb la cultura i el pensament», 9.

¹⁵⁷ «Inauguració del curs a l'Institut de Teologia», 35.

Torrella,¹⁵⁸ juntament amb Girona, Lleida i Vic va permetre la constitució d'una xarxa d'estudis teològics a Catalunya, coincidint en un moment d'expansió del sistema universitari a nivell català i estatal i el Reial Decret de 3/1995, de 13 de gener, que va desenvolupar els acords entre l'Estat Espanyol i la Santa Seu del gener de 1979 en matèria universitària.¹⁵⁹

En conseqüència, això va permetre l'articulació d'una oferta formativa en Ciències Religioses a nivell de les províncies eclesiàstiques del nostre territori, així com un espai de formació a nivell pastoral per aquells qui tenien responsabilitats eclesials o per interès personal,¹⁶⁰ com també l'impuls del diàleg fe i cultura per part de l'Església amb una col·laboració estreta amb les universitats civils.

6.2. ELS PRIMERS ESTATUTS: MISSIÓ, VISIÓ I VALORS

Els primers estatuts vigents a l'Institut van ser els de l'any 1996. Aquests en el títol primer va establir la naturalesa de l'Institut. A continuació, l'article primer va definir l'INSF, avui INSAF, com a institució acadèmica amb la funció d'oferir estudis superiors en dos àmbits concrets: el de les Ciències de la Religió i el de la Pastoral sota el patrocini de la FTC.

En relació a la seva naturalesa es va fer constar que disposava de personalitat jurídica pròpia i pública i va situar la seu al Seminari Conciliar de Tarragona.¹⁶¹

Sobre els destinataris, el reglament de règim intern va enumerar-los. Aquests van ser els membres d'Instituts Religiosos, de Vida Consagrada, Societats de Vida Apostòlica i laics que optaven al diaconat permanent, catequistes, educadors, agents de pastorals, professors de Religió Catòlica de primària i secundària, així com persones interessades en l'oferta educativa del centre.¹⁶²

¹⁵⁸ PUIG, «La recuperació dels estudis teològics a nivell universitari a Tarragona», 10-11.

¹⁵⁹ RD 3/1995, de 13 de enero (BOE 30, 4 de febrero de 1995), 3605-3607.

¹⁶⁰ SOLER, «"Proposem la teologia catòlica amb rigorositat, però amb obertura"», 6.

¹⁶¹ INSAF. Fons INSF. Secció Legislació. Sèrie Estatuts. Estatut 1995. Art. 1, 2, 3 i 4.

¹⁶² INSAF. Fons INSF. Secció Legislació. Sèrie Estatuts. Estatut 1995. Art. 5.

6.3. ELS PRIMERS PASSOS (1996 – 2000)

Abans de rebre l'autorització de la Santa Seu, es va haver de fer tot un procés de tramitació que va començar a Barcelona. Primer, el vistiplau de la FTC, quan el 4 de març de 1996, va aprovar als estatuts i el pla d'estudis. Per continuar a finals d'abril, amb el *placet* de la Comissió Episcopal de Seminaris i Universitats de la Conferència Episcopal Espanyola (CEE).¹⁶³ El final de tot aquest procés va ser el 22 de maig de 1996, quan l'Institut va ser erigit per la Santa Seu, connectat amb els altres Instituts Superiors de Ciències Religioses de Catalunya, la Facultat de Teologia de Catalunya (FTC) i, des de l'any 2015, també amb l'Ateneu Universitari Sant Pacià (AUSP).

Des de llavors la seva seu ha estat el que avui és el Centre Tarraconense «El Seminari», conegut com *El Seminari*.

El que rebés el nom de Sant Fructuós s'atribueix a la decisió de l'arquebisbe Dr. Ramon Torrella. La institució es va convertir, a més de continuadora de la tasca de l'Institut de Teologia, en hereva del primer precedent després del Concili Vaticà II; l'Escola de Teologia Sant Fructuós. Alhora, s'inaugurava un nou capítol en el procés de recuperació de la memòria del primer bisbe i màrtir de Tarragona, sant Fructuós, iniciativa que havia tingut en els pontificats del arquebisbes Dr. Francesc d'A. Vidal i Barraquer i el Dr. Benjamín Arriba i Castro els seus primers passos i que durant el govern del Dr. Josep Pont i Gol havia rebut l'impuls definitiu.¹⁶⁴

6.3.1. La presentació oficial

El dia 13 de juny de 1996 es va presentar a través d'una roda de premsa als mitjans de comunicació.

¹⁶³ «Propera erecció canònica de l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós», 222.

¹⁶⁴ En el present article es recullen les diverses iniciatives entorn la recuperació de la memòria del martiri de sant Fructuós i els diaques Auguri i Eulogi (MONCUNILL, «Els primers màrtirs de Tarragona. Una tradició viva», 7-10).

Allà es va fer memòria de la finalitat de la institució, en la línia iniciada per l'Institut de Teologia, alhora que es va presentar el nou pla d'estudis. La diplomatura va continuar essent de tres anys. Alhora, es va activar la llicenciatura en Ciències Religioses, amb una durada de dos cursos acadèmics, i amb una vessant de continguts orientats primordialment a la pastoral.

Això, a nivell pràctic, va suposar l'ampliació dels dies i horari lectiu, que va passar a ser de tres dies a la setmana i franges de dues o tres hores a quatre dies a la setmana i franges de quatre hores de classe. Aquests canvis, també van afectar el claustre de professorat, que es va veure ampliat fins a trenta docents entre doctors i llicenciats.

L'oferta fou acceptada per col·lectius força semblants als que havia tingut l'Institut amb anterioritat: religiosos/es, laics amb responsabilitats eclesials com a diaques permanents, professorat de Religió i persones interessades, als quals s'hi van afegir els estudiants de la URV, als qui es donava opció de cursar crèdits de lliure elecció, ja que el conveni de col·laboració signat per l'Institut de Teologia de Tarragona, es va mantenir. Això es va explicar pel fet que l'oferta formativa, per la inclusió de continguts antropològics i ètics, va ser complementària tant pels estudis dels àmbits de les humanitats, l'educació, la pedagogia, el dret i treball social com també de l'àmbit de la medicina, infermeria, empresarials, química i enginyeries.¹⁶⁵

Paral·lelament, s'havien iniciat els passos per adaptar part de l'edifici del Seminari a les noves necessitats de l'Institut. La infraestructura bàsica, a més d'aules, va incloure despatxos per a direcció i secretaria, una sala d'alumnes i una biblioteca de consulta, a la que s'havia de sumar el fons de l'antiga biblioteca del Seminari Conciliar de Tarragona, i que havia de ser un element clau en el

¹⁶⁵ «"Sant Fructuós", el nou institut de ciències religioses», 36.

suport a la docència,¹⁶⁶ mentre que es reforçava la secretaria, amb un secretari adjunt, el Sr. Raimon Mateu que feia equip amb el Sr. Josep Maria Font.¹⁶⁷

6.3.2. El primer curs

Un cop iniciades les classes al setembre, el dijous dia 24 d'octubre es va fer el primer acte d'inauguració de curs.

En aquest es va homenatjar al Dr. Josep Gil i al Dr. Ramon Torrella. Al primer, com a impulsor de l'Institut de Teologia, institució que va servir de base per la gènesi de ISCR. Al segon, pel suport com a arquebisbe que havia fet a la creació de l'ISCR¹⁶⁸ i al seu paper com a metropolità i primat en la represa de la tradició conciliar de la província eclesiàstica Tarraconense. A més, es va llegir la primera lliçó inaugural de l'ISCR a càrrec del Dr. Josep Gil i Ribas titulada *Una joiosa experiència eclesial. Assaig d'una anàlisi teològica del Concili Provincial Tarraconense*.

Aquest primer any es van impartir les assignatures de primer i tercer curs, així com el curs pont pels alumnes amb el títol de diplomat en Teologia que van voler obtenir el títol de diplomat en Ciències Religioses. També en aquest curs es va continuar amb la formació de la DEI de primària i secundària.¹⁶⁹

L'activació de l'Institut va implicar la posada en funcionament dels seus òrgans de gestió interns com van ser el Consell d'Institut, que reunit el dia 23

¹⁶⁶ PUIC, «L'arxidiòcesi comptarà amb l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós», 20.

¹⁶⁷ Va estar col·laborant activament fins el desembre de 1998 quan es va jubilar (MIRACLE, «Memòria del curs 1998 – 1999», 52).

¹⁶⁸ M.C., «El Institut de Ciències Religioses Sant Fructuós homenajea al arzobispo Torrella en la apertura de su primer curso», *Diari de Tarragona* (25 d'octubre de 1996).

¹⁶⁹ Les matèries que es van donar van ser: «Pel que fa a l'educació infantil i primària els cursos constaven de les matèries següents: Bases psicopedagògiques de l'ensenyament religiós escolar i Programació d'unitats i recursos didàctics aplicats a la classe de religió. Per la seva banda, les matèries referides a l'educació secundària foren Pedagogia de l'ensenyament religiós i escolar i Qüestions de didàctica general, més un Treball de Tutoria». El professorat responsable eren la Maite Caibé i Josep Ponce (MATEU, «Clausura de cursos», 16).

de novembre, va rebre la comunicació del nomenament com a primer director de l'Institut del Dr. Armand Puig i Tàrrach. A continuació es va procedir a l'elecció dels professors membres del Consell Permanent, l'altra institució de govern de la institució, que va quedar format pel Llic. Joaquim Claver i el Llic. Francesc Esteso com a professors estables i, el Llic. Josep Queraltó com a professor no estable al que calia afegir com a membres nats com van ser el president de l'Institut, el director, la vicedirectora, Dra. Montserrat Coll, i el secretari, Llic. Norbert Miracle, així com un representant de la Facultat de Teologia de Catalunya, en aquest cas el Dr. Joan Bada i un representant dels alumnes, elecció que va recaure en el Sr. Adrià Chavarria.

A final d'aquell primer curs, de nou es va reunir el Consell d'Institut, però aquest cop amb un nou president, l'arquebisbe de Tarragona, Dr. Lluís Martínez Sistach. En aquesta reunió es va aprovar el nou reglament de règim intern i el llistat de membres del claustre. La documentació fou tramitada a la Facultat de Teologia de Catalunya perquè donés el vistiplau.¹⁷⁰

6.3.3. El Pla d'Estudis del 1996

Aquest pla d'estudis¹⁷¹ va establir una diplomatura de tres cursos de 141 crèdits que es va articular amb 119 crèdits obligatoris, 9 crèdits optatius, 6 crèdits de seminaris i 6 crèdits de llengües clàssiques. Per cursos, aquests es van haver distribuir de la manera següent:

	Primer	Segon	Tercer
Crèdits obligatoris	40.5	37.5	41
Crèdits optatius	9	9	9
Seminaris	6		
Llengües clàssiques	6		

Els crèdits obligatoris van ser durant aquests anys, per cursos, els següents:

¹⁷⁰ MIRACLE, «Memòria del curs 1996 – 1997», 110-111.

¹⁷¹ AINSAF. Fons INSAF. Secció Formació. Sèrie Pla d'estudis 1996, pp. 3-6.

Primer curs	Segon curs	Tercer curs
Assignatures	Assignatures	Assignatures
<i>Teologia Fonamental</i>	<i>Cristologia</i>	<i>Eclesiologia</i>
<i>Història de la Filosofia antiga i medieval</i>	<i>Déu U i Tri</i>	<i>Litúrgia</i>
<i>Història de la Filosofia moderna i contemporània</i>	<i>Antropologia teològica I-II</i>	<i>Sagraments</i>
<i>Sociologia de la Religió</i>	<i>Antropologia teològica III (Escatologia)</i>	<i>Teologia Espiritual. La mística cristiana</i>
<i>Ètica filosòfica</i>	<i>Teologia Moral Fonamental</i>	<i>Dret Canònic</i>
<i>Psicologia de la Religió</i>	<i>Patrologia</i>	<i>Antic Testament: Salms i Sapiencials</i>
<i>Metafísica</i>	<i>Antic Testament: Pentateuc i Històrics</i>	<i>Antic Testament: Profetes</i>
<i>Fenomenologia de la Religió</i>	<i>Nou Testament: Evangelis Sinòptics i Fets dels Apòstols</i>	<i>Nou Testament: Cartes Apostòliques</i>
<i>Introducció a l'Antic Testament</i>	<i>Història de l'Església antiga i medieval</i>	<i>Nou Testament: Corpus Joànic</i>
<i>Introducció al Nou Testament</i>	<i>Història de l'Església moderna i contemporània</i>	<i>Moral de la Persona</i>
<i>Antropologia Filosòfica</i>	<i>Mariologia</i>	<i>Moral social</i>
<i>Metodologia</i>	<i>Ecumenisme</i>	<i>Síntesi Teològica</i>
<i>Filosofia de la religió</i>		
<i>Filosofia del coneixement i de la ciència</i>		
<i>Introducció general a la Bíblia</i>		

Així doncs, fins a la implantació del Pla de Bolonya entorn l'any 2010 el pla d'estudis va articular la diplomatura en sis quadrimestres, a cadascun dels quals es plantejava un fil conductor entre les diferents cursos.

Aquest va ser a primer quadrimestre, l'eix *L'home i el seu misteri*. La premissa de treball va ser la naturalesa humana que és capaç d'acollir a Déu salvador

analitzat des del llenguatge filosòfic, científic i teològic i la comunicació que a la humanitat a través de la Bíblia. Al segon quadrimestre, l'eix va ser *El Déu que es revela*. Amb les diferents assignatures es repassava la revelació de Déu en l'Antic i el Nou Testament i s'estudiava la resposta que donava el poble de la Bíblia.

El segon curs, l'eix del tercer quadrimestre va ser *Pare, Fill i Esperit Sant*. El centre d'interès era el Déu trinitari, mentre que pel quart quadrimestre l'eix va ser Jesucrist.

Al tercer i últim curs de la diplomatura, al cinquè quadrimestre l'eix va ser *l'Església, comunitat de salvats* i s'estudiava com aquesta es manifestava. El sisè i últim quadrimestre l'eix va ser *La Vida cristiana* amb la inserció de tot l'estudiat en la persona a través dels Sagraments.¹⁷²

Pel segon cicle, la llicenciatura, el total dels dos cursos era de 81 crèdits, repartits de manera següents:

Curs	Primer	Segon
Crèdits obligatoris	30	27
Seminaris	24	

Durant la llicenciatura els crèdits obligatoris van ser el següents:

Quart curs	Cinquè curs
Assignatures	Assignatures
<i>Els tractats teològics en el marc pastoral</i>	<i>La consciència moral</i>
<i>L'experiència religiosa. El pluralisme religiós</i>	<i>Mitjans de comunicació i llenguatge religiós</i>
<i>Fe cristiana i cultura contemporània</i>	<i>Evangelització i missió</i>
<i>Religió i modernitat</i>	<i>Diàleg interreligiós</i>
<i>Teologia pastoral</i>	<i>Fe i ciència</i>
<i>Psicologia evolutiva de la personalitat religiosa</i>	<i>Família i comportament humà</i>
<i>Anàlisi política i economia de la societat actual</i>	<i>Ministeris ordenats i ministeris laicals</i>

¹⁷² AINSAF. Fons INSAF. Secció Difusió. Sèrie Guies de curs. Curs 98 – 99, 5-10.

<i>El factor cultural en la societat contemporània</i>	<i>Pastoral dels sagraments</i>
<i>Doctrina social de l'Església</i>	<i>El cristianisme. El pensament cristià</i>
<i>Teologia de l'orient cristià</i>	<i>Catequètica</i>

A la llicenciatura, el primer quadrimestre del quart curs es van estudiar els factors que determinen l'experiència religiosa, la secularització i la pràctica pastoral dels tractats teològics i bíblics. Al segon quadrimestre es va analitzar el context social actual, l'ecumenisme amb les esglésies orientals i la pràctica pastoral per als joves. Mentre que al cinquè curs, el tercer quadrimestre es va fer una aproximació a les grans religions i al diàleg interreligiós i com, a partir de la persona, s'analitza que és la consciència i s'aproxima a la pastoral sacramental i la pedagogia religiosa escolar. Pel quart quadrimestre es proposà l'interès pel diàleg fe i ciència, el paper de la família, la dimensió evangelitzadora de l'església i els ministeris laicals.¹⁷³

Aquest pla d'estudis va estar vigent fins el curs 2009 – 2010.

6.3.4. L'activitat acadèmica en marxa

Si el primer curs havia estat el de l'arrencada de motors, al segon curs el 1997 – 1998, com es diria popularment, es va posar l'accelerador. Els nous projectes es posaven en marxa.

El primer, va ser l'activació del segon curs de la diplomatura en Ciències Religioses i del primer curs de la llicenciatura en Ciències Religioses i l'inici de l'oferta de cursos de formació permanent del professorat¹⁷⁴ i es lliuraven

¹⁷³ AINSÀF. Fons INSAF. Secció Difusió. Sèrie Guies de curs. Curs 98 – 99, 10-12.

¹⁷⁴ SOLER, «L'INSF enceta el curs vinent el segon cicle de la llicenciatura en Ciències Religioses», *El Punt* (22 de juny de 1997) 17.

els primers títols de diplomats en Ciències Religioses.¹⁷⁵ El curs 1998 – 1999 va suposar l'activació del tercer curs de la diplomatura i el cinquè curs de la llicenciatura. Quedava definitivament implantat un pla d'estudis que preveia que s'impartís anualment el primer curs de la diplomatura i cada dos anys, de forma alternativa, el segon curs de la diplomatura més el quart de la llicenciatura o el tercer curs de la diplomatura i el cinquè de la llicenciatura; alhora que s'impulsava la creació de la col·lecció Estudis de Teologia i Ciències de la Religió, sota la responsabilitat del servei de publicacions de l'Institut, a càrrec de Montserrat Roig Vallverdú.¹⁷⁶

El curs 1999 – 2000 van finalitzar els seus estudis la primera promoció de llicenciats en Ciències Religioses.¹⁷⁷ En concloure aquest període, en una entrevista al llavors director de l'Institut, el Dr. Armand Puig, es feia un repàs als reptes i les oportunitats que hauria d'afrontar l'Institut a partir del que havia de ser la nova etapa. Dels reptes, es va parlar de diversificar la base de l'alumnat interessat en aquests estudis, més enllà de les persones amb responsabilitat pastoral com professors de Religió, mantenir i augmentar la qualitat de l'ensenyament per fer possible, que fos una opció acadèmica per alumnes que s'incorporessin al món universitari i disposar d'un planter de persones, de la mateixa arxidiòcesi, que poguessin impartir la majoria d'assignatures de la llicència en ciències religioses. Mentre que les oportunitats eren continuar la col·laboració amb les universitats del territori, presentant la formació en teologia i ciències religioses com una oferta única i complementària als estudis, seguint la referència dels models anglosaxons i germànics, i el ser un servei

¹⁷⁵ La relació d'alumnes que van obtenir el títol va ser el següent: Lourdes Arans Roca; Luis José Baixauli Santos; Anna Maria Barrocal Martínez; Jaume Borràs Galceran; Josep Bru Mons; Luisa Colomina Gómez; Joan Crua Puig; Mª Pilar Estrella Garrido; Josep Maria Ferran Torrent; Pilar Gargallo Safont; Margarita Ibáñez García; Esther Lomas González; Pilar López Villacampa; Joan Mañé Ferratges; Vicente Marín Maestro; Raimon Mateu de la Casa; Domènec Mestre Pitarch; Jesús Moreno Ribot; Maite Muñoz Melgar; Núria Olivé Boqué; Mercè Pérez Arroyo; Montserrat Ribas Nin; Montserrat Roig Vallverdú; Maribel Sánchez Garrido; Rosa Maria Secall Bauló; Mª Pilar Serrat Costa; Santiago Soro Roca; Maribel Virgili Llebaria (MIRACLE, «Memòria del curs 1996 – 1997», 112).

¹⁷⁶ MIRACLE, «Memòria del curs 2000 – 2001», 89-91.

¹⁷⁷ SOLER, «Culminació d'un llarg procés», 20.

diocesa en diversos àmbits com el formatiu (diaconat permanent, laics en missió pastoral). També ser un espai, on preveres i laics amb potencialitats intel·lectuals, posessin aquestes al servei de l'Església de Tarragona, que permetia ja a la diplomatura disposar d'un claustre força consolidat.¹⁷⁸

Al mateix temps, en aquest curs es van incorporar nous professors que van impartir les següents assignatures: *Art cristià: iconografia medieval*, a càrrec Dr. Antonio Martínez; *Sinòptics i Fets dels Apòstols*, a càrrec del Llic. Josep Lluís Arín; *Història de l'Església moderna i contemporània* i *Església i societat en els segles XVIII–XX*, a càrrec del Llic. Manuel Maria Fuentes Gasó; *Doctrina Social de l'Església*, per Mn. Antoni M. Oriol Tataret; *Teologia pastoral*, per Mn. F. Xavier Morell i *La religió grecoromana*, pel Llic. Jaume Massó.

6.4. L'ETAPA DE CONSOLIDACIÓ (2000 – 2010)

Pel curs 2000 – 2001 la institució va caminar a la plena consolidació. L'alumnat era format pels qui la preferència era la formació estrictament eclesiàstica, i, els universitaris de la URV que accedien a crèdits de lliure elecció.

Això va permetre l'activació de molts cursos en col·laboració amb els departaments de la universitat. Es va continuar impartint la DEI de primària i secundària i es van dur a terme els primers cursos de formació permanent del professorat reconeguts pel llavors Departament d'Ensenyament (avui d'Educació) de la Generalitat de Catalunya.

Aquesta dinàmica es va mantenir el següent curs 2001 – 2002, alhora que s'iniciava la publicació de recerques a càrrecs de professors de la institució.¹⁷⁹ El curs 2002 – 2003, Any Gaudí, al Centre Social i Cultural de la Fundació «La Caixa», es va organitzar el curs *Antoni Gaudí: el context modernista i el seu simbolisme* a càrrec del professor Dr. Miquel Xancó i Roca.

¹⁷⁸ SOLER, «Proposem la teològica catòlica amb rigositat, però amb obertura», 6.

¹⁷⁹ «Memòria del curs 2001 – 2002», 110-111.

També el professor Dr. Josep Gil i Ribas va impartir un curs de formació del professorat no universitari sobre el cristianisme a l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE) de la URV. Aquest curs l'Institut va donar el salt a la televisió assessorant al programa *Signes dels Temps* de Televisió de Catalunya amb motiu del cicle sobre religions que va emetre de manera mensual el programa.¹⁸⁰

El curs 2004 – 2005 va destacar la presentació dels treballs del Màster en Història de les Religions i per la mort del primer president de l'Institut, el Dr. Ramon Torrella i Cascante, arquebisbe emèrit de Tarragona.¹⁸¹

Pel curs 2005 – 2006 es va aprofundir amb la línia de formació bàsica de teologia per a laics amb l'inici del curs *Trobar-se en la fe*.¹⁸² El curs 2006 – 2007, quan l'Institut portava deu anys de funcionament, va començar amb força novetats com el canvi de sigles d'INSF a INSAF.

Finalitzen dotze anys durant els quals el Dr. Armand Puig, com a director, va pilotar la transició de l'Institut de Teologia a Institut Superior de Ciències Religioses i la posada en marxa i consolidació d'aquest servei diocesà. El seu nomenament com a degà-president de la Facultat de Teologia de Catalunya va tancar aquesta etapa.¹⁸³ El va substituir en el càrrec el Llic. Josep Maria Gavallda i Ribot, prevere, que fins llavors havia exercit de secretari de l'Institut. També es va nomenar un vicedirector, el Dr. Rafael Serra Abellà, mentre la senyora Roser Fornell Guasch va ser nomenada secretària de l'Institut. També es va dur a terme la renovació dels òrgans de govern de la institució amb l'elecció com a membres del Consell Permanent de la Dra. Carme Borbonès i el Llic. Norbert Miracle, com a representants dels professors estables, i el Llic. Andreu Muñoz com a representant del professorat no estable, mentre s'iniciava un procés d'avaluació interna en relació al Pla de Bolonya.¹⁸⁴

¹⁸⁰ «Memòria del curs 2002 – 2003», 98.

¹⁸¹ «Memòria del curs 2003 – 2004», 102.

¹⁸² «Memòria del curs 2005 – 2006», 59. 61.

¹⁸³ «El Dr. Armand Puig Tàrrach, nou degà-president de la Facultat de Teologia», *Full Domini* 2954 (22 d'octubre de 2006) 4.

¹⁸⁴ «Memòria del curs 2006-2007», 23-25.

Els cursos 2007 – 2008 i 2008 – 2009, es van centrar a participar i fer present la celebració del Jubileu del 1750 anys del martiri de sant Fructuós i de sant Pau. Per això, es va programar un curs de *Teologia Paulina*,¹⁸⁵ com també el Congrés Internacional sobre aquestes dues figures claus per al cristianisme i per a Tarragona.¹⁸⁶

Igualment es van iniciar els tràmits per la seva refundació amb la finalitat d'assumir els nous plantejaments del Pla de Bolonya, que donava un marc general als estudis superiors a nivell europeu.¹⁸⁷

El curs 2009 – 2010 l'Institut es presenta ben consolidat, amb una oferta ben diversificada que a més de la teologia estrictament com a ciència, es posa en relació a la història, branques de la història eclesiàstica i de les religions; mitjans de comunicació i fet religiós; psicologia del fet religiós; turisme, concretament en l'art i turisme religiós; sanitat, en qüestions de bioètica; advocats i juristes en relació al dret canònic en general i concretament el matrimonial així com assistents socials en l'aspecte de la justícia social i per agents socials, diversitat, pluralisme i diàleg interreligiós.

A més, van ser evidents els fruits de l'Any Jubilar de sant Fructuós i sant Pau amb l'activació d'un seminari sobre cristianisme antic format pel un curs *Els Pares Capadocis*, un altre sobre el *Diàleg del cristianisme i el món romà (segles I – II)* a càrrec del Dr. Angelo di Berardino (*Institutum Patristicum Augustinianum* de Roma), un curs sobre les *Actes martirials de sant Fructuós* a càrrec del Dr. Rafael Serra i un curs sobre l'*Arquitectura i Litúrgia Cristiana* a càrrec de la Dra. Cristina Godoy.¹⁸⁸

¹⁸⁵ «Curs de Teologia Paulina», *Full Dominical* 3056 (5 d'octubre de 2008) 4.

¹⁸⁶ «La lliçó inaugural de l'Insaf dona el tret de sortida al curs universitari», *El Punt* (27 d'octubre de 2006) 12.

¹⁸⁷ «Memòria del curs 2008 – 2009», 65.

¹⁸⁸ BORONAT, «Volem servir des de la formació i el diàleg», 6.

6.5.LA NOVA ETAPA DEL PLA DE BOLONYA (2010-2015)

La publicació de la Instrucció per als Instituts Superiors de Ciències Religioses del 28 de juny de 2008 (*Congregatio De Institutione Catholica*, Ciutat de Vaticà) va impulsar la renovació de l'INSAF per tal d'adaptar-lo a la nova normativa universitària europea que s'activa arran del Pla de Bolonya.¹⁸⁹ La memòria del curs 2009 – 2010 recull, de manera resumida, la tramitació duta a terme:

Aquest curs ha estat marcat pel procés de creació *ex-novo* de l'Institut arran de la Instrucció de la Congregació per a l'Educació Catòlica sobre els Instituts Superiors de Ciències Religioses de juny del 2008. Dita Instrucció és la nova normativa vaticana que configura jurídica i acadèmicament els Instituts Superiors de Ciències Religioses derogant així la *Nota illustrativa* del 10 d'abril de 1986 i la *Normativa per l'Istituto superiore di Scienze Religiose* del 12 de maig de 1987. La subcomissió episcopal d'universitats de la Conferència Episcopal Espanyola, presidida per l'Exm. i Rvdm. Dr. Agustín Cortés Soriano, Bisbe de Sant Feliu de Llobregat, donà el primer vist-i-plau per a la refundació del nostre Institut. La Facultat de Teologia de Catalunya, presidida pel seu Degà-President Dr. Armand Puig i Tàrrach envià a la Congregació els informes requerits per a la refundació: 1. Dictamen de la FTC sobre la vinculació de l'ISCR Sant Fructuós; 2. Conveni de vinculació entre la FTC i l'ISCR Sant Fructuós; 3. Estatuts en versió catalana i castellana; 3. Pla d'Estudis del primer cicle de Batxillerat i del segon cicle de Llicenciatura en Ciències Religioses; 4. Llista completa dels docents estables i no-estables; 5. Informe sobre la Biblioteca, subsidis, pla de finançament (versió catalana i castellana); 6. Informe sobre el nombre d'alumnes, procedència, estat de vida (versió catalana i castellana). La Congregació per a l'Educació Catòlica va emanar el Decret d'erecció de *l'Institutum Superius Scientiarum Religiosarum in civitate Tarraconensi situm*, vinculat a la *Facultatis Theologicae Cataloniae* el 31 de maig de 2010.

En conseqüència, el 26 de maig de 2010 es va signar el Decret definitiu d'erecció de *l'Institutum Superius Scientiarum Religiosarum in civitate Tarraconensi siti*,¹⁹⁰ publicat el 31 de maig per la Congregació per a l'Educació Catòlica (ciutat del

¹⁸⁹ «Memòria del curs 2009 - 2010», 68-69.

¹⁹⁰ «Paraules ...», 331.

Vaticà), va ser llegit a la comunitat educativa el dia 27 d'octubre en el marc de l'acte d'inaugural del curs 2010 – 2011 pel vicerector Dr. Rafael Serra.¹⁹¹

Paral·lelament, l'equiparació dels estudis i titulacions de ciències eclesiàstiques universitàries en relació als títols universitaris oficials de l'Estat Espanyol (R. D. 1619/2011, de 14 de novembre de 2011), va suposar la regulació i el reconeixement del batxillerat/grau i de llicenciatura/màster en Ciències Religioses.

Al nou batxillerat en Ciències Religioses s'impartien continguts de filosofia, psicologia, art, història, teologia dogmàtica, teologia moral i teologia pastoral, així com Sagrada Escripura, que s'ampliaven a la llicenciatura, alhora que es va oferir l'especialització en el Cristianisme Antic.

6.5.1. El pla d'estudis del 2010

Es mantenia respecte a l'anterior la divisió en dos grans cicles d'estudis, encara que en canvia el nom. El primer cicle de tres anys anomenat *Baccalaureatus in Scientiis Religiosis* / batxillerat en Ciències Religioses amb un total de 180 ECTS a cursar 60 cada curs, que a primer van ser:

Assignatura	Àrea
<i>Introducció a la Teologia</i>	Filosofia
<i>Antropologia filosòfica</i>	Filosofia
Ètica	Filosofia
<i>Història de la filosofia I</i>	Filosofia
<i>Història de la filosofia II</i>	Filosofia
<i>Metafísica</i>	Filosofia
<i>Fenomenologia de la religió</i>	Ciències Humanes
<i>Psicologia de la religió</i>	Ciències Humanes

¹⁹¹ «Inauguració del curs 2010 – 2011 a l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós (INSAF)», 32.

<i>Sociologia de la religió</i>	Ciències Humanes
<i>Introducció al Nou Testament</i>	Sagrada Escriptura
<i>Introducció a l'Antic Testament</i>	Sagrada Escriptura
<i>Teologia Fonamental</i>	Teologia Dogmàtica
<i>Història de l'Església I</i>	Ciències Humanes
<i>Grec bíblic I o Llatí cristià I</i>	Ciències Humanes
<i>Art religiós I</i>	Ciències Humanes

Mentre que a segon van ser:

Assignatura	Àrea
<i>Metodologia teològica</i>	Teologia Dogmàtica
<i>Antropologia teològica</i>	Teologia Dogmàtica
<i>Misteri de Déu</i>	Teologia Dogmàtica
<i>Cristologia</i>	Teologia Dogmàtica
<i>Mariologia</i>	Teologia Dogmàtica
<i>Escatologia</i>	Teologia Dogmàtica
<i>Patrologia</i>	Teologia Dogmàtica
<i>Història de l'Església II</i>	Ciències Humanes
<i>Pentateuc i Històrics</i>	Sagrada Escriptura
<i>Evangelis Sinòptics i Actes</i>	Sagrada Escriptura
<i>Moral Fonamental</i>	Teologia Moral-Pastoral
<i>Moral de la Vida</i>	Teologia Moral-Pastoral
<i>Ecumenisme</i>	Teologia Dogmàtica
<i>Grec bíblic II o Llatí cristià II</i>	Ciències Humanes
<i>Art religiós II</i>	Ciències Humanes

Per tercer van ser:

Assignatura	Àrea
<i>Eclesiologia</i>	Teologia Dogmàtica
<i>Dret Canònic</i>	Teologia Dogmàtica
<i>Litúrgia</i>	Teologia Dogmàtica
<i>Sagraments</i>	Teologia Dogmàtica
<i>Teologia Pastoral</i>	Teologia Moral-Pastoral
<i>Teologia Espiritual</i>	Teologia Dogmàtica
<i>Llibres Sapiencials i Salms</i>	Sagrada Escriptura
<i>Llibres Profètics</i>	Sagrada Escriptura
<i>Escrips Joànics</i>	Sagrada Escriptura
<i>Cartes apostòliques</i>	Sagrada Escriptura
<i>Moral de l'amor i de la sexualitat</i>	Teologia Moral-Pastoral
<i>Moral social</i>	Teologia Moral-Pastoral
<i>Música religiosa</i>	Ciències Humanes
<i>Seminari de Síntesi</i>	Totes les àrees

A tot això, al final del tercer curs, superar: «un examen comprensiu davant una comissió composta per tres docents. Aquest examen comprensiu consistirà, d'una banda, en l'elaboració i defensa pública d'un treball escrit que demostrï la capacitat de plantejar l'argument triat i, d'altra banda, en un examen de síntesi a partir d'un temari previ preparat a l'assignatura de Seminari de Síntesi.»¹⁹²

Igualment per a l'obtenció del títol de *Licenciatus in Scientiis Religioses* / màster en Ciències Religioses – Especialitat en Cristianisme Antic (segons R.D. 1619/2011 de 14 de novembre) el 2010 l'alumne havia de cursar els ECTS següents a quart curs:

¹⁹² «Batxillerat en Ciències Religioses» [en línia], <<http://www.insaf.cat/batxillerat-en-ciencies-religioses/>> [Consulta: 18 agost 2021].

Assignatura	Àrea
<i>Fe cristiana i cultura contemporània</i>	Filosofia i Ciències Humanes
<i>Filosofia Tomista</i>	Filosofia i Ciències Humanes
<i>Art cristià</i>	Filosofia i Ciències Humanes
<i>Recepció de Pau</i>	Sagrada Escriptura
<i>Carta als Hebreus</i>	Sagrada Escriptura
<i>Apocalipsi</i>	Sagrada Escriptura
<i>Diàleg Fe-Ciència</i>	Teologia Dogmàtica
<i>Teologia catalana medieval: Ramon Llull</i>	Teologia Dogmàtica
<i>Doctrina social de l'Església</i>	Teologia Moral
<i>El problema del mal</i>	Teologia Moral
<i>Mitjans de comunicació i llenguatge religiós</i>	Teologia Pastoral
<i>Pastoral dels Sagraments</i>	Teologia Pastoral
<i>Catequètica</i>	Teologia Pastoral
<i>Judaisme</i>	Història de les Religions
<i>Islam</i>	Història de les Religions
<i>Hinduisme</i>	Història de les Religions
<i>Budisme</i>	Història de les Religions
<i>Fonts i Metodologia</i>	Especialització: Cristianisme Antic
<i>Context històric-cultural</i>	Especialització: Cristianisme Antic
<i>Pares Apostòlics</i>	Especialització: Cristianisme Antic
<i>Apologetes</i>	Especialització: Cristianisme Antic
<i>Moviment gnòstic</i>	Especialització: Cristianisme Antic
<i>Patrologia fonamental</i>	Especialització: Cristianisme Antic
<i>Introducció a l'Arqueologia cristiana</i>	Especialització: Cristianisme Antic
<i>El catecumenat en l'Església antiga</i>	Especialització: Cristianisme Antic
<i>Seminari: lectura de textos patristics</i>	Especialització: Cristianisme Antic
<i>Llatí</i>	Especialització: Cristianisme Antic
<i>Grec</i>	Especialització: Cristianisme Antic

Mentre que per cinquè curs es van preveure les assignatures següents:

Assignatura	Àrea/Especialització
<i>Art cristià</i>	Ciències Humanes
<i>Família i comportament humà</i>	Ciències Humanes
<i>Teologia Bíblica del NT I</i>	Sagrada Escriptura
<i>Teologia Bíblica del NT II</i>	Sagrada Escriptura
<i>Teologia de l'Orient cristià</i>	Teologia Dogmàtica
<i>El ministeri sacerdotal</i>	Teologia Dogmàtica
<i>Seminari</i>	Teologia Dogmàtica
<i>Antropologia de l'acte</i>	Teologia Moral
<i>Seminari</i>	Teologia Moral
<i>Pastoral de joves</i>	Teologia Pastoral
<i>Religiositat popular</i>	Teologia Pastoral
<i>El diàleg interreligiós</i>	Història de les Religions
<i>Confusionisme, Taoisme i Sintoisme</i>	Història de les Religions
<i>Sectes i nous grups religiosos</i>	Història de les Religions
<i>Patrologia fonamental</i>	Especialització: Cristianisme Antic
<i>Actes de màrtirs</i>	Especialització: Cristianisme Antic
<i>Epigrafia cristiana</i>	Especialització: Cristianisme Antic
<i>Arquitectura cristiana i litúrgia</i>	Especialització: Cristianisme Antic
<i>Arqueologia cristiana a Tàrraco</i>	Especialització: Cristianisme Antic
<i>Història dels Concilis</i>	Especialització: Cristianisme Antic
<i>Seminari: lectura de textos patristics</i>	Especialització: Cristianisme Antic
<i>Llatí</i>	Especialització: Cristianisme Antic
<i>Grec</i>	Especialització: Cristianisme Antic
<i>Preparació de Tesina</i>	

A més de complir amb els requisits indicats, com va ser cursar un mínim de 46 ECTS corresponents a l'especialitat de Cristianisme Antic, la presentació

d'un certificat del domini mitjà de dues llengües modernes i la realització de la corresponent tesina.¹⁹³

6.5.2. *El curs en marxa*

El curs 2010 – 2011 es va activar un curs sobre *Història i Arqueologia cristiana a Tàrraco* conjuntament amb l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC) i el Museu Bíblic Tarraconense¹⁹⁴ i el curs *Sant Agustí: historiador i teòleg*, tots dos en relació a l'especialitat de l'Institut. També es van posar en marxa el primer curs bíblic d'Estiu.¹⁹⁵

Paral·lelament, es van iniciar els procediments traspàs de l'antic pla d'estudis al pla nou entre els alumnes que encara cursaven estudis. A més, d'una tasca de tutoria i seguiment als alumnes que tenien les seves tesines de llicenciatura en procés perquè en fessin la presentació i defensa abans de l'extinció definitiva del pla antic, entorn el curs 2014 – 2015.

El curs 2011 – 2012 veu com es va reforçar l'estructura organitzativa de l'INSAF amb el nomenament com a cap d'estudis del Llic. Antoni Pérez de Mendiguren com també d'espais, amb la inauguració de les noves instal·lacions que acollirien l'INSAF.¹⁹⁶ Mentre en l'àmbit acadèmic i de la recerca en el Cristianisme Antic va tenir un nou èxit amb el congrés sobre santa Tecla.

Durant el curs 2012 – 2013, es va commemorar els cinquanta anys de la finalització del Concili Vaticà II amb la posada en marxa d'un curs sobre aquesta efemèride, alhora que es va reforçar, l'oferta acadèmica en relació a l'especialitat de Cristianisme Antic amb les assignatures de *Patrologia Fonamental I* i *Patrologia Fonamental II* a càrrec del recentment incorporat Dr. Albert Viciano,

¹⁹³ «Llicenciatura en Ciències Religioses» [en línia] <<http://www.insaf.cat/batxillerat-en-ciencies-religioses/>> [Consulta: 18 agost 2021].

¹⁹⁴ «Curs d'història i arqueologia cristiana a Tàrraco», *Full Dominical* 3161 (10 d'octubre de 2010) 4.

¹⁹⁵ «Es fa saber», *Full Dominical* 3162 (17 d'octubre de 2010) 4; «Memòria del curs 2011-2012», 30-31.

¹⁹⁶ «El Centre Tarraconense El Seminari obre les seves portes», 17.

l'Arqueologia cristiana pel professor Andreu Muñoz i *l'Arqueologia cristiana a Tàrraco* pel Dr. Josep M. Macias i el curs *Literatura apòcrifa cristiana* per la Dra. Meritxell Pérez. En referència a les àrees de Sagrada Escripura i Teologia, en les seves respectives branques, els nous cursos oferts van ser *La Salvació a la Bíblia* a càrrec del Llic. Antoni Pérez de Mendiguren, *l'Ètica empresarial i Algunes Qüestions d'Ètica Biomèdica* pel Llic. Bernard Farrell Roberts, *L'Acompanyament en la pastoral* pel Llic. Joan Àguila, *La Resurrecció de Jesús* a càrrec del Dr. Josep Mateu i *Lectura de textos filosòfics* pel Dr. Julian Zubimendi.¹⁹⁷

El curs 2013 – 2014 un gruix important d'alumnes finalitzaven els seus estudis de batxillerat en Ciències Religioses. El Dr. Rafael Serra es va posar al davant de la nova modalitat del *Seminari de Síntesi* que es va crear amb la finalitat d'ajudar als alumnes a preparar-se l'examen de síntesi final d'estudis.¹⁹⁸ Alhora, es dona suport a la difusió de recerques, com per exemple, en la presentació i difusió del llibre *Càntic dels càntics de Salomó* del Dr. Joan Ferrer, degà de la Facultat de Lletres de la Universitat de Girona.¹⁹⁹ Alhora, en el marc d'adaptació a les noves instruccions vaticanes, es va renovar el claustre, per tal de recollir el que els nous estatuts establien sobre els professors estables, que havien de ser doctors. Així doncs, es van nomenar, com a professors estables, al Dr. Joan Miquel Bravo Alarcón; Dr. Josep Mateu Guarro²⁰⁰ i al Dr. Albert Viciano.²⁰¹ Tanmateix, aquest curs renuncia per motius pastorals el Dr. Josep M. Gavalda com a director.²⁰² El va substituir com a director en funcions durant un curs, el vicedirector, el Llic. Antoni Pérez de Mendiguren Cros, prevere.²⁰³

El curs 2014 – 2015 es van mantenir les línies de col·laboració amb les diferents delegacions que ho sol·licitaven, mentre que el programa acadèmic s'anava fent present amb més pes l'especialització de Cristianisme Antic. Es

¹⁹⁷ «Memòria del curs 2012 – 2013», 33.

¹⁹⁸ «Memòria del curs 2013 – 2014», 25.

¹⁹⁹ «Agenda», *Full Dominical* 3303 (30 de juny de 2013) 4.

²⁰⁰ «Mn. Josep Mateu i Guarro, nou doctor en Teologia a l'arxidiòcesi», 17.

²⁰¹ «Memòria del curs 2013 – 2014», 26.

²⁰² «Memòria del curs 2013 – 2014», 27.

²⁰³ «Memòria del curs 2013 – 2014», 27.

va signar un conveni de pràctiques amb la Facultat de Turisme de la URV, en relació a la Ruta dels Primers Cristians, i es va dur a terme la presentació del programa de curs i la formació permanent al professorat de l'INSAF als equips directius de les escoles cristianes de l'arxidiòcesi.²⁰⁴

6.6. VINCULATS A L'ATENEU UNIVERSITARI SANT PÀCIA (AUSP) (2015 – ACTUALITAT)

L'any 2015, es consolida el salt qualitatiu de la xarxa d'instituts docents catòlics que van ser impulsades arran del Concili Vaticà II i el Concili Provincial Tarraconense (CPT), amb l'erecció de l'Ateneu Universitari Sant Pacia,²⁰⁵ que ha de permetre la formació de futures generacions de personal per a la gestió acadèmica i poder així aprofundir en la recerca.²⁰⁶

El curs 2015 – 2016 s'inicia una nova etapa a l'INSAF amb el nomenament el 2 de juliol de 2015 com a director del Dr. Joan Miquel Bravo i, posteriorment, del Llic. Jaume Gené com a vicedirector.²⁰⁷ Entre els seus objectius es van proposar la millora de la matrícula del centre i construir noves relacions amb altres universitats del territori.²⁰⁸ Altres activitats que es va dur a terme, van ser la presentació el dia 21 de gener, sant Fructuós, de tres volums publicats amb els resultats científics dels congressos de santa Tecla (2011) i de sant Pau (2013). Els dos primers titulats *El culte a Santa Tecla, santa d'Orient i d'Occident (Studia Historica Tarraconensia 2)*, Barcelona: Facultat Antoni Gaudí d'Història de l'Església, Arqueologia i Arts Cristianes – Publicacions de la

²⁰⁴ «Parlament», 333 - 334.

²⁰⁵ «El Cardenal Giuseppe Versaldi, prefecte de la Congregació per a l'Educació Catòlica, va erigir canònicament, el dia 1 d'octubre, a Barcelona, l'Ateneu Universitari Sant Pacia, format per les tres facultats eclesiàstiques ja existents: la Facultat de Teologia de Catalunya (FTC), fundada l'any 1968; la Facultat de Filosofia de Catalunya (FCC), fundada l'any 1990 i la Facultat Antoni Gaudí d'Història de l'Església, Arqueologia i Arts Cristianes, fundada l'any 2014. El primer rector de l'Ateneu és el prevere Dr. Armand Puig Tàrrach», en «Universitat», *Full Dominical* 3423 (18 d'octubre de 2015) 2.

²⁰⁶ MUNTÉ, «Aquest és un país d'enormes energies espirituals», 22.

²⁰⁷ «Altres nomenaments», 325.

²⁰⁸ «L'encíclica Laudato si' i el Jubileu de la Misericòrdia», 6-7.

Facultat de Teologia 2015 i *Thecla: Paul's Disciple and Saint in the East and West* (Studies on Early Cristian Apocrypha 12), Leuven: Peeters 2016 recullen les ponències del primer dels dos congressos. El tercer i últim volum *The Last Years of Paul. Essays from the Tarragona Conference, June 2013* (WUNT 352), Tübingen: Möhr Siebeck 2015 recollia les conferències del darrer congrés.²⁰⁹

El curs 2016 – 2017 va programar un curs monogràfic sobre l'exhortació apostòlica del papa Francesc *Amoris Laetitia*.²¹⁰ També es van programar noves assignatures a la llicenciatura: *L'Humanisme de la Laudato si'*: Estils de Vida a càrrec del Llic. Santiago Soro; *La Pastoral Urbana* a càrrec del Dr. Joan Miquel Bravo i, amb motiu de l'any lul·lià, el curs *Ramon Llull* a càrrec del Llic. Vicenç Ribas i del Dr. Rafael Serra.²¹¹

El curs 2017 – 2018, a la ciutat de Tarragona, es van celebrar els Jocs del Mediterrani. Des de l'INSAF, es va programar un curs per tal de sumar-se a l'efemèride, que es va titular *La Dimensió Cristiana de l'Esport* a càrrec del Dr. Joan Miquel Bravo, mentre que en l'articulació de noves línies de recerca entorn el Cristianisme Antic es va posar en marxa l'assignatura *Arqueologia Cristiana Hispànica* a càrrec del Dr. Andreu Muñoz, en el marc de la qual es va fer una visita a Barcelona al conjunt episcopal de Barcino i l'església de Sant Cosme i Sant Damià de la mateixa ciutat.²¹²

El curs 2018 – 2019, es va ampliar novament l'oferta acadèmica de l'especialització en Cristianisme Antic de la llicenciatura amb les assignatures de *Didàctica i Patrimoni: l'Acropolis Eclesiàstica de Tarragona*; *Cristianisme Antic a Tàrraco* i *Cristianisme i Cultura en el Món Antic*, alhora que l'INSAF es va sumar a la commemoració dels setantè aniversari de la creació del Consell Mundial de les

²⁰⁹ «Presentació dels llibres dels Congressos de Santa Tecla i Sant Pau», *Full Dominical* 3436 (17 de gener de 2016) 4. Josep SABATÉ, «Publican tres nuevos libros sobre san Pablo, santa Tecla y Tarragona», *Diari de Tarragona* (30 de gener de 2016) 35. «INSAF. Publicades les actes dels congressos internacionals sobre Santa Tecla i Sant Pau», 14-15.

²¹⁰ Malauradament, no es va poder fer per manca de matrícula («Memòria del curs 2016 2017», 74).

²¹¹ «Memòria del curs 2016 – 2017», 74.

²¹² «Memòria del curs 2017 – 2018».

Esglésies amb la lectura, el dia de la inauguració solemne del curs, de la lliçó inaugural entorn d'aquest fet.²¹³

El curs 2019 – 2020 va ser el curs que va viure els moments més intensos de la pandèmia de la Covid-19. Malgrat la situació, l'INSAF va continuar virtualment la docència durant tot el segon quadrimestre, d'acord amb les orientacions de les autoritats sanitàries i universitàries i el suport de l'AUSP.

En aquest curs es van proposar assignatures molt relacionades amb els contextos que van ser actualitat i que van sotragar a l'Església. Per exemple, el Llic. Albert Fortuny va impartir el curs *La Protecció de Menors en l'Església. Qüestions de Dret Penal Canònic*; de temàtica biomèdica amb les assignatures de *Bioètica i Transhumanisme* pel Dr. Germán López i *L'Eutanàsia: Perspectives Ètiques i Mèdiques* pel Dr. Josep M. Gavalda (no es va impartir per manca d'inscripcions); i per especialitat, *Història i Arqueologia sobre el Culte Martirial a l'Època Antiga* a càrrec del Dr. Andreu Muñoz, sense descuidar la formació teològica i pastoral amb l'assignatura *Crist Viu: Pistes Teològiques i Pastorals per a renovar la vida de l'Església*, pel Dr. Josep Mateu.²¹⁴

A final d'aquest curs es va procedir al nomenament d'un nou director pel següent quinquenni, responsabilitat que va recaure al Dr. Andreu Muñoz Melgar, primer laic que ocupa aquest càrrec.²¹⁵ Durant el curs 2020 – 2021, fins el 15 d'octubre es van dur a terme les classes de manera presencial amb totes les mesures de precaució i protocols establerts per les autoritats sanitàries, però a partir d'aquesta data, el context de la pandèmica, va fer tornar a la formació virtual. Per això, es van activar de nou els protocols anteriors i el programari, amb suport de l'AUSP, que ja el curs passat havia estat actiu.

²¹³ «L'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós de Tarragona inaugura el curs acadèmic 2018 – 2019», 9.

²¹⁴ «Període de matrícula per al nou curs 2019-2020 de l'INSAF», *Full Dominical* 3620 (29 de juliol 2019).

²¹⁵ «Altres nomenaments», 391. BORONAT, «25è aniversari de l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós», 18.

De noves propostes formatives, van ser el curs *Sant Jeroni d'Estridó: Monjo, Pare de l'Església i Biblista*,²¹⁶ per tal de commemorar i participar acadèmicament en els actes del 1600 anys de la mort d'aquest doctor de l'Església,²¹⁷ així com els cursos següents: *Introducció a l'Arxivística Eclesiàstica i la Paleografia*, en col·laboració amb l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona; *Introducció a la Metodologia de l'Arqueologia Cristiana* (no es va impartir per manca d'inscripcions); *Història de l'Art de l'Església Catalana i Societat, Religió i Escola* en relació a l'àrea de les Ciències Humanes i els cursos de *Cristianisme i Globalització*; *El diàleg Ciència i Fe avui*; *La bellesa de la Litúrgia des de la Teologia Estètica*; *Vida i Missió*. En relació a l'àrea teològica i pastoral, es va oferir el curs *Cristianisme i globalització*, a càrrec del Dr. Sergio Nasarre (URV).²¹⁸ També es va constituir la comissió dels 25 anys de l'INSAF amb una representació de tots els membres de la comunitat educativa, que es va fer responsable dels diferents actes programats i s'iniciava un procés d'actualització dels òrgans de govern, amb l'elecció de representants d'alumnes i professors a les diferents instàncies de l'Institut.

6.7. AUTORITATS ACADÈMIQUES

L'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós ha estat presidit pels arquebisbes Dr. Ramon Torrella i Cascante (1996 – 1997), Dr. Lluís Martínez Sistach (1997 – 2004), Dr. Jaume Pujol i Balcells (2005 – 2019) i actualment, Dr. Joan Planellas i Barnosell com a moderador.

L'impuls de l'activitat acadèmica, de recerca i de govern correspon al Consell de l'Institut, qui delega a la direcció d'aquest i al seu equip de col·laboradors la responsabilitat. En aquests anys la direcció ha estat a càrrec de:

- Dr. Armand Puig i Tàrrrech (1996 – 2006)
- Dr. Josep M. Cavadà i Ribot (2006 – 2014)

²¹⁶ El curs finalment no va poder realitzar.

²¹⁷ FORNELL, «Formació. Els escenaris de la vida de sant Jeroni: de Roma a Terra Santa», 18.

²¹⁸ Joan BORONAT, «El INSAF celebra este curso los veinticinco años de su creación», *Diari de Tarragona* (12 de setembre de 2020) 40. «Formació. L'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós inicia un nou curs», *Full Dominical* 3671 (19 de juliol de 2020) 5.

- Llic. Antoni Pérez de Mendiguren Cros (2014 – 2015)
- Dr. Joan Miquel Bravo Alarcón (2015 – 2020)
- Dr. Andreu Muñoz Melgar (2020 – actualitat)

Amb el suport dels vicedirectors, Dra. Montserrat Coll i Calaf (1996 – 1997), Dr. Rafel Serra i Abella (2006 – 2013), Llic. Antoni Pérez de Mendiguren i Cros (2013 – 2014) i Llic. Jaume Gené i Nolla (2015 – 2017); com a cap d'estudis, Llic. Antoni Pérez de Mendiguren i Cros (2011 – 2013) i Dr. Joan Miquel Bravo i Alarcón (2013 – 2015); com a secretaris generals: Llic. Norbert Miracle i Figuerola (1995 – 2005), Llic. Josep M. Gavallda i Ribot (2005 – 2006) i Dip. Roser Fornell Guasch (2005 – actualitat); secretaris adjunts, Josep M. Font (1996 – 1997), Llic. Raimon Mateu i de la Casa (1996 – 2005) i Sra. Visitación Juárez (2020 – actualitat) i com a oficial de secretaria: Dip. Roser Fornell Guasch (2004 – 2005).

6.7.1. Els òrgans de govern (1996 – 2010)

Segons els estatuts del 1996, els òrgans de govern els constituïen el president, el director, el Consell Permanent i el Consell d'Institut, d'acord amb el títol segon dels mateixos.²¹⁹

La presidència era a càrrec de l'arquebisbe de Tarragona, que entre les seves funcions, tenia la de referendar el càrrec de director.²²⁰ Aquest càrrec era proposat a partir d'una terna formada únicament per professors estables. El Consell d'Institut, format tant per professors estables i no estables, en feia la proposta. Al final del procés, la Facultat de Teologia de Catalunya havia de donar el vistiplau al nomenament abans que fos referendat pel president de l'ISCR, l'arquebisbe de Tarragona. Aquest exercia el càrrec durant un quadrienni, amb la possibilitat d'un altre mandat pel mateix temps.²²¹

²¹⁹ INSAF. Fons INSE. Secció Legislació. Sèrie Estatuts. Estatut 1995. Art. 6.

²²⁰ INSAF. Fons INSE. Secció Legislació. Sèrie Estatuts. Estatut 1995. Art. 7-8.

²²¹ INSAF. Fons INSE. Secció Legislació. Sèrie Estatuts. Estatut 1996. Art. 9-10-11.

Les funcions com a director, li permetien a aquest nomenar un vicedirector, amb funcions de cap d'estudi, per tal que l'acompanyés en la gestió del dia a dia de l'Institut. Una altra responsabilitat de la direcció va ser la de presidir els dos òrgans de govern i participació del centre: el Consell Permanent i el Consell d'Institut.²²²

El primer el formaven un nombre concret de representants del professorat estable i no estable, de l'alumnat, el degà-president de la Facultat de Teologia de Catalunya (FTC) i el/la secretari/a, amb veu però sense vot. La seva principal funció era vetllar pel nivell acadèmic del centre.²²³

L'altre era el Consell d'Institut, que a diferència de l'anterior, en formaven part tots els professors estables i una representació de la resta de membres de la comunitat escolar, el degà-president de la Facultat de Teologia de Catalunya i el/la secretari/a amb veu, però sense vot.

Entre les seves funcions destacava fer la proposta de pla d'estudis per la seva aprovació per la FTC, la terna de direcció, proposar candidatures de professors estables i no estables i l'aprovació dels informes anuals per a la FTC i el triennal que havia de presentar la mateixa FTC a la Congregació de l'Educació Catòlica.²²⁴

El títol tercer dels estatuts feia referència a l'articulació entre l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós i la Facultat de Teologia de Catalunya. En el primer article d'aquest títol tercer, es fixava era l'interlocutor de cada institució, ja fos el director per l'ISCR com el degà-president per la FTC, l'establiment d'un conveni i les funcions del Consell de Facultat en relació a l'ISCR com l'aprovació d'estatuts i la seva tramesa a la Congregació per a l'Educació Catòlica (CEC), l'acceptació del seu professorat, el vistiplau al pla d'estudis i de l'informe anual de funcionament del centre, així com el trimestral a presentar a la CEC, validar el nomenament de direcció i si era necessari, l'aprovació d'estatuts i suprimir l'ISCR en cas que no respongués a les seves finalitats.²²⁵

²²² INSAF. Fons INSE. Secció Legislació. Sèrie Estatuts. Estatut 1996. Art. 10-11-12.

²²³ INSAF. Fons INSE. Secció Legislació. Sèrie Estatuts. Estatut 1996. Art. 13-14.

²²⁴ INSAF. Fons INSE. Secció Legislació. Sèrie Estatuts. Estatut 1996. Art. 15-16-17-18-19.

²²⁵ INSAF. Fons INSE. Secció Legislació. Sèrie Estatuts. Estatut 1996. Art. 20-21-22.

Els títols quart i cinquè, respectivament, feien referència al professorat i l'alumnat. El nomenament del primer corresponia al president de l'ISCR i es distingien tres tipus de professors: estables, no estables i convidats. La condició per a ser estable passava per l'exercici durant tres anys de professor no estable. El no estable era aquell que no feia de manera permanent les classes, mentre que per als convidats, la docència era puntual. A tots aquests a més de la responsabilitat pròpia de la tasca, es demana l'adhesió al Magisteri de l'Església, així com d'altres aspectes secundaris.²²⁶

Respecte a l'alumnat s'establien dues categories principals: l'ordinari i l'extraordinari. El primer era el que es matriculava amb la intenció d'obtenir la diplomatura i/o la llicenciatura en Ciències Religioses, mentre que els segons només volien la certificació dels estudis cursats. També es fixaven drets i deures per l'alumnat.²²⁷

El títol sisè feia referència al pla d'estudis i titulació. Fixava una durada de cinc anys al final dels quals s'havia de presentar una tesina, així com els períodes d'exàmens i les convocatòries a les que tenien drets els alumnes.²²⁸

Per últim, el capítol setè era sobre la secretària, la biblioteca i l'administració. Regulava les funcions de la secretaria,²²⁹ l'accés a la Biblioteca del Seminari Pontifici de Tarragona i els usos de béns mobles i immobles i la necessitat d'un conveni amb el Seminari, concloent amb la gestió de l'administrador a nivell econòmic.²³⁰

6.7.2. Els òrgans de govern (2010 – actualitat)

Amb motiu de la refundació, es van renovar els Estatuts de l'INSAF.

Respecte als anteriors, l'INSAF es manté com a entitat vinculada a la FTC. Això implica un paper de la FTC i de la CEC més rellevants, en aspectes com

²²⁶ INSAF. Fons INSE. Secció Legislació. Sèrie Estatuts. Estatut 1996. Art. 23 al 36.

²²⁷ INSAF. Fons INSE. Secció Legislació. Sèrie Estatuts. Estatut 1996. Art. 37 al 44.

²²⁸ INSAF. Fons INSE. Secció Legislació. Sèrie Estatuts. Estatut 1996. Art. 45 al 51.

²²⁹ INSAF. Fons INSE. Secció Legislació. Sèrie Estatuts. Estatut 1996. Art. 52 i 53.

²³⁰ INSAF. Fons INSE. Secció Legislació. Sèrie Estatuts. Estatut 1996. Art. 54 al 57.

la l'autorització de l'erecció del centre, el pla d'estudis, els estatuts i aprovació a l'informe quinquennal sobre les seves activitats depenen de la seva aprovació. També el nomenament de director de centre es requereix l'acord de la FTC, el parer favorable del Consell de Facultat, que abans no tenia la competència, i del moderador de l'ISCR, pas previ al nomenament definitiu per part del Gran Cancellier, l'arquebisbe de Barcelona.

També el degà-president de la FTC amplia les seves atribucions en relació a l'ISCR com també el Consell de Facultat, del que en formen part els directors de l'ISCR, els quals han d'informar de l'activitat anual i quinquennal; com també ha de presidir, o en representació seva, un delegat, els exàmens de final de grau.²³¹ Tanmateix, el moderador continua exercint un paper clau en la seguiment i cura del centre.²³² Al capdavant de l'Institut, la direcció, que amplia el seu mandat a cinc anys, amb la col·laboració, si s'escau, d'un vicedirector i el Consell d'Institut, que el formen els professors estables i una representació de la resta de la comunitat educativa i que té com a funcions la de proposar els plans d'estudi, estatuts i reglaments interns, la terna de directors, la de nous docents i l'aprovació del pla quinquennal per part del director.²³³

Un altre dels títols on es van donar més canvis ha estat en els docents. S'estableixen cinc àrees docents: Sagrada Escriptura, Teologia Dogmàtica, Teologia Moral-Pastoral, Filosofia i Ciències Humanes; així com la recepció de la missió canònica per part del professorat, alhora que es canvien les condicions per a esdevenir professor estable en relació als estatuts anteriors, i que passen per estar en possessió d'un doctorat obtingut en una institució eclesiàstica o un segon cicle d'estudis superiors, això només en cas de l'àrea de Filosofia-Ciències Humanes, acompanyat tot això amb una demostrada capacitat investigadora i pedagògica.²³⁴

²³¹ INSAF. Fons INSE. Secció Legislació. Sèrie Estatuts. Estatut 2010. Art. 3 al 11.

²³² INSAF. Fons INSE. Secció Legislació. Sèrie Estatuts. Estatut 2010. Art. 12.

²³³ INSAF. Fons INSE. Secció Legislació. Sèrie Estatuts. Estatut 2010. Art. 13-14.

²³⁴ INSAF. Fons INSE. Secció Legislació. Sèrie Estatuts. Estatut 2010. Art. 15-23.

Pel que fa a l'alumnat, es distingeixen quatre grups: ordinari, extraordinari, invitat i oient. Aquestes dues últimes van ser *ex novo* respecte als estatuts anteriors i responen a la necessitat de regular el fet que hi ha persones que cerquen un certificat de superació d'una matèria per a presentar-la a una altra instància acadèmica i els qui assisteixen només per l'interès personal.

També s'estableixen els requisits per accedir a l'oferta educativa de la Facultat de Teologia de Catalunya.²³⁵ El títol cinquè es centra en els plans d'estudi i les titulacions.

Conclou el reglament amb l'article sisè sobre la secretaria, la biblioteca, l'administració i inclou les referències a les modificacions dels estatuts i la transició entre plans acadèmics.²³⁶

6.8. EL DIA A DIA DE LA COMUNITAT EDUCATIVA

El dia u de setembre, amb la secretaria oberta, es va donant el curs per començar. A la primera quinzena de setembre, s'obria el període de matrícules, convocatòria d'exàmens de setembre, mentre que a partir de la segona quinzena, ja es van iniciant les classes. Pels passadissos veus d'estudiants i professors, portes de classes que es van tancant, primeres salutacions i presentació de les assignatures.

Amb les classes ja en marxa, la comunitat educativa a l'octubre fa la inauguració solemne del curs amb una eucaristia i un acte acadèmic on hi ha la lectura de la memòria del curs anterior, la dissertació de la lliçó inaugural, el lliurament de títols als qui van finalitzar els estudis i paraules finals de la direcció i del moderador; per reprendre amb la rutina de la classe fins al gener, memòria de sant Fructuós, final de quadrimestre i avaluacions de les assignatures amb treballs i/o exàmens.

²³⁵ INSAF. Fons INSE. Secció Legislació. Sèrie Estatuts. Estatut 2010. Art. 24-34.

²³⁶ INSAF. Fons INSE. Secció Legislació. Sèrie Estatuts. Estatut 2010. Art. 44-53.

Meitat de curs, segon quadrimestre al febrer i represa fins a final de curs, amb més responsabilitat pels qui finalitzaven el tercer curs de diplomatura, que han de cursar l'assignatura *Síntesi Teològica* amb la seva corresponent avaluació oral i/o escrita davant de tribunal, mentre que pels qui estudiaven fins a cinquè curs, en acabar el curs han de fer els passos per presentar la tesina de llicenciatura, que hauran de defensar davant del corresponent tribunal.

6.8.1. El professorat

El cos del professorat ha estat un dels motors que ha impulsat i ha mantingut actiu l'Institut. Més d'una vuitantena de professors/es estables i no estables i un centenar de professorat invitat han impartit classes durant aquests 25 anys a les aules.

A continuació, s'ofereix un llistat dels docents que col·laboren o han col·laborat amb la institució.

Dr. David Abadías i Aurín	Llic. Josep Lluís Arín Roig
Dr. Francesc Abel	Llic. Sergi Arroyo Niño
Sra. Maria Adserias Saperas	Dr. Jaume Aymar Ragolta
Llic. Joan Àguila Chavero	Llic. Jaume Balateu
Llic. Lluís Agustí Parrot	Dr. Xavier Ballestín Navarro
Dr. Géza Alföldy	Llic. Joan Maria Banús Banús
Dr. Josep Amengual i Batle	Llic. Miquel Barbarà Anglès
Llic. M. de l'Esperança Amill Rocamora	Llic. Òscar Bardají Martín
Llic. Joan Andrés i Vellón	Llic. Àngels Bayod Sanz
Sr. Joan Andreu	Dr. Àngel Belzunegui Eraso
Dr. Jaume Angelats Morató	Llic. Dídac Bertran Vallvé
Llic. Joan Aragonès Llebaria	Dr. Joan Bestard
Sr. Joan Aregio	Dr. Alain Blomart
	Llic. Josep Ignasi Boada Gasulla

Dr.	Ignasi Boada Sanmartín
Llic.	Margarida Bofarull Buñuel
Llic.	Josep Bofarull Veciana
Llic.	Concordi Bonet Roselló
Dra.	Carme Borbonès Brecó
Dr.	Agustí Borrell Viader
Dr.	Joan Miquel Bravo Alarcón
Llic.	Àngel Briñas Gonzalo
Dr.	Carles Buenacasa Perez
Dr.	Antonio Bueno Ávila
Dra.	Àngels Caamaño Piñeiro
Llic.	Maite Cabié Mathieu
Llic.	Ignasi Cabré Mas
Llic.	Ricard Cabré Roigé
Sr.	Jordi Calabuig Tomàs
Sr.	Josep M. Calderó Villanueva
Dra.	Helena Camell Ilari
Dra.	Àngels Canadell Prat
Llic.	Armand Carbonell Bergès
P.	Pere Cardona Bueno
Dr.	Jesús Carruesco García
Mn.	Joan Cases
Llic.	Montse Castellà Olivé
Sr.	Jaume Castro
Llic.	Joan Anton Cedó Perelló
P.	Jordi Cervera Valls
Dra.	Judit Ciurana Prast
Llic.	Joaquim Claver Caselles
Llic.	Pere Codinachs Verdaguer
Dra.	Montserrat Coll Calaf

Sra.	Dolors Comas
Llic.	Francesc Cònsola Álvarez
Llic.	F. Xavier Cortés Nadal
Mons.	Agustí Cortés Soriano
Llic.	Francesc d'Assís Cortiella Masdeu
Dr.	Joan Costa Bou
Dr.	Joan Costa i Riera
Llic.	Inés Cots Domínguez
Dra.	Carmen Danés Ribas
Llic.	M. Claustre de Bofarull Bertran
Dr.	Salvador de Brocà Tella
Dra.	Elena de Ortueta Hilberath
Sr.	Andreu Dexeus Domingo
Dr.	Angelo di Berardino
Dr.	Jordi Díaz Moix
Dr.	Javier Ángel Domingo Magaña
Dr.	Lluís Duch Álvarez
Llic.	Carmen Eguía Acordagoicochea
Llic.	Domingo Escuder Giner
Llic.	Francesc Estesó Cuenca
Dr.	Fco. Javier Faci Lacasta
Llic.	Bernard J. Farrell-Roberts
Llic.	Manel Feijoo
Dr.	Lluís Feliu Mateu
Dr.	Xosé A. Fernández Farto
Dr.	Àngel Ferrer Casals
Dr.	Joan Ferrer Costa

Llic.	Jordi Figueras Jové
Llic.	Marta Fiol Belart
Llic.	Jordi Font Plana
Dr.	Eduard Fonts Arnau
Dr.	Josep M. Forcada Casanovas
Dr.	Climent Forner Escobet
Llic.	Albert Fortuny Llaeria
Llic.	Manuel M. Fuentes Gasó
Llic.	Josefina Garau Martí
Llic.	Joan Garcia del Muro Solans
Dr.	Josep M. Gavalà Ribot
Dr.	Jordi Gayà Estelrich
Llic.	Jaume Gené Nolla
Dr.	Josep Gil Ribas
Dr.	Jordi Ginebra Serrabou
Dr.	Josep Giol
Dr.	Jordi Giró París
Dra.	Cristina Godoy Fernández
Dra.	Encarnación González Rodríguez
Dra.	Diana Gorostidi Pi
Sr.	Francesc Graner
Llic.	Simó Gras Solé
Dr.	Andreu Grau Arau
Sr.	Joan M. Gutiérrez Delgado
Llic.	Concepció Huerta Vallès
Llic.	Assumpció Huertas Roig
Dra.	Marga Iraburu
Sr.	Francesc Jiménez Marín

Dr.	Recadero José Fernández
Dr.	David Jou
Dr.	Carles Llinàs Puente
Dr.	Germán López Cortacans
Dr.	Jordi López Vilar
Dra.	Esther Lozano López
Dr.	Josep M. Macias Solé
Llic.	Joan Magí Ferré
Dr.	Joaquim Malé Ribera
Mn.	Francesc Manresa Manresa
Llic.	Miquel Marimon Vall
Llic.	Vicente Marín Maestro
Dr.	Francesc Xavier Marín Torner
Dr.	Joan Ramon Marín Torner
Llic.	Josep Martí Aixalà
Llic.	Jesús Martínez Casanellas
Mons.	Lluís Martínez Sistach
Dr.	Antonio Martínez Subías
Dr.	Alexandre Masoliver Masoliver
Llic.	Jaume Massó Carbadilloa
Dra.	Sofia Mata de la Cruz
Llic.	Raimon Mateu de la Casa
Dr.	Josep Mateu Guarro
Dra.	Pilar Medina Bravo
Llic.	Fernando Melloni Ribas
Dr.	Joan Menchon Bes
Dr.	Saturnino Menchón García
Llic.	Norbert Miracle Figuerola

Dra.	Isabel Miró Montoliu
Llic.	Albert Moliner Fernandez
Llic.	Lluís M. Moncunill Cirac
Dr.	Gaspar Mora Bartrés
Llic.	Gemma Morató Sendra
Llic.	F. Xavier Morell Rom
Dra.	Anna Moya Oller
Dr.	Andreu Muñoz Melgar
Llic.	Maite Muñoz Melgar
Llic.	Rafael Muñoz Melgar
Dr.	Sergio Nasarre Aznar
Dra.	Marta Gemma Nel·lo Andreu
Dr.	Josep Vicent Niclós Albarracín
Llic.	Francesc Nicolau Pous
Llic.	Ramon M. Nogués
Dra.	M. Pilar Núñez
Dr.	Arcadi Oliveres Boadella
Llic.	Josep M. Orellana Gavalda
Llic.	Antoni M. Oriol Tataret
Llic.	Emili Pacheco García
Llic.	Concepció Palacín Pahí
Dtnd.	Antoni Pérez de Mendiguren Cros
Dra.	Meritxell Pérez Martínez
Dr.	Javier Pérez Mas
Dr.	Salvador Pié Ninot
Dr.	Daniel Piñol Alabart
Llic.	Josep J. Ponce Gabaldón
Llic.	Mercè Porta Martínez

Dr.	Joan Prat Carós
Dr.	Josep Prats
Llic.	Eduard Prats
Llic.	Modest Prats Domingo
Dr.	Antoni Presvoti Monclús
Dr.	Josep M. Puche Fontanals
Dr.	Armand Puig i Tàrrach
Mons.	Jaume Pujol Balcells
Sr.	Josep M. Pujol Corrius
Dr.	Josep M. Pujol Sanmartín
Llic.	Josep Queralto Serrano
Llic.	Joan M. Quijada
P.	Josep M. Rambla Blanch
Dra.	Maria Ramon Cubells
Mn.	Josep Raventós Giralt
Sr.	José Reche Navarro
Llic.	Vicenç Ribas Canals
Dr.	Andrea Ricardi
Sr.	Francesc Ricomà
Dra.	Rosa M. Ricomà Vallhonrat
Sr.	Joan Rigol i Roig
Dr.	F. Xavier Rius Ferrús
Dr.	Robert Roda Aixendri
Dra.	Isabel Rodà de Llança
Mn.	Joan Roig Montserrat
Llic.	Jaume Roig Roig
Dr.	Antoni Romeu Figuerola
Llic.	Francesc Rosaura Montardit
Llic.	Josep M. Rota Aleu
Dr.	Damià Roure Muntada

Llic.	Francesc Rovira Llopart
Sr.	Daniel Rovira Virgili
Dr.	Josep M. Sabaté Bosch
Dr.	Ferran Sàez
Llic.	Jordi Salvadó Estivill
Llic.	Neus Sánchez Pié
Llic.	Antoni Sánchez Sánchez
Dr.	Xosé Manuel Santos Solla
Llic.	Teresa Segura Rovira
Dr.	Rafael Serra Abellà
Llic.	Xavier Serra Narciso
Dra.	Marta Serrano Coll
P.	Lluís Solà
Dra.	M. Claustre Solé Auguets
Llic.	Joan Soler Ribas
Llic.	Santiago Soro Roca
Dra.	Eva Subias Pascual
Dra.	Immaculada Teixell Navarro

Dra.	Núria Terribas
Dr.	Jordi Tiñena Amorós
Llic.	Jordi Tinoco Moreno
Llic.	Joan Torra Bitlloch
Dr.	Francesc Torradeflot Freixes
Dr.	Francesc Torralba Roselló
Dr.	Jordi Tous Pallarès
Sr.	Francesc Vallès
Sra.	Gabriela Vargas Anguita
Sr.	Jesús Vicens Vila
Dr.	Albert Viciano Vives
Dra.	Mercè Viladrich Grau
Sra.	Montserrat Vilaseca
Dr.	Josep Vilella Massana
Llic.	Antoni Virgili Ferrer
Llic.	Francesc Xammar Vidal
Dr.	Miquel Xancó Roca
Dr.	Julián Zubimendi Martínez

6.8.2. *L'alumnat*

Per etapes, es poden agrupar en alumnat anterior a la refundació (del curs 1996 – 1997 al curs 2009 – 2010) i els que ha cursat la seva formació en el marc del Pla de Bolonya (del 2010 – 2011 fins el curs 2020 – 2021):

Pla anterior a Bolonya (1996 – 2010)		Pla de Bolonya (2010 – actualitat)	
Curs	Total d'alumnes	Curs	Total d'alumnes
1996 – 1997	71	2010 – 2011	328
1997 – 1998	277	2011 – 2012	265
1998 – 1999	413	2012 – 2013	335
1999 – 2000	473	2013 – 2014	242
2000 – 2001	459	2014 – 2015	273
2001 – 2002	493	2015 – 2016	325
2002 – 2003	402	2016 – 2017	141
2003 – 2004	275	2017 – 2018	124
2004 – 2005	358	2018 – 2019	120
2005 – 2006	441	2019 – 2020	93
2006 – 2007	544	2020 – 2021	121
2007 – 2008	484		
2008 – 2009	397		
2009 – 2010	469		

El total d'alumnes matriculats en aquests 25 anys ha estat d'uns 4410 aproximadament.²³⁷

6.9. L'ATENCIÓ PASTORAL DE L'ALUMNAT

A més de la formació específica en continguts teològics, l'atenció pastoral a l'alumnat passa pel tracte personalitzat amb el professorat i diversos moments durant l'any, com l'eucaristia d'inici de curs, la pregària de Nadal, la invitació a participar en els diferents actes, que commemoren a l'Església de Tarragona com la festivitat de sant Fructuós. També el final de curs amb l'eucaristia o pregària final de curs.

²³⁷ AINSAF. Fons INSAF. Secció Alumnat. Sèrie Estadística.

6.10. EL SERVEI DE BIBLIOTECA

L'INSAF va heretar la gestió d'una biblioteca de consulta de l'Institut de Teologia, mentre es va gestionar la reobertura i accés als fons de la Biblioteca del Seminari Pontifici de Tarragona.

Aquest servei de biblioteca propi va estar sota la direcció del Llic. Jaume Roig i comptava amb la col·laboració d'un equip de persones voluntàries format per Concepció Bové i Vallvé, Xavier Cortés Nadal, Purificació Mateo Remacha, Mn. Delfí Palau, Mercè Porta Martínez i Carme Torrell i Òdena, els quals van fer tasques de catalogació, ordenació i servei de préstec. El fons va anar-se ampliant amb adquisicions a través de compres i de donacions de preveres,²³⁸ delegacions diocesanes²³⁹, comunitats religioses²⁴⁰, universitats, centres documentals,²⁴¹ administració pública²⁴² i particulars.²⁴³

A partir de l'any 2006 aquest servei i el fons de consulta van ser assumits per la històrica Biblioteca del Seminari Pontifici de Tarragona,²⁴⁴ novament reoberta i sota la gestió diària del tècnic bibliotecari, senyor Sergi Guardiola²⁴⁵ i les successives direccions del Llic. Manuel M. Fuentes, el Dr. Albert Viciano, el Llic. Josep Manel González en funcions i el Llic. Enric Mateu a l'actualitat.²⁴⁶

²³⁸ Mn. Àngel Bergada (MIRACLE, «Memòria del curs 1998 – 1999», 52); Mn. Pere Lluís Ramon («Memòria del curs 1999 – 2000», 48). Dr. Lluís Martínez Sistach, arquebisbe; Mn. Ricard Cabré, el llegat de Mn. Josep Piñol Miracle (MIRACLE, «Memòria del curs 2000 – 2001», 90). Mn. Miquel Barbarà; Mn. Josep Anton Cedó; Mn. Josep Bofarull; Mn. Alfons Boqué; Mn. Josep Asens («Memòria del curs 2001 – 2002», 111).

²³⁹ Va ser el cas de la Delegació de Catequesi («Memòria del curs 2001 – 2002», 111).

²⁴⁰ Germanetes dels Pobres de Reus («Memòria del curs 1999 – 2000», 48).

²⁴¹ Escola Universitària de Treball Social (EUTS) de Tarragona, Biblioteca Episcopal de Barcelona (MIRACLE, «Memòria del curs 1998 – 1999», 91) i Servei de Publicacions de la Universitat Pontifícia de Salamanca («Memòria del curs 2002 – 2003», 98).

²⁴² Delegació de Cultura de la Generalitat de Catalunya («Memòria del curs 2002 – 2003», 98).

²⁴³ María Martinell, Josep Maria Domingo i Aixalà («Memòria del curs 1999 – 2000», 48) i Anton Bundó Nin («Memòria del curs 2002 – 2003», 98).

²⁴⁴ Per a més informació de la seva història podeu consultar l'enllaç següent: Mons. Josep MARTÍ AIXALÀ, *Història. Biblioteca del Seminari Pontifici de Tarragona* [en línia] <<http://www.bspt.cat/historia/>> [Consulta: 17 agost 2021].

²⁴⁵ «Memòria del curs 2006 – 2007», 25.

²⁴⁶ «Inaugurada a Biblioteca del Seminari Pontifici de Tarragona, un espai de trobada obert a la cultura», 42.

6.11. LA POLÍTICA COMUNICATIVA

La creació de l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós va implicar la necessitat de donar a conèixer a la societat la Institució, per tal de presentar la seva oferta educativa oferint-la a persones interessades en aquesta.

Les diferents línies de treball han estat: la col·laboració assídua amb el Departament de Comunicació i Publicacions de l'Arquebisbat de Tarragona que ha permès la presència de l'INSAF al *Full Dominical*, a la revista *Església de Tarragona*, a la programació radiofònica i als espais de col·laboració amb la premsa escrita de les comarques tarragonines, amb col·laboracions programades de tota la comunitat educativa (direcció, professorat, alumnes).

Altres accions puntuals han estat les rodes de premsa com la que es va fer arran de la presentació del primer curs el 1996 – 1997 i d'altres, com el programa acadèmic amb format de tríptic o díptic i el mateix logo actual de l'Institut, fet per l'empresa Serveis Publicitaris Ferran Juan. Inspirat en un motiu iconogràfic incís (crismó) en una inscripció paelocristiana procedent de la necròpolis del riu Francolí (RIT 946) dedicada a un difunt anomenat Aventí del segle V dC.²⁴⁷ A això s'hi va afegir, altres formules com els fulletons publicitaris i la publicació d'una revista pròpia monogràfica, *Certus et Gaudens*, el curs 2005 – 2006. També des de ben aviat, la presència a internet, quan el curs 1997 – 1998 l'Institut va estrenar amb un primer web i correu electrònic,²⁴⁸ que van ser els primers passos per a ser present ja avui dia a les xarxes socials amb perfils propis a Twitter, Facebook i Instagram.

7. AL SERVEI DE LA PASTORAL ARXIDIOCESANA

En aquest apartat, es fa un repàs a la funció formativa que compleix l'Institut a nivell pastoral en relació a l'arxidiòcesi, patrocinador del centre.

²⁴⁷ «Nou curs i nou logotip», 24.

²⁴⁸ MIRACLE, «Memòria del curs 1997-1998», 46.

7.1. FORMACIÓ DEL PROFESSORAT DE RELIGIÓ

Rebuda aquesta funció de l'Institut de Teologia, a l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós es cursa la formació per a l'obtenció de la Declaració Eclesiàstica de Capacitació Acadèmica (DECA), abans DEI, de primària i secundària.

La DEI s'articulava en els dos blocs, el pedagògic i el teològic. El primer, concretament de primària, l'impartia la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació de la URV mitjançant conveni. Mentre que el segon, el bloc teològic, era de competència acadèmica de l'INSAF.

Per a secundària, la DEI, el bloc pedagògic, es cursava a l'estiu i l'alumne havia de mostrar les seves destreses acadèmiques i pedagògiques, presentant una unitat didàctica. Mentre que el bloc teològic significava cursar la diplomatura en Ciències Religioses.

A l'actualitat, els docents responsables de l'assignatura de Religió i Moral Catòlica, tant a primària com a secundària, han d'obtenir la Declaració Eclesiàstica de Competència Acadèmica (DECA).

L'INSAF, des del curs 2011-12 ofereix cursar «*La Teologia Catòlica i la seva Pedagogia*» (24 ECTS) als mestres d'educació infantil i primària. Mentre que, als docents de secundària ofereix el *Curs de Capacitació de Didàctica de la Religió* (18 ECTS), que hauran de complementar amb l'obtenció del Batxillerat en Ciències Religioses.

L'expedició de la titulació, després de la superació del programa formatiu, és a càrrec la Conferència Episcopal Espanyola.

7.2. OFERTA ACADÈMICA AMB FINALITAT PASTORAL

7.2.1. *Associació Bíblica de Catalunya (ABCat)*

Encara que amb anterioritat a l'any 2010, socis de l'ABCat havien estat professors i alumnes de l'Institut, la col·laboració acadèmica pròpiament dita

no es va establir fins l'estiu de l'any 2010,²⁴⁹ quan els Cursos Bíblics d'Estiu han rebut la consideració de crèdits i cursos optatius per al primer i segon cicle dels estudis en Ciències Religioses. Aquests s'han distingit per la nombrosa participació i la qualitat del seus professors durant aquests anys: els Dr. Joan Ferré (Girona), Llic. Josep Lluís Arín (Tortosa), Llic. Antoni Pérez de Mendiguren (Tarragona) i Dr. Joaquim Malé (Girona).

L'altra col·laboració ha estat amb els actes de la *Setmana de la Bíblia* conjuntament amb el Secretariat d'Animació Bíblica de l'Arquebisbat. Exemples d'això van ser al curs 2016 – 2017 amb la participació de l'INSAF en la lectura del Llibre de Rut²⁵⁰ i el curs 2017 – 2018 amb la xerrada de Joan Massot amb el títol *Llegir la Bíblia a la litúrgia*.²⁵¹

7.2.2. Espai Formatiu «L'Aula de la Gent Gran»

El primer curs que es va organitzar va ser amb motiu del motiu del V Centenari del naixement de santa Teresa de Jesús i es va estructurar en tres blocs.²⁵² El següent curs 2015 – 2016, el curs monogràfic va ser entorn l'Any de la Misericòrdia.²⁵³ Mentre que pel curs 2016 – 2017 es van programar la realització d'un curs per a commemorar el V Centenari del Naixement d'Antoni Agustí i Albaneli, arquebisbe de Tarragona, novament entorn de tres blocs temàtics sobre el seu context, el vessant teològic i cultural, que no es va poder fer.²⁵⁴

²⁴⁹ «Els Cursos Bíblics d'Estiu 2011», 80.

²⁵⁰ «Memòria del curs 2017 – 2018», 73.

²⁵¹ HUERTA, «Segona setmana de la Bíblia», 57.

²⁵² «Inici del Curs monogràfic sobre santa Teresa de Jesús», *Full Dominical* 3382 (4 de gener de 2015) 2.

²⁵³ «Aula per a la gent gran sobre "La misericòrdia"», *Full Dominical* 3433 (27 de desembre de 2015) 2.

²⁵⁴ «Memòria del curs 2016 – 2017», 74.

7.2.3. Trobar-se amb la fe: curs de formació per a laics

Va sorgir de la reflexió del Consell Permanent de l'Institut davant la necessitat d'oferir cursos de formació teològic-pastoral a laics. Va ser una proposta de formació integral entorn la fe cristiana que va comprendre la dimensió de la reflexió teològica sobre les qüestions principals de la fe, la dimensió pastoral entorn les preguntes actuals sobre el fet de viure la fe davant dels reptes que planteja la societat i la cultura, la dimensió de la convivència en grup que facilita el diàleg i aprofundiment personal i la dimensió espiritual i de pregària per a la interiorització dels temes i el compromís cristià. Va ser pensant com a base comuna i nexa formatiu entre delegacions i arxiprestats.²⁵⁵

Iniciat a partir del curs 2005 – 2006,²⁵⁶ va ser una formació adreçada als laics amb una durada de dos cursos, que tenia com a finalitats oferir una formació teològica bàsica; reflexionar sobre els reptes de la nostra societat a la llum de la fe i crear espais de silenci, pregària i aprofundiment.

²⁵⁵ AINSAF. Fons INSAF. Secció Formació. Sèrie Trobar-se en la fe. Curs de formació per a laics. 2005 – 2006. 2006 – 2007.

²⁵⁶ «Memòria del curs 2005 – 2006», 70-71.

Els destinataris principals eren persones majors d'edat, ja fossin responsables d'algun servei eclesial i o que vulguin aprofundir en la seva fe. Es van començar a fer els dissabtes al matí a l'edifici del Seminari. Els continguts que es van treballar el primer bienni van ser els següents:

Curs 2005 – 2006	Curs 2006 – 2007
1. <i>El Déu cristià, un Déu personal, Creador i Pare. El mal i el sofriment.</i>	1. <i>Resurrecció. Immortalitat i vida eterna. Impossibilitat de la reencarnació.</i>
2. <i>Jesucrist. Salvador. Les religions en el món.</i>	2. <i>La consciència i el discerniment moral. El pecat, la penitència i el perdó de Déu.</i>
3. <i>L'Esperit i els seus dons. L'església, comunió i fraternitat. Els ministeris.</i>	3. <i>Família, església domèstica. Antropologia de la sexualitat.</i>
4. <i>L'experiència cristiana: trobar-se amb Jesucrist i sentir amb l'Església.</i>	4. <i>La dignitat de la vida humana. Problemàtiques entorn de la fecundació artificial, l'avortament, la vellesa i la malaltia, l'eutanàsia.</i>
5. <i>El diumenge, dia del Senyor. La celebració de l'Eucaristia.</i>	5. <i>Viure Crist en el necessitat. Els pobres propers i llunyans. Els estrangers. Un món global. Nord-Sud.</i>
6. <i>El nucli del missatge de Jesús. Déu present en el món.</i>	6. <i>La pregària. El discerniment espiritual.</i>
7. <i>El nucli del missatge de Jesús. Déu present en el món.</i>	7. <i>Comunicar l'Evangeli en una societat secular i plural.</i>
8. <i>Síntesi del curs.</i>	8. <i>Síntesi del curs.</i>

Les sessions consistien en un conferència on s'exposaven els continguts del tema, amb un torn de preguntes per part dels assistents, els quals rebien també un dossier amb material de suport per poder aprofundir a posteriori. Al final d'aquests dos cursos es va lliurar un certificat d'assistència.

En el segon bienni d'aquesta formació, el curs 2007 – 2008 va coincidir amb l'Any Jubilar de sant Fructuós. Per aquest motiu es va afegir al programa la conferència titulada *El martiri: do i judici en l'Església*, alhora que es podia sol·licitar com a sessió monogràfica per part dels arxiprestats.²⁵⁷

En anys posteriors, el curs es va descentralitzar i es va fer present en diversos indrets de l'arxidiòcesi com l'arxiprestat d'Urgell – Garrigues (curs 2006 – 2007) i les ciutats de Reus i Valls (cursos 2009 – 2011) i Salou i Vilafortuny (cursos 2011 – 2013).²⁵⁸

Alguns dels professors que van participar en aquesta iniciativa van ser Mn. Armand Puig, Mn. Josep M. Gavalrà, Mn. Josep Gil, Mn. Joaquim Claver, Mn. Josep Martí Aixalà, Mn. Rafael Serra, Mn. Joan Magí, Dra. Helena Camell, Llic. Mercè Porta, Mn. Jaume Gené i Mn. F. Xavier Morell.

7.2.4. Formació continuada per adults

La proposta d'aquesta oferta formativa va sorgir del professor emèrit Llic. Miquel Barbarà i, amb el suport logístic de l'Institut, es va posar en marxa el curs 2012 – 2013. Es tracta de cursos no reglats destinats a alumnes oients sobre diferents temàtiques vinculades a l'actualitat de l'Església. Com a mostra s'han tractat tems com: *L'Any del Fe*, *El Credo*, *Les catequesis del Papa Francesc*, *Ensenyaments del Papa Francesc* i *Les Resolucions del Concili Provincial Tarraconense*.

7.2.5. Formació amb Delegacions i moviments

El primer curs que es documenta la col·laboració amb d'altres institucions diocesanes no universitàries, va ser el curs 1998 – 1999 amb l'Escola d'Esplai i la Delegació diocesana de Pastoral Familiar.²⁵⁹

²⁵⁷ «Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós. Carta referent a l'oferiment acadèmic per al curs 2007 – 2008», 520.

²⁵⁸ «Curs de formació per a catequistes i animadors de la pastoral de joventut», *Certus et Gaudens* 1 (2011).

²⁵⁹ MIRACLE, «Memòria del curs 1998 – 1999», 52.

Amb d'altres delegacions, alguns exemples dels que s'han realitzat són els següents:

Curs	Delegació diocesana	Curs i continguts
2005-2006	Missions	<i>La missió Ad Gentes en la vida de l'Església:</i>²⁶⁰ - <i>La missió Ad Gentes en la vida de l'Església</i> pel Dr. Jaume Pujol Balcells, arquebisbe de Tarragona - <i>Reptes per a la missió d'avui</i> per Llic. Miquel Barbarà, prevere i Llic. Santi Soro, prevere - <i>La missió de l'Església</i> per Mn. Norbert Miracle, prevere - <i>Les Obres Missionals Pontificies</i> per Llic. Josep Pasqual, prevere
2011 – 2014 ²⁶¹	Catequesi i Catecumenat	<i>Curs de formació per a catequistes i animadors de la pastoral de joventut:</i> Formació bàsica comuna
	Joventut	<i>Curs de formació per a catequistes i animadors de la pastoral de joventut:</i> - Formació catequètica fonamental. Àmbit pastoral - Formació catequètica específica. Destinataris
2020 – 2021	Per a les missions i cooperació entre Esglésies	<i>Vida i missió a càrrec de Mn. Joan Soler del bisbat de Girona</i>

²⁶⁰ Full Parroquial 2898 (25 de setembre de 2005) 4.

²⁶¹ Amb edicions a Tarragona i Reus («Memòria del curs 2012 – 13», 34) («Memòria del curs 2013 – 14», 24-25).

Una altra col·laboració ha estat amb la Delegació diocesana d'Ensenyament, ara Secretariat diocesà per a l'Ensenyament i l'Escola Cristiana, en relació al professorat de Religió assessorant²⁶² i formant²⁶³ aquests enviats en missió pastoral.

Amb moviments, un dels primers exemples, va ser la col·laboració en la difusió de la campanya en favor d'una moratòria de la pena de mort encapçalada per la Comunitat de Sant Egidi el curs 1999 – 2000.²⁶⁴

7.2.6. Formació continuada per al presbiterat

Diversos han estat els exemples d'aquesta activitat formativa, que ha tingut com a destinataris els preveres de la diòcesis.

Per exemple, el curs *El Ministeri Presbiteral* amb motiu de l'Any Sacerdotal, el curs 2009 – 2010,²⁶⁵ on la responsabilitat de la formació va ser a càrrec dels preveres que havien obtingut, els últims anys, els seus doctorats. Era la manera de donar a conèixer les seves recerques a la resta del presbiterat.²⁶⁶

L'experiència de formació en aquest àmbit es va repetir el curs 2012 – 2013, quan el Consell Episcopal va demanar la col·laboració de l'Institut per poder treballar l'Any de la Fe en relació al 50è aniversari de l'inici del Concili Vaticà II i el 20è aniversari de la publicació del Catecisme de l'Església Catòlica.

²⁶² «Agenda», *Full Dominical* 3679 (13 de setembre de 2020) 2.

²⁶³ «Del 30 de juny al 2 de juliol, organitzat conjuntament amb la delegació d'Ensenyament, es va portar a terme un curs de formació permanent per al professorat de religió de l'arxidiòcesi amb el títol "Recursos informàtics per a una classe de religió més creativa", que va impartir el professor Josep Maria Calderó, de la Fundació Claret. Les seves classes es van realitzar al Col·legi Lestonnac, el qual va cedir-nos gentilment la seva aula d'informàtica» («Memòria del curs 2003 – 2004», 102-103).

²⁶⁴ SOLER, «Campanya en favor d'una moratòria de la pena de mort», 9.

²⁶⁵ BORONAT, «Volem servir des de la formació i el diàleg», 6. «Any sacerdotal», *Full Dominical* 3116 (26 de novembre de 2009) 4.

²⁶⁶ SABATÉ, «El ministeri presbiteral, objecte d'un curs a l'Institut de Ciències Religioses Sant Fructuós», 33-34.

L'oferta s'articula amb sessions mensuals, exclusivament destinades als preveres o articulada entorn de la mateixa l'activitat docent de l'Institut.

Les sessions programades van ser les següents: *El Credo* pel Dr. Albert Viciano; *La raonabilitat de la fe* pel Dr. Joan Miquel Bravo i el Llic. Josep Mateu; *A 50 anys del Concili Vaticà II: com s'ha rebut i com s'ha de llegir avui?* pel Dr. Salvador Pié Ninot; recés d'Advent a càrrec del P. Manel Nin, osb; *La fe dels màrtirs* per la Sra. Encarnación González; recés de Quaresma per Mons. Mateo Zuppi, bisbe auxiliar de Roma; *La beatificació dels màrtirs* pel P. Rodolfo Meoli, postulant de la Causa de Tarragona; *El 20è aniversari de la publicació del catecisme de l'Església Catòlica* per Mons. Jaume Pujol i Balcells, arquebisbe de Tarragona; *La beatificació dels màrtirs de la nostra Arxidiòcesi* pel Llic. Manuel M. Fuentes; *La litúrgia després del Concili Vaticà II* pel Dr. Rafael Serra i *La consciència en els textos del Vaticà II. Gaudium et spes. Dignitatis Humanae* pel Dr. Josep Maria Gavalda.²⁶⁷

8. LA PROJECCIÓ DEL MAGISTERI DE L'ESGLÉSIA EN EL MARC EL DIÀLEG FE I CULTURA

Com a centre superior de formació teològica, amb motiu de publicacions d'encíclics o d'altres commemoracions per part de l'Església Catòlica, s'organitzaven sessions acadèmiques o altres accions per tal de fer-ne difusió, tant a la nostra Església arxidiocesana com a la societat en general.

Un dels primers testimonis d'aquesta activitat, va ser la sessió acadèmica de presentació de l'encíclica *Fides et Ratio* de Joan Pau II, el dia 14 de gener de 1999, amb una taula rodona presidida pel Dr. Lluís Martínez Sistach amb la presència del Dr. Salvador Pié i Ninot (FTC – UGR), el Dr. Armand Puig i Tàrrach i el Llic. Norbert Miracle.²⁶⁸

²⁶⁷ «Memòria del curs 2012 – 13», 34.

²⁶⁸ MIRACLE, «Memòria del curs 1998 – 1999», 52. SOLER, «En favor de la raó», 23.

També la presentació de l'encíclica *Deus caritas est* de Benet XVI, el dia 22 de març de 2006 a la seu del Col·legi d'Advocats i Farmacèutics de Tarragona, que va comptar amb les intervencions de diversos professors de l'Institut²⁶⁹ i de la que el professor Dr. Josep M. Gavallda i Ribot va publicar un extens comentari a la revista *Església de Tarragona*.²⁷⁰

Un altre espai és la celebració d'efemèrides, com els 40 anys del Concili Vaticà II i els 10 anys del Concili Provincial Tarraconense, que es va commemorar amb una conferència, l'11 de novembre de l'any 2005 a càrrec del Dr. Josep Maria Rovira i Belloso titulada *La mediació eclesial als 40 anys del Concili Vaticà II i als 10 anys del Concili Tarraconense del 1995*.²⁷¹

O pel curs 2012 – 2013, Any de la Fe, en què també es va celebrar el cinquantè aniversari de la inauguració del Concili Vaticà II, es va programar un curs monogràfic de 20 sessions temàtiques amb la participació de professorat convidat com del propi Institut.²⁷²

Emmarcats en la celebració de l'Any de la Fe (11 d'octubre 2012 – 24 d'octubre 2013), la CEE va demanar a l'arquebisbat de Tarragona que fos la seu de la cerimònia de beatificació de 522 màrtirs, el dia 13 d'octubre de 2013.

Per aquest motiu es va organitzar un curs sobre *El Martiri en l'Església* en format de conferències per als alumnes i algunes, obertes a tothom. Així doncs, la primera conferència es va titula *La purificació de la memòria. El Cardenal Francesc d'Assís Vidal i Barraquer, un testimoni fidel (1868 – 1943)* per Mn. Manuel M. Fuentes; la segona i la tercera les va fer la directora de l'oficina de la causa dels Sants de la Conferència Episcopal Espanyola, la Sra. Encarnación González qui va dissertar sobre *Els màrtirs, testimonis de fe i Els 522 màrtirs de la beatificació de l'Any de la Fe*, concloent al Palau de Congressos de Tarragona amb la conferència de

²⁶⁹ «El Estado no puede garantizar lo más esencial que necesita el hombre», *Diari de Tarragona* (23 de març de 2006) 18. SERRA, «L'amor és essencial en el cristianisme», 6-7.

²⁷⁰ GAVALLDÀ, «Deus caritas est», I-XII.

²⁷¹ «Memòria del curs 2005 – 2006», 71. SOLER, «En favor de la raó», 23.

²⁷² El programa complet es pot trobar en la memòria del curs 2012 – 2013 («Memòria del curs 2012 – 2013», 32-33).

Dr. Andrea Riccardi, historiador i autor del llibre *Mártires del siglo XX*, títol que també va donar a la conferència que va impartir.²⁷³

La resta de sessions, amb una finalitat més acadèmica que divulgativa, van explicar el martiri des de la vessant més teològica. Els temes i els ponents a les diferents sessions van ser els següents: *El martiri a la Bíblia* pel Llic. Antoni Pérez de Mendiguren, prevere; *Els primers màrtirs cristians* pel Dr. Albert Viciano, prevere; *La persecució religiosa del 1936 – 39, màrtirs de la diòcesi de Tarragona* pel Llic. Manuel Maria Fuentes, prevere; *La memòria dels màrtirs en la litúrgia de l'Església* pel Dr. Rafael Serra, prevere; *La teologia del martiri* pel Dr. Armand Puig, prevere, i *El Futur d'una Església martirial* pel Llic. Norbert Miracle, prevere.

El curs 2015 – 2016, any de l'encíclica *Laudato si'* i l'Any de la Misericòrdia, l'Institut es van proposar dos cursos entorn d'aquesta encíclica,²⁷⁴ així com, en relació a aquesta darrera temàtica, la conferència *La Misericòrdia en l'art* a càrrec de la Dra. Rosa Ribas (Facultat Antoni Gaudí).²⁷⁵

Tanmateix, tampoc no s'ha descuidat la memòria de personatges significatius per al cristianisme. Un exemple va ser la commemoració del 30è aniversari de la mort del pensador Jacques Maritain. Per això es va organitzar una conferència, el 9 d'octubre de 2003, a càrrec del Dr. Jordi Giró (UOC-URL) amb el títol *La significació de la vida i l'obra de Jacques Maritain*.²⁷⁶

²⁷³ «Beatificació/conferències», 12-13.

²⁷⁴ Josep SABATÉ, «El Institut de Ciències Religioses incorpora un curso de ecologia», *Diari de Tarragona* (19 de setembre de 2015) 41.

²⁷⁵ «Conferència La Misericòrdia en l'art», *Full Dominical* 3444 (13 de març de 2016) 4. RIBAS, «El retorn del fill pròdig», 12-13.

²⁷⁶ BORONAT, «La significació de la vida i l'obra de Jacques Maritain», 31. «Memòria del curs 2003 – 2004», 102.

També es van patrocinar i es patrocinen la presentació de llibres sobre temàtiques diverses relacionades com el Magisteri i el fet nacional,²⁷⁷ la recerca en teologia, història,²⁷⁸ filosofia²⁷⁹ i el pensament cristià.²⁸⁰

Igualment fent-se present en la premsa local amb articles referenciant notícies o temes d'actualitat en relació a l'Església catòlica²⁸¹ o organitzant taules rodones com la feta per debatre la pel·lícula *La Passió de Crist* de Mel Gibson.²⁸²

S'ha col·laborat també en activitats pastorals de l'arxidiòcesi. Per exemple, a la vetlla de Pentecosta de l'arxiprestat de Tarragona centre, el juny de 2002, centrada en diàleg interreligiós i el magisteri de l'Església,²⁸³ així com també en projectes de nova evangelització²⁸⁴ i en la concreció i difusió dels objectius dels plans de pastoral diocesans.²⁸⁵

S'ha donat suport a activitats fetes per altres institucions d'Església com la conferència organitzada per la Biblioteca del Seminari Pontifici de Tarragona i la Càtedra UNESCO de la URV amb el títol *La situació i persecució dels cristians a l'Orient Mitjà* a càrrec de Mons. Manel Nin Güell, bisbe de Carcàbia, exarca

²⁷⁷ BORONAT, «Dos llibres sobre nacionalisme i Església», 19. MIRACLE, «Memòria del curs 2000 – 2001», 90.

²⁷⁸ «Presentació del llibre *L'Esperança que no mor*, de Mn. Josep Gil», 28. «Memòria del curs 2001 – 2002», 110.

²⁷⁹ «El 18 de setembre, a la Sala de Graus es va fer la presentació del llibre *L'itinerari de la saviesa. D'Atenes a Jerusalem*, obra del Dr. Salvador de Brocà, professor d'història de la filosofia del nostre Institut.» («Memòria del curs 2003 – 2004», 102). «INSF. Curs 2003 – 2004. Diverses activitats culturals», 18.

²⁸⁰ Presentació de la col·lecció de la «Història del pensament cristià» del Dr. Josep Gil organitzada per l'INSAF, «Presentació de la col·lecció «Història del pensament cristià», *Full Dominical* 3386 (1 de febrer de 2015) 4.

²⁸¹ Armand PUIG, «Un Papa testimoni de fe», *Diari de Tarragona* (9 d'abril de 2005) 9. Armand PUIG, «Habemus Papam!», *Diari de Tarragona* (23 d'abril de 2005) 6.

²⁸² «Memòria del curs 2003 – 2004», 102.

²⁸³ FIGUERAS, «Diversitat de llengües: una lloança a un sol Déu», 22-23.

²⁸⁴ GAVALDA, «Parlaments», 10-13.

²⁸⁵ «D'acord amb els objectius del Pla Pastoral del nostre arquebisbat, l'INSF va programar un curs de Doctrina Social de l'Església, que va dirigir el prevere vigatà Antoni M. Oriol Tataret, director del SEDASE» («Memòria del curs 1999 – 2000», 48).

apostòlic per als catòlics de tradició bizantina de Grècia²⁸⁶ o la conferència organitzada pel Secretariat d'Animació Bíblica, a càrrec del Rvd. Bashar Fawadleh, titulada *La terra santa, el cinquè evangeli. Com viuen aquesta realitat els cristians d'allí?*²⁸⁷

Sense deixar de fer present les realitats supradiocesanes, com va ser la lliçó inaugural del curs 2017 – 2018 en què es va donar a conèixer la Càtedra de Teologia Pastoral Arquebisbe Josep Pont i Gol des d'un punt de vista acadèmic, abans que fos presentada a la Facultat de Teologia de Catalunya.²⁸⁸

9. LA RECERCA

9.1. ESPECIALITZACIÓ EN CRISTIANISME ANTIC

Amb la implantació del Pla de Bolonya i la reorganització dels estudis eclesiàstics, cada centre s'ha especialitzat en una línia de recerca pròpia que el vinculava a l'entorn. Per l'INSAF ha estat el Cristianisme Antic.

Amb anterioritat, ja s'havia treballat en aquesta línia per part del professorat d'història de l'Església i l'arqueologia a les seves assignatures, ja fos estudiant la ciutat i l'àrea de Tarragona i l'evolució històrica del cristianisme,²⁸⁹ ja fos a través de monografies centrades en la figura del bisbe màrtir sant Fructuós, com el suplement a la revista *Església de Tarragona*, el gener de l'any 2002, amb el títol *L'Hipotètic itinerari processional de les despulles dels màrtirs Fructuós, Auguri i Eulogi: de l'amfiteatre a la necròpoli* a càrrec de Josep M. Macias i Solé i Andreu Muñoz Melgar.²⁹⁰

²⁸⁶ «Memòria del curs 2016 – 2017», 73.

²⁸⁷ «Memòria del curs 2016 – 2017», 73.

²⁸⁸ PALAU, «La Càtedra de Teologia Pastoral Arquebisbe Pont i Gol», 34-35.

²⁸⁹ Vegeu lliçó inaugural del curs 2001 – 2002.

²⁹⁰ MACIAS – MUÑOZ, «L'Hipotètic itinerari processional de les despulles dels màrtirs Fructuós...», 1-8.

Els anys posteriors es signifiquen per una intensificació en la recerca d'aquesta tradició que connectaria aquests aspectes següents:

[...] Què ens evoca la figura de Sant Fructuós? A priori ens evoca el sant més antic de tota la península Ibèrica, un home valent en un temps de tempesta persecutòria que ens ofereix un testimoniatge i un exemple; un home que es l'anella més antiga que tenim a Tarragona, anella molt significativa que ens lliga de forma directa amb la tradició paulina i a Jesucrist i que, per tant, és una peça més en aquesta història que, passant per altres màrtirs i testimonis ens porta fins a Vidal i Barraquer [...] Per tant Fructuós, estudiat i transmès com un valor de referència humana i cristiana, pot representar un altre element d'evangelització i connexió Església – societat. [...].²⁹¹

L'any 2006 marca un salt qualitatiu en aquesta tasca de recerca i difusió sobre el cristianisme antic, que generarà unes dinàmiques que encara avui formen part de l'activitat de l'Institut. Mentre es continua amb la difusió i l'estudi a nivell local de la figura de sant Fructuós i el cristianisme antic,²⁹² s'inicien els passos per projectar dins la comunitat científica internacional, i de retruc a tota la societat, les figures claus del cristianisme antic a l'arxidiòcesi.

Una de les primeres activitats que es va dur a terme, va ser la de convidar a Tarragona al Dr. Luigi Padovese (†), especialista en Teologia i patristica i expert en història del cristianisme antic.²⁹³ Aquest durant tres dies, en el marc del cicle de conferències titulat *Missió, evangelització i diàleg, en una societat multiètnica, multicultural i multireligiosa*²⁹⁴ va presentar a la ciutat de Tarragona la dissertació sobre *El país de Santa Tecla entorn el suposat diàleg entre Santa Teresa d'Àvila i Santa Tecla*.²⁹⁵

²⁹¹ «Entrevistes encadenades. M. de l'Esperança Amill entrevista...», 13.

²⁹² MUÑOZ – TEIXELL, «La història del cristianisme antic a Tarragona», I-VII.

²⁹³ El Dr. L. Pavorese havia estat director de la tesi doctoral de Mn. Josep M. Gavalà, director de l'INSAF [«Dit i fet», *Full Dominical* 2989 (2007, 24 de juny)], qui en va glossar la seva figura arran del seu assassinat el 3 de juny de 2010 a Turquia («Pavodese, màrtir del diàleg» [en línia], *Catalunya Religió* <https://www.catalunyareligio.cat/es/node/146553?qt-el_m_s_vist_columna=1> [Consulta: 11 agost 2021]).

²⁹⁴ «El bisbe d'Anatòlia parla de santa Tecla en la primera xerrada que fa a Tarragona», *El Punt* (13 de maig de 2006) 13.

²⁹⁵ «El bisbe d'Anatòlia parla de santa Tecla en la primera xerrada que fa a Tarragona», *El Punt* (13 de maig de 2006) 13. «Dit i fet», *Full Dominical* 2932 (21 de maig de 2006) 4.

Com a conseqüència, s'activa tot seguit la possibilitat de fer un congrés internacional que es va presentar el dia 19 de gener del 2007 per la seva corresponent comissió organitzadora amb l'Institut al capdavant i amb el patrocini de la Facultat de Teologia de Catalunya.

El curs 2007 – 2008, la lliçó inaugural llegida per Mons. Josep Martí Aixalà, professor de l'Institut, titulada *L'Església de Tarragona al segle III a través de la Passió de Sant Fructuós*, que introdueix ja aspectes que van ser aprofundits en el futur congrés.²⁹⁶

Aquest mateix curs, el dia 26 de març de 2008, en una roda de premsa a la sala d'actes de la demarcació de Tarragona dels Col·legi de Periodistes de Tarragona, Mn. Miquel Barbarà, vicari general; Mn. Josep M. Gavalrà, director de l'INSAF i el professor de l'Institut Andreu Muñoz i director del Museu Bíblic Tarraconense; van presentar el Congrés *sant Fructuós i el Cristianisme Primitiu a Tarragona*. Era previst que se celebrés entre els dies 19-21 de juny del 2008.²⁹⁷ La coincidència amb l'Any Jubilar de sant Pau va implicar la inclusió de la temàtica paulina en el congrés, que va passar a anomenar-se Congrés Internacional de *Pau, Fructuós i el Cristianisme Primitiu a Tarragona (segles I – VIII)* (2008).

Els eixos de les temàtiques de les recerques havien de ser entorn:

1. El cristianisme a Tarragona durant els segles I i II: la qüestió de la missió de l'apòstol Pau a Tarragona.
2. El cristianisme a Tarragona durant el segle III: les actes martirials del bisbe Fructuós i els seus diaques Auguri i Eulogi.
3. El cristianisme a Tarragona durant l'època tardo antiga (segles IV al VIII).

En aquest era previst que hi participessin uns tres-cents congressistes i uns trenta-un ponents especialistes en exegesi del Nou Testament, patrística,

²⁹⁶ «Inauguració del curs 2007 – 2008 de l'INSAF», 24.

²⁹⁷ L'encàrrec de l'organització la va donar l'arquebisbat de Tarragona a l'INSAF qui va comptar amb el suport de la FTC i la col·laboració de la URV i l'ICAC entre d'altres.

història antiga i arqueologia cristiana,²⁹⁸ que van fer les seves respectives exposicions, després de la lliçó inaugural que va llegir el Dr. Ulrich Luz, el qual va dissertar sobre *Sant Pau, apòstol de les nacions*.

Un cop finalitzat el congrés era previst que fossin publicades les actes del mateix. D'aquesta manera es pretenia donar a conèixer a nivell de la comunitat científica la figura de sant Fructuós, valorar i concloure sobre la veracitat de la tradició de la vinguda de sant Pau apòstol a la ciutat de Tarragona i donar a conèixer el llegat del cristianisme antic a la comunitat científica fora de les nostres fronteres.²⁹⁹

Cal fer esment de dos aspectes que no poden ser deixats de banda, la participació de l'alumnat de l'Institut al mateix, ja des de la vessant acadèmica, com a congressistes; com també com a voluntaris en la seva organització.

Amb anterioritat, als mesos previs al congrés es van dur a terme tot un seguit d'activitats i accions per arribar al conjunt de la comunitat eclesial i per a implicar a la societat civil, en el marc d'aquest diàleg fe i cultura. Així doncs, en aquesta línia de difusió es va comptar amb la col·laboració de l'Associació Cultural Sant Fructuós (ACSF),³⁰⁰ la qual havia de representar l'amfiteatre l'obra teatral *La Passió de Sant Fructuós*, recreació històrica de les actes martirials del bisbe sant Fructuós, així com la publicació per part de l'ACSF del llibre *D'orient a occident. El culte de sant Fructuós en el món* (2008); la preparació de materials educatius, la previsió de crear rutes sobre el patrimoni arqueològic i artístic paleocristià

²⁹⁸ «[...] la meitat dels quals provenen d'universitats d'Itàlia, Suïssa, Alemanya, Anglaterra, França, Romania i dels Estats Units. Un bon nombre de professors de la Facultat de Teologia de Catalunya, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Rovira i Virgili de Tarragona, Institut Català d'Arqueologia Clàssica, Universitat de Barcelona, Facultat de Teologia San Dámaso de Madrid i l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós de Tarragona», [AINSAF. Fons INSAF. Secció Congressos. Sèrie Congrés Internacional Pau, Fructuós i el cristianisme primitiu a Tarragona (Segles I-VIII). Roda de premsa 2008].

²⁹⁹ PUIG, «Introducció», 17-18.

³⁰⁰ Aquesta associació constituïda l'any 2000 treballa en la difusió i la recerca sobre la figura de sant Fructuós (per a més informació vegeu l'enllaç següent: <https://www.acsantfructuos.cat/la-asociacion/>)

entre d'altres,³⁰¹ així com la difusió a través de les publicacions de l'Església de Tarragona de l'efemèride i la importància del seu estudi³⁰² i en premsa general.³⁰³ Alhora, el currículum formatiu de l'Institut va activar, ja el segon quadrimestre del curs 2006 – 2007, un curs-cicle de conferències al Centre Social i Cultural de la Fundació «La Caixa», avui CaixaForum, amb el títol *La Tarragona cristiana dels primers segles*.³⁰⁴ Els temes tractats i els ponents van ser els següents:

Els orígens del cristianisme a Tàrraco: la probable arribada de sant Pau, pel Dr. Armand Puig i Tàrrach, degà de la FTC

La persecució de Valerià i la Passió Fructuosi, pel Llic. Andreu Muñoz Melgar, professor de l'INSAF

El paper de l'Església de Tàrraco en el procés de transformació urbana: de la ciutat clàssica a la ciutat cristiana, pel Dr. Josep M. Macias Solé, professor de l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC)

Teologia i vida cristiana a Tàrraco en el Baix Imperi, per Mons. Josep Martí i Aixalà, professor de l'INSAF

L'Església de Tarragona de final del món visigot a la restauració medieval, pel Sr. Joan Menchon i Bes, arqueòleg municipal de l'Ajuntament de Tarragona.

A més de preveure, pel primer quadrimestre del curs 2007 – 2008, un curs d'especialista universitari destinat principalment a docents, guies i promotors turístics conjuntament amb l'Escola Universitària de Turisme i Oci de la URV.³⁰⁵

³⁰¹ AINSAF. Fons INSAF. Secció Premsa. Sèrie Recull de premsa 2006-2007. Nota de premsa Comissió organitzadora del Congrés Internacional Sant Fructuós i el Cristianisme Primitiu a Tarragona. «Sant Fructuós i el cristianisme primitiu. Es prepara un gran congrés internacional», 15.

³⁰² MONCUNILL, «La Passió dels Màrtirs de Tarragona, font de vida i doctrina», 13

³⁰³ Josep M. GAVALDÀ RIBOT, «Tarragona: Església de Pau i Fructuós», *Diari de Tarragona* (13 d'agost de 2007) 3.

³⁰⁴ «Curs "La Tarragona cristiana dels primers segles", *Full Dominical* 2969 (4 de febrer de 2007).

³⁰⁵ M. C., «Compte enrere per a l'any jubilar. L'INSAF prepara un curs universitari per formar especialistes que participin en l'esdeveniment», *El Punt* (10 d'agost de 2007) 12. «Any Jubilar. Cursos sobre los orígenes del cristianismo», *Diari de Tarragona* (30 de novembre de 2007) 11.

Tanmateix, no es va deixar de banda a la ciutadania de Tarragona a redós del congrés es va fer, la representació per part de l'ACSF de la *Passió de sant Fructuós*, l'àlbum de cromos *Iubilaeum*, la carpeta didàctica sobre sant Fructuós, la Ruta dels Primers Cristians i tres conferències obertes al públic en general. Aquestes van anar a càrrec d'especialistes com el Dr. Josep Amengual, qui desenvolupà la conferència titulada *Els màrtirs cristians del segle III – IV* el dia 19 de juny, a la sala d'actes del Col·legi d'Advocats; el professor Dr. Francesco Scorza, el dia 20 de juny, amb la conferència titulada *Les actes de Fructuós i la ciutat de Tarragona* al Centre Social i Cultural de la Fundació «La Caixa» o el Dr. Ulrich Luz, qui el dia 21 de juny al mateix indret, va dissertar sobre *Sant Pau, Apòstol de les nacions*.³⁰⁶ Pels inscrits al congrés, el programa d'actes es va completar amb visites guiades a la Capella de Sant Pau, l'amfiteatre de Tarragona i la vil·la de Centcelles a Constantí per visitar, in situ, els espais de referència de diverses recerques allà presentades.

El congrés va afavorir la publicació d'estudis que ampliaven i concretaven línies de recerca presentades en aquest. Aquest va ser el cas del llibre *Les Actes del martiri de sant Fructuós, bisbe de Tarragona, i dels seus diaques sant Auguri i sant Eulogi. Context històric, teologia i espiritualitat* on es feia, l'any 2009, una edició actualitzada al català i completada amb comentaris sobre el context històric, teològic i espiritual gràcies a la col·laboració d'un equip multidisciplinar format per professors de l'Institut, un especialista internacional i la supervisió del Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili, mentre que el rol d'editor va anar a càrrec del director de l'INSAF, Dr. Josep M. Gavallda i Ribot, essent potser l'aportació més pròpia de l'INSAF a la recerca plantejada pel Congrés.³⁰⁷ Mentre que l'any 2010 les actes del congrés, gràcies

³⁰⁶ BORONAT, «Anar a les arrels és un bon pas per reprendre una nova evangelització», 23. Norían MUÑOZ, «Experts intentaran dilucidar la presència de San Pablo en Tarraco», *Diari de Tarragona* (22 de maig de 2008) 13.

³⁰⁷ GAVALLDÀ, *Les actes del martiri de sant Fructuós*, 8-9.

a la col·laboració de la Fundació Privada Liber,³⁰⁸ eren publicades essent una de les principals aportacions la versemblança de la visita de sant Pau a Tàrraco i l'estudi del martiri de sant Fructuós.³⁰⁹

L'èxit del primer congrés va portar a la convocatòria d'un altre congrés entorn la figura de santa Tecla amb el títol *Tecla, deixeble de Pau, santa d'orient i d'occident*.³¹⁰ Aquest es va organitzar en tres grans blocs. La primera part entorn l'estudi de les Actes de Pau i Tecla; la segona part, sobre la presència de santa Tecla en la tradició patristica i la tercera part, centrada en els llocs de culte a l'orient i l'occident.³¹¹

El congrés es va dur a terme del dijous 27 d'octubre al dissabte 29 d'octubre de 2011. La lliçó inaugural del Dr. Angelo Di Berardino (*Institutum Patristicum Agustinianum* de Roma) sobre *La geografia històrica de l'Àsia Menor en temps de Pau i de Tecla. Les províncies romanes i les vies de comunicació*. Les ponències i comunicacions van anar a càrrec d'una vintena d'especialistes provinents de Suïssa, EUA, Itàlia, Alemanya, Àustria, de l'Estat Espanyol i de Catalunya. Alhora, també es va voler debatre sobre l'origen del culte a la ciutat de Tarragona i analitzar la possibilitat de què aquest fos anterior ja a la restauració de la seu metropolitana i primada l'any 1091, concloent que això podia ser força versemblant.³¹²

Amb paraules del director de l'INSAF, Dr. Josep M. Gavalda: «El congrés permetrà aprofundir sobre la figura de santa Tecla, la fama de la qual es va estendre per tot el món. En primer lloc, va ser la primera dona màrtir

³⁰⁸ «La Fundació publicarà les actes del congrés internacional 'Pau, Fructuós i el cristianisme primitiu a Tarragona (segles I–VIII)'», 4. «Ressò de l'Any Jubilar. Presentació de les Actes del Congrés Internacional sobre sant Pau i sant Fructuós».

³⁰⁹ «Congrés internacional. Pau, Fructuós i el cristianisme primitiu», 6-7.

³¹⁰ En el marc de la convocatòria d'aquest nou congrés es va fer per part de l'arquebisbat un viatge a Turquia, a les regions on van viure sant Pau i santa Tecla, per iniciar vies de col·laboració a nivell cultural. La crònica del viatge va ser força documentada per la premsa local de les comarques de Tarragona i per la revista *Església de Tarragona*. BERTRAN, «Pelegrinatge en busca de les nostres arrels», 20-25; DE LAS HERAS, «L'aventura turca», 10-13.

³¹¹ SABATÉ, «Congrés internacional sobre santa Tecla» 17.

³¹² ANDREU MUÑOZ MELGAR, «El legado de santa Tecla», *Diari de Tarragona* (29 d'octubre de 2011) 15. JOSEP SABATÉ, «Debatem si Tarragona ya honra a Santa Tecla desde antes de 1091», *Diari de Tarragona* (31 d'octubre de 2011) 39.

evangelitzadora i, [...]. Va tenir, a més, una extraordinària popularitat en el primer cristianisme, [...]».³¹³

El congrés també va servir a l'Institut per presentar la primera revista que publicava *Certus et gaudens*, amb la finalitat de donar a conèixer la seva tasca en l'àmbit de la recerca.³¹⁴

A redós del mateix, es van dur a terme tot un seguit d'activitats obertes a tota la ciutadania. Una d'aquestes va ser dins el marc de les festes de Santa Tecla de l'any 2011. Amb la col·laboració de l'Associació de Gogistes de Tarragona es va dur a terme una exposició de Goigs i Imatges de santa Tecla acompanyada de l'edició del llibre *Els goigs de Santa Tecla. Protomàrtir, titular de la Seu Metropolitana i Patrona de la ciutat* a càrrec de Mn. Joan Roig i Montserrat. Totes dues foren presentades el dia 19 de setembre arran de la inauguració de l'exposició.³¹⁵

El congrés també va transcendir a les aules de l'Institut. Durant el primer quadrimestre del curs 2011 – 2012, es van programar assignatures relacionades amb la temàtica d'aquest: *Introducció a la Teologia Patrística* a càrrec del Llic. Joan Torra Bitlloch; *Hagiografia. El culte als sants en l'estudi del cristianisme dels primers segles i Història dels concilis eclesiadístics a Occident cristià dels primers segles. Problemes teològics i disciplinaris* tots dos a càrrec de la Dra. Meritxell Pérez Martínez.³¹⁶ Cal destacar també el suport de nombrosos estudiants com a voluntaris en la logística de l'organització del congrés³¹⁷ com ja havia passat durant l'anterior l'any 2008.

³¹³ «Manquen 17 dies per al Congrés Internacional sobre Santa Tecla», *Full Dominical* 3213 (9 d'octubre de 2011) 3.

³¹⁴ «Donem la benvinguda a una nova publicació diocesana», *Full Dominical* 3211 (26 de setembre de 2011) 4.

³¹⁵ BACHES, «Presentació de l'exposició i el llibre sobre els goigs de santa Tecla», 29. Josep SABATÉ, «Presentan 'Els goigs de santa Tecla', prelude del congreso mundial», *Diari de Tarragona* (18 de setembre de 2011) 42.

³¹⁶ «Es fa saber», *Full Dominical* (30 d'octubre de 2011) 3.

³¹⁷ Per a més informació del programa concret consulteu: «Congrés Internacional: Tecla, deixebra de Pau, Santa d'Orient i d'Occident», *Full Dominical* (2 d'octubre de 2011) 3; a més de l'edició de la revista *Església de Tarragona*, núm. 259 de l'octubre de 2011, monogràfica sobre el congrés.

A més de tot l'anterior, també sembla que va explorar la possibilitat de crear vincles interculturals i de projectes amb Turquia i amb les seves comunitats cristianes locals.

En aquest marc s'ha de situar la peregrinació a aquestes terres que es va dur a terme el febrer del 2011, com també la idea de que l'edifici del Seminari, en plena remodelació, es convertís en un espai de diàleg interreligiós.

L'any 2012 va col·laborar amb la Facultat de Teologia de Catalunya en el congrés, l'INSAF *Constantinus. El primer emperador cristià? Religió i política al segle IV*. En relació a Tarragona, el debat va estar centrat en la funció de la vil·la romana de Centcelles.³¹⁸ Alhora, l'INSAF reforçava el claustre de professors amb la incorporació del Dr. Albert Viciano per la seva competència en la patristica i el cristianisme primitiu amb la finalitat de consolidar aquesta línia de recerca.³¹⁹

El juny de l'any 2013 el congrés *Els últims anys de la vida de Pau* reprenia la línia de treball sobre sant Pau que s'havia treballat al congrés del 2008. La direcció del congrés va estar al càrrec del Dr. Armand Puig, el Dr. John Barclay (Durham) i el Dr Jörg Frey (Zürich). Van participar-hi uns vint-i-set ponents de França, EUA, Alemanya, Suïssa, Grècia, Itàlia com també de l'Estat Espanyol. La finalitat del congrés era conèixer i difondre les noves aportacions que es poguessin fer sobre els últims anys de la vida de l'apòstol dels gentils i valorar la probabilitat d'una estada a Tàrraco exiliat durant el procés judicial a Roma.³²⁰

Per això el congrés es va dividir en tres grans blocs de treball:

1. El projecte missioner occidental de Pau.
2. Les qüestions legals entorn el procés de Pau i els problemes amb les autoritats romanes durant el ministeri de l'Apòstol.
3. Les fonts canòniques i no canòniques sobre el final de la vida de Pau.

³¹⁸ «Congrés Internacional sobre la figura de l'emperador Constantí», 32-33.

³¹⁹ «Memòria del curs 2012 – 2013», 31.

³²⁰ BORONAT, «Qualsevol indagació sobre la vida de l'apòstol Pau té importància per a tots els creients», 21; «En un minut», *Full Dominical* 3921 (7 d'abril de 2013) 4.

Els resultats del congrés deixen oberta la possibilitat de l'estada a Tàrraco de l'apòstol.³²¹

Amb anterioritat al congrés, es van començar a difondre entre la ciutadania algunes de les temàtiques que s'hi tractarien.³²² Així doncs, l'abril del 2013, es va presentar el llibre *Tarraco Christiana Ciuitas* a càrrec dels professors de l'INSAF, Dr. Andreu Muñoz i el Dr. Josep M. Macias, que recollia les aportacions del seminari conjunt entre el Museu Bíblic Tarraconense (MBT), l'ICAC i l'INSAF del 2010, sobre el cristianisme antic, el final de l'Imperi Romà i l'era visigoda a Tarragona.³²³ Ja durant els dies del congrés, es van organitzar visites al patrimoni arqueològic de la ciutat i a les excavacions a la Catedral de Tarragona. Un dels fruits, a posteriori del congrés, va ser la lliçó inaugural del curs 2014 – 2015 titulada *Pau, cridat a ser apòstol* a càrrec del Dr. Agustí Borrell Viader, carmelita, on es reflexionava sobre la tasca evangelitzadora de l'apòstol.³²⁴

No gaire temps més tard, la temàtica del cristianisme antic, va ser l'eix central del IV Congrés Internacional d'Arqueologia i Món Antic Tarraco Biennal «El Cristianisme en l'Antiguitat Tardana» i de la VII Reunió d'Arqueologia Cristiana Hispànica, el novembre del 2018. En aquests dos hi van participar i difondre les seves recerques sobre la *Tarraco christiana*, els professors de l'INSAF, el Dr. Andreu Muñoz i el Dr. Josep M. Macias (ICAC).³²⁵

Aquesta divulgació de la recerca a través de la celebració de congressos, s'havia de reprendre el curs 2019 – 2020, però la situació de pandèmia d'abast mundial ho va impedir. Està previst aquest curs un congrés que es centrarà en l'anàlisi, estudi i interpretació del conjunt arqueològic de Centcelles (Constantí).

³²¹ PUIG, «Els últims anys de vida de l'Apòstol Sant Pau», 11-13. «Entrevista», 14.

³²² PUJOL, «Presentació del llibre "Petita història de Sant Pau", el dia 24 de gener de 2005, al paranimf de l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós», 67 - 69.

³²³ Jordi CABRÉ, «El patrimoni paleocristià de Tarragona és únic en la península», *Diari de Tarragona* (4 d'abril de 2013) 6.

³²⁴ «L'entrevista. Dr. Agustí Borrell Viader», 28-29.

³²⁵ «Cristianisme en l'Antiguitat tardana», *Full Dominical* 3535 (10 de desembre de 2017) 5.

A més de tot això, cal fer esment també la participació de l'INSAF, a través del seu professor en Arqueologia Cristiana, el Dr. Andreu Muñoz, en les excavacions d'aquests últims anys a l'àrea de la Catedral, a la basílica de l'amfiteatre i a la necròpolis paleocristiana de Tarragona conjuntament amb l'ICAC, el MBT i diverses institucions com l'Ajuntament de Tarragona i el Capítol de la Catedral de Tarragona.

9.2. LES TESINES DE LLICENCIATURA³²⁶

Un altre àmbit de la recerca, que s'articula a redós de l'Institut, són les tesines de llicenciatura que els alumnes han presentat al final dels seus estudis per accedir a l'obtenció, del títol de llicenciat. Aquestes són l'últim escalafó d'aquesta activitat científica i de reflexió pastoral per part d'aquesta institució i del seu alumnat, el qual proposa la temàtica entorn de la qual volen investigar.

Per blocs, es podrien agrupar de la manera següent, segons les àrees disciplinars de l'actual pla d'estudis.

De l'àrea de Sagrada Escripura s'han realitzat les següents:

Curs	Títol de la tesina de llicenciatura	Alumne / a	Direcció
2008 – 2009	<i>L'Esperit Sant en la Carta als Romans</i>	Jordi Rion Vallés	Llic. Concepció Huerta
2010 – 2011	<i>L'evangeli de sant Joan, del nou Testament de Nostre Señor Jesús Chirst traduït del grek en llengua Menorquina, text manuscrit del segle XVIII. Estudi lingüístic i edició</i>	Pere Navarro Gómez	Llic. Joan Magí

³²⁶ La informació presentada ha estat publicada a les corresponents memòries de curs, dins les lliçons inaugurals de cada curs.

2011 – 2012	<i>L'esperança de la resurrecció. Anàlisi a partir d'1 Co 15</i>	Vicente Marín Maestro	Llic. Joan Magí
2011 – 2012	<i>Nueva Exégesis de Génesis 3. Del árbol del conocimiento al árbol de la vida</i>	Pilar Encuentra Encuentra	Dr. Joan Ramon Marín
2014 – 2015	<i>El Qobelet del Antiguo Testamento. Estudio de un libro de sabiduría judía</i>	Manuel Gómez Díaz	Llic. Jordi Salvadó
2014 – 2015	<i>La teva fe t'ha salvat. Estudi de Mc 5, 25-34</i>	M. de l'Esperança Amill Rocamora	Llic. Antoni de Mendiguren

De les àrees de Teologia Dogmàtica i Teologia Moral-Pastoral s'han realitzat les següents:

Curs	Títol de la tesina de llicenciatura	Alumne	Direcció
2000 – 2001	<i>Adorar el Pare en Esperit i en Veritat</i>	Anna Barrocal Martínez	Dr. Josep Gil Ribas
2000 – 2001	<i>Càritas, la diakonia de la caritat</i>	Santiago Soro i Roca	Llic. Joaquim Claver
2000 – 2001	<i>Fem la dona a imatge nostra</i>	Pilar Gargallo Safont	Dr. Josep Gil Ribas
2000 – 2001	<i>Diálogo interreligioso en comunión</i>	Esther Lomas González	Dr. Francesc Torradeflot
2001 – 2001	<i>El diaconat, sagrament del Crist Servidor</i>	Raimon Mateu de la Casa	Dr. Rafael Serra Abellà
2000 – 2001	<i>Caritas: Identitat i Missió</i>	Santiago Soro Roca	Llic. Joaquim Claver
2001 – 2002	<i>Cristianismo, Islamismo y derechos humanos</i>	Luis José Baixauli Santos	Llic. Francesc Xammar
2005 – 2006	<i>Maria Mare de l'Església. Mariologies de X. Pikaza, D. Fernández i J. C. R. García Paredes</i>	M. Josep Salvadó Carreté	Dr. Josep Gil

2007 – 2008	<i>La identitat laical a la llum del Concili Vaticà II</i>	Rosa M. Secall Bauló	Llic. Joaquim Claver
2007 – 2008	<i>Experiencia y mensaje eclesial de Francisco Palau y Quer</i>	Antònia Agulló Durà	Dr. Rafael Serra
2009 – 2010	<i>L'acció caritativa de l'Església. Orientacions del Magisteri des del Concili Vaticà II fins a l'Encíclica «Deus Caritas Est»</i>	Margarita Gutiérrez Rodríguez	Llic. Santiago Soro
2010 – 2011	<i>Anàlisi de les estratègies comunicatives de l'Església actual a la llum del decret conciliar «Inter Mirifica»</i>	Miquel Marimon Vall	Llic. Joan Àguila Chavero
2010 – 2011	<i>Ecología y ecoética. El comportamineto humano ante la Creación.</i>	Fco. Javier Álvarez Vega	Llic. Santiago Soro
2013 – 2014	<i>La interrupció voluntària de l'embaràs. L'inici de la vida humana des de la biologia i des de la moral.</i>	Sergi Arroyo Niño	Dr. Josep M. Gavalda Ribot
2013 – 2014	<i>El matrimoni canònic. Estudi especial de la nul·litat matrimonial.</i>	Àngel Font Ribas	Llic. Josep Queraltó
2014 – 2015	<i>El camí constant de conversió en la vida de Teresa de Calcuta.</i>	Josep M. Ferran i Torrent	Llic. Jaume Gené
2014 – 2015	<i>La figura de la benaurada Maria, Mare de Déu, en la Constitució Dogmàtica de la Lumen Gentium: Definició teològica i transmissió eclesial.</i>	M. Teresa Muñoz Melgar	Dr. Joan Miquel Bravo
2014 – 2015	<i>La creu de Jesús</i>	Marina Solé Tomàs	Dr. Josep Mateu Guarro

2014 – 2015	<i>Comparació entre les visions teològiques de Tertul·lià i Orígenes envers l'oració del Senyor.</i>	M. Dolors Esqué Ruiz	Dr. Alberto Viciano
2014 – 2015	<i>La Pastoral en les Escoles Catòliques.</i>	Isabel Górriz Moreno	Llic. F. Xavier Morell
2016 – 2017	<i>Gratia Dei et libero arbitrio. Aproximació al concepte de gràcia en sant Agustí i la seva influència posterior.</i>	Anna Moya Oller	Dr. Alberto Viciano

De l'àrea de Filosofia s'han realitzat les següents:

Curs	Títol de la tesina de llicenciatura	Alumne / a	Direcció
2009 – 2010	<i>Edith Stein: Jueva, Cristiana, l'Espiritualitat possible o la Seducció de l'Esperit.</i>	Leonardo Icart Casas	Llic. Vicenç Ribas

Mentre que l'àrea de Ciències Humanes s'han realitzat les següents:

Curs	Títol de la tesina de llicenciatura	Alumne	Direcció
2008 – 2009	<i>La Federació de Joves Cristians de Catalunya a l'Arquebisbat de Tarragona: Aproximació a la seva història.</i>	Xavier Cortés Nadal	Llic. Norbert Miracle
2014 – 2015	<i>El complex martiral de santa Tecla a Meriamlik, Silifke (Turquia). Arqueologia i Litúrgia.</i>	Jordi Alemany Joaquina	Dr. Josep M. Macias / Dr. Andreu Muñoz
2014 – 2015	<i>Aproximació històrica al procés d'implantació del Concili Vaticà II a l'Arxidiòcesi de Tarragona.</i>	M. Teresa Solé Tomàs	Dr. Andreu Muñoz

En total, han estat presentades trenta-dues, gairebé la totalitat van ser fetes per alumnes dels plans anteriors a Bolonya i només una en el marc d'aquest pla, essent les àrees de Sagrada Escriptura, Teologia Dogmàtica i Teologia Moral-Pastoral, les temàtiques amb més interès per l'alumnat.

10. LES PUBLICACIONS

10.1. LES LLIÇONS INAUGURALS

Dutes a terme de manera gairebé ininterrompuda cada curs, contribueixen a les funcions de l'Institut en l'àmbit de la recerca i l'estudi, esdevenen una eina de formació per a la comunitat educativa de l'Institut, transferible a la resta de l'Església i la societat, i són exemple de la competència científica del professorat de l'Institut o de les persones convidades per desenvolupar-les. Aquestes, agrupades en les àrees de Sagrada Escriptura, Teologia Dogmàtica, Teologia Moral-Pastoral, Filosofia i Ciències Humanes, han estat les que tot seguit s'indiquen.

Així doncs, en relació amb la Sagrada Escriptura van ser:

- El curs 1997 – 1998, a càrrec del Dr. Armand Puig i Tàrrach, la lliçó amb el títol *La Bíblia a Catalunya, València i les Illes fins al segle XV*, sobre les traduccions medievals i el final d'aquest projecte,³²⁷ contribució que es sumava al projecte *Corpus Biblicum Cathaunicum*.³²⁸

³²⁷ «La Bíblia en pla, protagonista», 16.

³²⁸ M. C., «Entregan las primeras diplomaturas en Ciencias Religiosas», *Diari de Tarragona* (18 d'octubre de 1997).

En relació a les àrees de Teologia Dogmàtica i Teologia Moral-Pastoral, les següents:

- El curs 1996 – 1997, a càrrec del Dr. Josep Gil i Ribas la lliçó titulada *Una joiosa experiència eclesial. Assaig d'una anàlisi teològica del Concili Provincial Tarraconense*.
- El curs 1999 – 2000, a càrrec del Dr. Rafael Serra i Abella la lliçó titulada *MYSTERIUM – ACTIO – VITA. Assaig d'interpretació teològica de la celebració sacramental*.
- El curs 2000 – 2001, a càrrec del Llic. Norbert Miracle i Figuerola la lliçó titulada *L'Apologètica de Jaume Balmes*, parlant d'aquest important autor catòlic català del segle XIX sobre la seva activitat com escriptor en la defensa de la fe.
- El curs 2003 – 2004, a càrrec del Llic. Joaquim Claver i Caselles, la lliçó titulada *L'Església catòlica: quaranta anys de compromís ecumènic*.
- El curs 2004 – 2005, a càrrec del Llic. F. Xavier Morell i Rom, la lliçó titulada *Els inicis del Secretariat Interdiocesà de Catequesi i la seva tasca formativa*.
- El curs 2006 – 2007, a càrrec del Llic. F. Vicenç Ribas Canals, la lliçó titulada *Teologia de la història. Henri Irénée Marrou i Hans Urs Von Balthasar, dues aproximacions*.
- El curs 2009 – 2010, a càrrec del Dr. Arcadi Oliveres, la lliçó titulada *L'Encíclica Caritas et Veritate de Benet XVI: del desenvolupament dels pobles a la fraternitat*.³²⁹
- El curs 2011 – 2012, a càrrec del Llic. Josep Queraltó, la lliçó titulada *L'Absolució general en la disciplina penitencial de l'Església. Fonament canònic i teològic*.
- El curs 2012 – 2013, a càrrec de Mons. Raul Berzosa, bisbe de Ciudad Rodrigo (Salamanca) la lliçó titulada *Dios no es mudo ni peligroso ni un espejismo. Sigue hablando en los nuevos ateísmos*.

³²⁹ Aquesta lliçó no va ser publicada ni tampoc hi ha el text.

- El curs 2013 – 2014, a càrrec del Dr. Joan Planellas i Barnosell la lliçó titulada *Joan XXIII i Pau VI en els anys del Vaticà II. Algunes claus per entendre l'obra conciliar*.
- El curs 2014 – 2015, a càrrec del Dr. Agustí Borrell i Viador la lliçó titulada *Pau, cridat a ser apòstol*.
- El curs 2015 – 2016, a càrrec del Dr. Xavier Romero Galdeano la lliçó titulada *La dinàmica de l'evangelització e la missió Ad Gentes amb motiu del cinquantenari de la promulgació d'aquest decret del Concili Vaticà II*.
- El curs 2016 – 2017, a càrrec del Dr. José Antonio Goñi Beásoain la lliçó titulada *La misericòrdia de Déu en la celebració de l'eucaristia*.
- El curs 2017 – 2018, a càrrec del Dr. Daniel Palau i Valero la lliçó titulada *Elements configuradors de la reflexió teològica pastoral. La Càtedra de Teologia Pastoral Arquebisbe Pont i Gol*.
- El curs 2018 – 2019, a càrrec del Dr. Rafael Vázquez Jiménez la lliçó titulada *La reforma de la Iglesia a la luz del movimiento ecuménico*.
- El curs 2019 – 2020, a càrrec del Dr. Eloy Bueno de la Fuente la lliçó titulada *La misión universal en el dinamismo de la Iglesia local: un paradigma para la actividad pastoral* sumant-se a les celebracions del Mes Missioner Extraordinari amb motiu del centenari de la carta apostòlica de Benet XV, *Maximum Illud*.³³⁰

En relació amb l'àrea de la Filosofia, anomenar:

- El curs 2005 – 2006, a càrrec de la Llic. Mercè Porta Martínez la lliçó amb el títol *De l'home diluït a l'home crucificat. La filosofia de X. Zubiri com alternativa al pensament postmodern*.
- El curs 2008 – 2009, a càrrec del Dr. Salvador Brocà i Tella la lliçó amb el títol *El cristianisme i la filosofia va dissertar sobre l'evolució del pensament religiós i la visió de Déu de diferents escoles filosòfiques*.³³¹

³³⁰ «INSAF», 11-13.

³³¹ «L'Institut Superior de Ciències Religioses (INSAF) va inaugurar el curs 2008 – 2009», 33.

En relació amb l'àrea de les Ciències Humanes, fer esment:

- El curs 1998 – 1999, a càrrec del Llic. Manuel M. Fuentes i Gasó, la lliçó titulada *La Universitat Pontifícia de Tarragona (1897 – 1933)* presentava la història de la segona universitat catòlica de Tarragona i servia com a colofó dels actes de celebració del centenari de la seva erecció.
- El curs 2001 – 2002, a càrrec del Llic. Andreu Muñoz, la lliçó titulada *El cristianisme a l'antiga Tarragona: dels orígens a la incursió islàmica*.
- El curs 2002 – 2003, a càrrec del Llic. Miquel Barbarà i Anglès, la lliçó titulada *El procés de socialització i la formació religiosa en la societat i en l'Església*.³³²
- El curs 2007 – 2008, a càrrec de Mons. Josep Martí i Aixalà, la lliçó titulada *L'Església de Tarragona al segle III a través de la Passio de Sant Fructuós*.
- El curs 2010 – 2011, a càrrec del Dr. Antonio Martínez Subías la lliçó titulada *El patrimoni artístic de l'Església, vehicle privilegiat en la nova evangelització*.
- El curs 2020 – 2021, a càrrec del Dra. Cristina Godoy la lliçó titulada *Els escenaris de la vida de Sant Jeroni: de Roma a Terra Santa*.

En total, vint-i-quatre lliçons inaugurals, les aportacions i estudis predominants han estat la Teologia Dogmàtica i la Teologia Moral-Pastoral i les Ciències Humanes, amb aportacions puntuals en l'àmbit de la Filosofia i la Sagrada Escriptura.

10.2. LA COL·LECCIÓ ESTUDIS DE TEOLOGIA I CIÈNCIES DE LA RELIGIÓ

En conveni amb Publicacions de l'Abadia de Montserrat, es va impulsar la col·lecció Estudis de Teologia i Ciències de la Religió, que va permetre la publicació de tres llibres entorn la temàtica teològica, històrica i filosòfica.

Per això s'establí un servei de publicacions de l'Institut a càrrec de la Sra. Montserrat Roig Vallverdú.

³³² BORONAT, «Nou curs de l'INSF», 22.

El primer llibre, publicat el setembre de l'any 1988, va ser escrit pel Dr. Josep Gil i Ribas amb el títol *Jesús, fill de Déu i germà dels homes* i la matèria tractada era la Cristologia. Va ser presentat el dia 21 de gener per commemorar alhora la Diada de Sant Fructuós.³³³

El segon número d'aquesta col·lecció va ser escrit per Mn. Josep Raventós i va tractar sobre la història dels concilis de la província eclesiàstica de la Tarraconense. El seu títol era *La sinodalitat a Catalunya. Síntesi històrica dels concilis tarraconense* i va ser publicat l'octubre de 2000.³³⁴

El darrer número publicat l'any 2002 va anar a càrrec de la Dra. Montserrat Coll i Calaf amb el títol *Una filosofia del llenguatge religiós. Henri Duméry*.³³⁵

11. ACTIVITAT CULTURAL: COMMEMORACIONS I JORNADES

11.1. COMMEMORACIÓ DEL CENTENARI DE LA UNIVERSITAT PONTIFÍCIA DE TARRAGONA (1897 – 1997)

El primer acte commemoratiu que va dur a terme l'ISCR Sant Fructuós va ser la celebració del Centenari de la creació de la Universitat Pontifícia de Tarragona (1897 – 1933),³³⁶ coincidint també amb els 425 aniversari de la Fundació de la *Universitas Tarraconensis* (1572). Durant pràcticament un any es van fer tot un seguit d'actes que van reivindicar la tasca universitària de

³³³ SOLER, «L'INSF estrena una col·lecció de llibres Església de Tarragona», 18-19. «*Jesús, Fill de Déu i germà dels homes*, enceta la col·lecció de llibres de l'INSF», 25. MIRACLE, «Memòria del curs 1998 – 1999», 52.

³³⁴ «La sinodalitat Catalunya per Mn. Josep Raventós», 17. MIRACLE, «Memòria del curs 2000 – 2001», 90. G. S., «Mossèn Josep Raventós recull en un llibre la síntesi històrica dels concilis de la Tarraconense», *El Punt* (28 de gener de 2001) 20.

³³⁵ «Memòria del curs 2001 – 2002», 110.

³³⁶ Els actes es van celebrar conjuntament amb la Escola Universitària de Treball Social (EUTS) (MIRACLE, «Memòria del curs 1997 – 1998», 46).

l'Església a la ciutat de Tarragona. Aquestes van comptar personalitats de primer ordre com el P. Agustí Altisent, qui va donar la conferència titulada *Pensar la fe en el mon d'avui* el dia 21 de maig de l'any 1997, en l'acte d'obertura del centenari presidit pel Dr. Lluís Martínez Sistach, arquebisbe de Tarragona i president de l'Institut.

Un cop inaugurat l'any es van desenvolupar dos tipus principals d'actes. Un bloc centrat en afavorir la recerca que consistia en la convocatòria d'un premi de recerca històrica sobre els estudis universitaris a Tarragona. Va ser premiat el Dr. Daniel Piñol³³⁷ amb el treball titulat *Una etapa en els estudis superiors a Tarragona: La Universitat Pontifícia (1897 – 1934)*. I un segon bloc d'actes de reflexió acadèmica i divulgació amb un cicle de conferències. Aquest va començar el dia de l'acte d'obertura del Centenari i va continuar amb una conferència del Dr. Joan Bada titulada *Els estudis eclesiàstics a la Tarraconense en el tombant dels segles XIX i XX*; la següent conferència fou del Dr. Carles Llinàs «Si no creieu, no entendreu (Is 7,9)». *Una introducció a la teoria lul·liana del coneixement de Déu*. El cicle es va tancar amb la lectura de la lliçó inaugural del curs 1998 – 1999 per Mn. Manuel Fuentes Gassó titulada *Gènesi i vida acadèmica de la Universitat Pontifícia de Tarragona (1897 – 1934)*. Dins el bloc divulgatiu, també es va realitzar una exposició commemorativa que es podia visitar al claustre del Sagrat Cor del Seminari Conciliar Pontifici de Tarragona.³³⁸

11.2. JORNADES D'APROFUNDIMENT ENTORN LA FIGURA DE L'ARQUEBISBE DE TARRAGONA DR. JOSEP PONT I GOL

L'any 2015 es complien vint anys de la mort del Dr. Josep Pont i Gol, arquebisbe de Tarragona (1970 – 1983). El seu tarannà personal i pastoral va marcar tota una època a l'arxidiòcesi en un moment de grans canvis. L'INSAF, per això, va organitzar unes jornades dedicades a analitzar la seva figura entre

³³⁷ MIRACLE, «Memòria del curs 1998 – 1999 », 51.

³³⁸ AINSAF. Fons ISCR «Sant Fructuós». Secció Commemoracions. Sèrie Centenari de la Universitat Pontifícia de Tarragona (1897-1934). «Centenari de la Universitat Pontifícia», 27.

el 4 de novembre al 2 de desembre. En les diverses sessions els temes i els ponents van ser els següents:

- 4 de novembre: Josep Pont i Sans i Llic. Manuel Maria Fuentes van dissertar sobre la seva vida
- 11 de novembre: Dr. Joan Miquel Bravo i Dr. Josep Perarnau van dissertar sobre el Concili Vaticà II
- 18 de novembre: *L'organització de l'arxidiòcesi i la Conferència Episcopal Tarraconense* a càrrec del Llic. Miquel Barbarà i Llic. Joaquim Claver
- 25 de novembre: *La Llengua* a càrrec del Llic. Josep Raventós i Llic. Lluís Moncunill
- 2 de desembre: conclusions de les Jornades a càrrec del Dr. Josep Gil amb la col·laboració de Mn. Josep Bofarull

Durant les jornades va anunciar-se la voluntat de publicar un diari inèdit del Dr. Josep Pont i Gol, escrit durant la seva estada al Concili Vaticà II, dipositat a Montserrat. És un projecte a reprendre en un futur proper³³⁹ i que s'anticipà a la creació de la Càtedra de Teologia Pastoral Arquebisbe Josep Pont i Gol que es va erigir el 2017.

11.3. EL TEMPS RETORNA. 500 ANYS DEL RENAIXEMENT A LA CATALUNYA NOVA

El 5 de juliol de 2019, a la seu del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya – Demarcació de Tarragona, es va dur a terme la jornada titulada «El temps Retorna. 500 anys del Renaixement a la Catalunya Nova», que va acompanyar des del punt de vista acadèmic a l'exposició itinerant del seu mateix nom. L'Arquebisbat de Tarragona va ser-hi representat pel director de l'INSAF, Dr. Joan Miquel Bravo, en la seva funció de vicari episcopal.³⁴⁰

³³⁹ Josep SABATÉ, «Proyectan publicar el diario inédito de Pont i Gol sobre el Vaticano II», *Diari de Tarragona* (24 d'octubre de 2015) 41. «L'apunt. Clausura de les Jornades d'aprofundiment en la figura del Dr. Josep Pont i Gol», 42.

³⁴⁰ Xavier CLIMENT, «Proposta. El temps retorna», *Full Dominical* 3616 (30 de juny de 2019) 5.

11.4. COMMEMORACIONS DE LA CREACIÓ DE L'INSAF

11.4.1. *Deu anys de la creació de l'INSAF*

Els deu anys de funcionament de l'INSAF es van commemorar el 26 d'octubre, dins la l'acte acadèmic d'inauguració de curs, que anualment celebra la institució. Alhora, aquest acte va servir per homenatjar al Dr. Armand Puig i Tàrrach, primer director i recentment nomenat degà-president de la FTC.³⁴¹

11.4.2. *Vint-i-cinc anys de la creació de l'INSAF*

La darrera de les commemoracions són els vint-i-cinc anys de la creació de l'INSAF. La dinamització d'aquesta ha anat a càrrec d'una Comissió formada l'equip de secretaria de l'Institut (Sra. Roser Fornell i Sra. Visi Juárez); els professors Llic. Xavier Cortés, el Dr. Joan Miquel Bravo i el Dr. Andreu Muñoz; els alumnes Sra. Francisca Rodríguez, el Sr. Jordi de Andrés i la Sra. Blanca Serres i els ex-alumnes Sr. Vicente Marín, la Sra. Marina Solé i la Sra. Teresa Solé, que mensualment del febrer al juny ha anat preparant la realització i dinamització dels diferents actes.

Els actes es van iniciar el juny de 2021 i conclouran el juny dels 2022. L'acte inaugural fou el dia 4 de juny amb una celebració eucarística i la inauguració d'una exposició commemorativa de l'efemèride, per continuar al juliol, els dies 2 i 3, amb dues jornades de portes obertes on es donava a conèixer l'Institut i el patrimoni del Centre Tarraconense «El Seminari», seu de l'INSAF.

Pel curs 2021 – 2022, està previst de reprendre els actes commemoratius amb la lectura de la lliçó inaugural centrada l'evolució històrica dels estudis superiors eclesiàstics a l'arxidiòcesi i la història de l'INSAF; el dia 20 de gener del 2022, amb la col·laboració de l'Associació Cultural Sant Fructuós, una reconstrucció històrica sobre el protagonisme dels primers bisbes a Tàrraco

³⁴¹ «L'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós (INSAF) celebra 10 anys de funcionament», 22-23. «Memòria del curs 2006 – 2007», 23-25.

al claustre de Sant Pau del Centre Tarraconense «El Seminari»; l'11 de març de 2022, una Taula rodona al Centre de Lectura de Reus entorn *La creació de l'Escola de Teologia del Centre de Lectura de Reus i l'impuls dels estudis teològics a la segona meitat del segle XX a l'arxidiòcesi de Tarragona*; per concloure, el dia 17 de juny amb una eucaristia d'acció de gràcies i amb una trobada d'ex alumnes, professors i amics de l'INSAF.

12. LA COL·LABORACIÓ AMB D'ALTRES INSTÀNCIES ACADÈMIQUES I LA SOCIETAT CIVIL

12.1. LA UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI (URV)

Des de la signatura del primer conveni³⁴² l'any 1994 fins a l'actualitat, hi ha una col·laboració acadèmica amb aquesta universitat i l'INSAF.

12.1.1. Crèdits de lliure elecció³⁴³

Un d'aquests exemples han estat la col·laboració entre la URV, que va ser heretat de l'Institut de Teologia de Tarragona. Aquesta ha tingut diversos nivells. El més destacat es va donar entorn del que s'anomenaven crèdits de lliure elecció (1996 – 2014). L'últim curs en què s'extingia aquesta modalitat acadèmica fou el curs 2013 – 2014.³⁴⁴

³⁴² AINSAF. Fons INSAF. Secció Govern. Sèrie Relació URV. Convenis 1994, 2001, 2003, 2007.

³⁴³ Com a part del pla d'estudis de cada carrera, permetien a l'alumne dissenyar part de la seva formació.

³⁴⁴ «Memòria de curs 2013 – 14», 24.

12.1.2. Màster en Història de les Religions

Els primers passos vers la incorporació d'aquesta primera línia d'especialització es va donar amb la introducció de la llicenciatura en Ciències Religioses, el curs 1999 – 2000 amb l'activació del quart curs, on hi ha present l'assignatura Judaisme i Islam i que es completa a cinquè curs amb assignatures sobre religions antigues del Pròxim orient extingides i religions i filosofies orientals actuals.³⁴⁵

A nivell acadèmic, el resultat va ser l'activació de l'oferta acadèmica d'un màster en Història de les Religions en col·laboració amb el Departament d'Història i Geografia de la URV dins l'oferta formativa de Coneixement del Món i Altres Cultures.

Pioner a Catalunya, aquest va estar actiu del curs 2001 – 2002 fins el curs 2008 – 2009, i tenia com a finalitat aprofundir en el coneixement d'altres religions, pensant en un context cada cop més globalitzat i amb moltes interrelacions a partir de les orientacions del document *Novo millennio ineunte* i l'encíclica *Redemptoris Missio* del papa sant Joan Pau II.

El seu pla d'estudis havia de permetre a l'alumne d'arribar a identificar els trets generals del que és la religió i estudiar l'hinduisme, l'islam, el judaisme, el budisme i el cristianisme així com d'altres religions minoritàries amb l'acompanyament d'un tutor individual per a cada alumne i la presentació d'un treball final en acabar el segon any. El curs 2002 – 2003 se n'impartia el segon curs de la primera edició.³⁴⁶

³⁴⁵ Guillermo SOLER, «L'Institut Sant Fructuós tanca el curs amb més de 430 alumnes, dels quals una cinquena part són ordinaris», *El Punt* (27 de juny de 2000) 13.

³⁴⁶ Òscar BARDAJÍ I MARTÍN, «Estudiar les religions», *Full Dominical. Arquebisbat de Barcelona* 4 (26 de gener de 2003), 3. BORONAT, «Nou curs de l'Institut Superior de Ciències Religioses», 18. SÁNCHEZ, «Màster en història de les religions», 14-15. SÁNCHEZ, «L'Institut de Ciències Religioses: l'ensenyament al servei de la tolerància», 31.

En aquesta primera edició les matèries que es van impartir van ser les obligatòries següents:³⁴⁷

Assignatura	Professor/a
<i>Fenomenologia de la Religió</i>	Llic. Mercè Porta
<i>L'experiència religiosa. El pluralisme religiós</i>	Llic. Francesc Rovira
<i>Introducció general a la Bíblia</i>	Dr. Armand Puig/ Llic. Josep L. Arín
<i>Hinduisme</i>	Dr. Francesc Torradeflot/ Llic. Albert Moliner
<i>Filosofia de la religió</i>	Dra. Montserrat Coll
<i>Les religions i el futur de la humanitat</i>	Dr. Robert Roda

Mentre que les optatives van ser les següents:

Assignatura	Professor/a
<i>Religió i modernitat</i>	Dr. Lluís Duch
<i>Introducció a l'Antic Testament</i>	Llic. Joan Aragonès
<i>Introducció al Nou Testament</i>	Llic. Joan Magí
<i>La religió grecoromana</i>	Llic. Jaume Massó
<i>Teologia de l'orient cristià</i>	Dr. Armand Puig/ Mn. Joan Roig
<i>La New Age</i>	Llic. Josep J. Ponce
<i>Psicologia evolutiva de la personalitat religiosa</i>	Llic. Àngel Bayot/ Llic. Montserrat Palanques
<i>Psicologia de la religió</i>	Llic. Eduard Fonts
<i>Les sectes</i>	Llic. Josep J. Ponce
<i>Confessions cristianes (Ecumenisme)</i>	Llic. Joaquim Claver
<i>Literatura cristiana antiga (Patrologia)</i>	Llic. Norbert Miracle
<i>L'Humanisme laic</i>	Llic. Francesc Estesó
<i>Místiques no cristianes</i>	Llic. Albert Moliner

³⁴⁷ INSAF. Fons INSAF. Secció Estudis. Sèrie Màster Història de les Religions. Memòria curs 2001 – 2002. Curs 2002 – 2003.

Al final del màster, els participants, per acreditar els seus coneixements van haver de presentar un treball tutoritzat per un/a professor/a del mateix i l'avaluació d'un tribunal.

Aquest màster tenia diversos eixos; el primer l'acadèmic amb la col·laboració amb la Universitat, en el marc del diàleg fe i cultura; i el segon pastoral, d'afavorir la col·laboració ecumènica entre les religions cristianes i el coneixement i el respecte interreligiós i l'obertura a la societat. Per tant, entorn el projecte s'hi van articular altres espais més enllà de l'àmbit estrictament acadèmic com va ser la refundació del Museu Bíblic.³⁴⁸

Aquest treball es projecta també més enllà de l'Institut com, per exemple, un cicle de conferències-col·loqui el maig del 2007 (curs 2006 – 2007) sobre *Reptes del mon d'avui: globalització, comunicació, immigració i diàleg interreligiós* organitzat en col·laboració amb la Delegació diocesana de Mitjans de Comunicació (MCS) i l'INSAF i la col·laboració del Museu Bíblic Tarraconense (MBT) i l'Institut AlQantaria (Barcelona).³⁴⁹

A més del treball a l'aula, es va fer difusió puntual d'alguns continguts pel seu interès en publicacions arxidiocesanes.³⁵⁰

L'aprofundiment d'aquest projecte va obrir les portes a noves línies d'investigació i diàleg entre confessions cristianes i interreligiós com també amb la societat civil i va afavorir la recerca d'un nou eix de treball com va ser el primer cristianisme.

12.1.3. Col·laboració amb els diferents Departaments de la URV

Altres col·laboracions van ser, el cursos 1999 – 2000 i el 2000 – 2001, amb el Departament d'Antropologia Social i Filosofia amb un cicle de

³⁴⁸ «Entrevistes encadenades. M. de l'Esperança Amill entrevista...», 12-13.

³⁴⁹ «Memòria de curs 2006-2007», 24-25.

³⁵⁰ PONCE, «La new age», I-VIII.

conferències al Museu Art Modern de Tarragona.³⁵¹ Amb el Departament de Filologia Catalana, el curs Literatura i Cristianisme (curs 1997 – 1998, primer quadrimestre), que va tenir una durada de set sessions, amb diferents ponents que exposaven l'ideari d'un autor i el seu posicionament respecte a la teologia. Els temes escollits van ser *Els implícits ètics de l'opció lingüística en els escriptors catalans del segle XX* per Jordi Ginebra (URV); *El transcendent en el "Nabí" de Josep Carner* pel Dr. Damià Roure; *L'obra de Verdaguer* per Mn. Climent Forner; *Els 'Fioretti' del rei Jaume I* a càrrec de Josep Maria Pujol (URV); *La poesia religiosa del Rector de Vallfogona* a càrrec de Jordi Tinyena; *La «incerta glòria» de Joan Sales* a càrrec Joaquim Mallafré (URV) i *Carles Cardó, servidor de la Paraula Cristiana* a càrrec de Lluís Moncunill.³⁵² No va ser l'última edició d'aquest curs ja que de nou es va impartir, amb noves propostes el curs 1998 – 1999³⁵³ i el 2000 – 2001.³⁵⁴

12.1.4. Col·laboració amb la Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia

Com s'havia fet ja amb anterioritat, a la Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia s'imparteixen part de les assignatures per a l'obtenció de la DECA d'educació infantil i primària. Concretament, la de *Religió, Cultura i Valors* (6 ECTS) i de *Pedagogia i Didàctica de la Religió a l'Escola* (6 ECTS) al grau d'Educació Infantil i al grau d'Educació Primària.

12.2. ALTRES INSTITUCIONS ACADÈMIQUES

Una altra institució amb qui es va col·laborar forces cursos va ser la Fundació Vidal i Barraquer (URL) ja que alguns dels seus docents van impartir diverses assignatures a l'INSF.

³⁵¹ «Memòria de curs 1999 – 2000», 48. MIRACLE, «Memòria de curs 2000 – 2001», 90.

³⁵² Guillem SOLER, «Literatura i cristianisme», *El Punt* (18 de gener de 1997).

³⁵³ Els nous temes van ser impartits pel Llic. Domingo Escuder amb les conferències *Blanquerna de Ramon Llull* i *El llibre d'Amic e Amat de Ramon Llull* i, pel Dr. Josep Maria Pujol amb la conferència *Un sermó en vers de Cerverí de Girona*, «Curs 1998 – 99. Cicle Literatura catalana i cristianisme», *Església de Tarragona* 121 (1998) 18.

³⁵⁴ MIRACLE, «Memòria de curs 2000 – 2001», 90.

Respecte a la Tarraconense, a partir de l'any 1996, l'Institut va facilitar als estudiants de l'Institut de Teologia de Tortosa de continuar els estudis i fer-ne les corresponents convalidacions,³⁵⁵ que es va reprendre temporalment a partir del 2017 amb la signatura d'un conveni.³⁵⁶ També es va signar un conveni amb l'Institut Superior de Ciències Religioses de Barcelona (ISCREB) el curs 2004 – 2005 com a centre col·laborador dels estudis virtuals que avui dia continua.³⁵⁷

12.3. FORMACIÓ PERMANENT DEL PROFESSORAT

La finalitat d'aquests cursos, reconeguts pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, és l'actualització pedagògica del professorat. Des de l'INSAF s'ha optat també per aquesta línia de treball. Aquests projecten les àrees de treball pròpies de la institució i esdevenen un lloc privilegiat del diàleg fe i cultura. Alguns exemples del cursos que s'han impartit es poden trobar a continuació:

Àrea	Curs
Sagrada Escriptura	<i>Jesús de Natzaret i la història</i>
	<i>Jesús: història i missatge</i>
	<i>Els evangelis Sinòptics i Fets dels apòstols</i>
	<i>Educació i evangeli</i>
	<i>Cartes apostòliques</i>
	<i>Salms i sapiencials</i>
	<i>Profetes</i>

³⁵⁵ Marcos A. SORIA, «El Institut de Teologia de Tortosa pasará a depender de la Facultad de Tarragona», *Diari de Tarragona* (13 de juny de 1996) 21.

³⁵⁶ «Memòria del curs 2016 – 2017», 75.

³⁵⁷ AINSAF. Fons INSAF. Secció Difusió. Sèrie Guies de curs. 2006 –2007, p. 15.

Teologia Dogmàtica i Teologia Moral-Pastoral	<i>La Consciència moral</i> <i>Eutanàsia. Perspectives ètiques i mèdiques</i> <i>El cristianisme. El pensament cristià</i> <i>Origen de la vida i de la persona humana</i> <i>El problema del mal</i> <i>El final de la vida</i> <i>Política i ètica</i> <i>Biotecnologia i bioètica</i> <i>Patrologia</i> <i>La revelació del cristianisme</i> <i>Doctrina social de l'Església</i> <i>Teologia paulina</i> <i>Moral de la persona</i> <i>Moral social</i> <i>Teologia espiritual</i> <i>Sexualitat i moral en la Bíblia</i> <i>Espiritualitat cristiana</i>
Filosofia	<i>Fe i Ciència</i> <i>Religió i modernitat</i> <i>L'experiència religiosa</i> <i>El pluralisme religiós</i> <i>La pena de mort: aspectes jurídics, filosòfics i teològics</i> <i>Els grans pensadors</i> <i>Història de la filosofia antiga</i> <i>Història de la filosofia medieval</i> <i>La filosofia de sant Tomàs</i>

Ciències Humanes	<i>Psicologia evolutiva de la consciència religiosa</i> <i>Psicologia de la religió</i> <i>Les sectes</i> <i>Diàleg interreligiós</i> <i>Judaisme</i> <i>Islam</i> <i>Budisme</i> <i>Hinduisme</i> <i>La religió del Zoroastre</i> <i>Religions primordials</i> <i>Religions ameríndies</i> <i>La religió grecoromana</i> <i>La New Age i les noves religiositats</i> <i>Les religions de l'orient antic: Egipte i Mesopotàmia</i> <i>Confucionisme i taoisme. Xintoisme.</i> <i>Pedagogia de la història de les religions</i> <i>Pedagogia i didàctica de la religió</i> <i>Literatura catalana i cristianisme</i> <i>Música religiosa</i> <i>Anàlisi política i econòmica de la societat actual</i> <i>El factor cultural en la societat contemporània</i> <i>Art cristià (món antic)</i> <i>Art cristià (iconografia medieval)</i> <i>Art cristià (renaixement i barroc)</i> <i>Art cristià (barroc)</i> <i>Art cristià (gòtic)</i> <i>Art cristià (renaixement)</i> <i>Art cristià (Bizantí)</i> <i>L'Església catalana (s. XIX – XX)</i> <i>Història religiosa de la Catalunya contemporània</i> <i>La Tarragona cristiana dels primers segles</i> <i>Història dels concilis provincials tarraconenses</i> <i>Ramon Llull</i> <i>Antoni Gaudí (1852 – 1926)</i>
-----------------------------	--

12.5. LA SOCIETAT CIVIL EN GENERAL

L'INSAF, en aquests anys, ha col·laborat amb entitats, que més enllà de l'àmbit estrictament acadèmic, són plataformes d'estudi i d'anàlisi de la realitat social.

Una de les primeres col·laboracions destacades va ser l'Eurocongrés 2000, que va comptar amb la intervenció del Dr. Armand Puig i Tàrrach, director del centre, a la taula rodona titulada *El fet religiós en la construcció d'Europa*.³⁵⁸

A partir del curs 2001 – 2002, s'inicià un cicle de conferències-curs, de periodicitat anual, al Centre Social i Cultural de la Fundació «La Caixa» per presentar reflexions sobre temàtiques d'impacte. El primer cicle es va titular l'*Origen de la vida i de la persona humana* i va comptar amb les intervencions del Dr. David Jou (UAB), del Dr. Antoni Romeu (URV), del Dr. Ramon M. Nogués (UAB), de Mn. Francesc Nicolau (URL) i del Dr. Francesc Torralba (URL).³⁵⁹ Altres edicions han tractat de sobre *La Construcció d'Europa* (curs 2003 – 2004),³⁶⁰ *Política i ètica* (curs 2004 – 2005),³⁶¹ *El final de la vida* (curs 2005 – 2006).³⁶²

A Reus, amb el Centre de Lectura durant el curs 2020 – 2021 es va dur a terme el cicle *Les conferències de l'Arquebisbat*. La primera conferència, el 12 de gener de 2021 a càrrec del Dr. Josep Maria Gavalda i Ribot, professor de l'INSAF, titulada *L'encíclica Fratelli Tutti del papa Francesc* i, la segona, el 19 del mateix mes, amb el títol *L'Encíclica Laudato si'* presentada pel professor emèrit de l'INSAF, Mn. Santiago Soro, consiliari de la Delegació de pastoral social de l'arquebisbat de Tarragona.³⁶³

³⁵⁸ FIGUERAS, «III Jornada i Clausura de l'Àmbit Socioreligiós», 8-9.

³⁵⁹ PORTA, «Cicle de conferències a l'INSE. Origen de la vida i de la persona humana.», 19. «Memòria del curs 2001– 2002», 110.

³⁶⁰ «INSE. Curs 2003 – 2004. Diverses activitats culturals», 18.

³⁶¹ «Memòria del curs 2004 – 2005», 50.

³⁶² «Convocatòria», *Full Dominical* 2918 (12 de febrer de 2006) 4.

³⁶³ «El Centre de Lectura de Reus acull dues conferències sobre les darreres encíclics del papa Francesc» [en línia], <http://www.insaf.cat/el-centre-de-lectura-de-reus-acull-dues-conferencies-sobre-les-darreres-enciclics-del-papa-francesc/> [Consulta: 17 agost 2021]. «En un minut. Conferències sobre el magisteri del papa Francesc, a Reus», *Full Dominical* 3699 (31 de gener de 2021) 4.

Una altra línia ha estat la inserció en la premsa d'articles d'opinió sobre temàtiques diverses d'actualitat com, per exemple, els fenòmens migratoris³⁶⁴ o al 2020 – 2021, amb la publicació d'un article sobre la història de la devoció a santa Tecla en el marc del 700è aniversari de l'arribada de la relíquia de santa Tecla a Tarragona.³⁶⁵

13. REPTES DE FUTUR

L'actual direcció de la institució s'ha plantejat potenciar l'INSAF com a instrument de formació tant a nivell intereclesial com per a la resta de la societat. Entre els objectius i línies que treball que van ser proposades per la nova direcció en el claustre del professorat de l'Institut del 29 de juliol de 2020³⁶⁶ s'especifiquen:

- Revitalitzar encara més la vida de l'Institut promovent la participació dels seus actius. En aquests sentit ja he manifestat la necessitat d'afrontar col·legiadament els reptes de futur amb la convocatòria regular dels seus òrgans i la seva participació dinàmica i implicada.
- Els professors estables assumiran cadascun responsabilitats en el disseny curricular i l'oferta acadèmica d'acord amb les seves especialitats. En aquest sentit hauran d'acompanyar a la direcció a la que faran propostes de les necessitats educatives que es veuen des de cada àrea.
- Cal trobar les fórmules per fer present l'activitat docent de l'INSAF a tota la nostra arxidiòcesi promovent la seva presència en altres punts de la geografia arxidiocesana.
- Establir relacions de col·laboració amb el món universitari civil acompanyats de la ma de professors universitaris de la nostra església que formen part de les universitats civils. El seu assessorament i acompanyament en aquest tema serà molt important.

³⁶⁴ Armand PUIG, «Àfrica, la nostra veïna», *Diari de Tarragona* (6 de novembre de 2005) 7.

³⁶⁵ MUÑOZ, «700 anys de l'arribada del braç de santa Tecla a Tarragona», 16-17.

³⁶⁶ AINSAF. FONS INSAF. Secció Govern. Sèrie Actes de Claustre. Curs 2020 - 2021. 29 de juliol de 2020.

- Coordinar-nos estretament amb el Secretariat diocesà per a l'Ensenyament i l'Escola Cristiana per impulsar iniciatives de formació, innovació pedagògica i recursos que ajudin al professorat de Religió a escometre la seva tasca amb major eficàcia.

Les línies d'actuació també s'encaminen a vetllar perquè l'INSAF com a institució, cada curs assoleixi un nombre suficient d'alumnes que en permetin la seva viabilitat acadèmica i econòmica. A més a més, caldrà anar renovant les metodologies de treball en la línia de fer cada cop més presents les tecnologies a l'aula i la creació i consolidació d'una oferta telemàtica, potenciant l'oferta acadèmica destinada a la formació general en Ciències Religioses per a ser capaços d'oferir formació significativa i específica per a cadascun dels usuaris presents i futurs de l'INSAF. En tot això, serà clau el paper del professorat de l'INSAF, un cos docent que cada cop treballi més a l'aula amb metodologies actives, potenciant-ne la seva competència en investigació i difusió en els seus camps de docència.³⁶⁷

També es determina que l'Institut està al servei de l'arxidiòcesi en les línies de treball que, des de la Comissió d'Evangelització del Consell Pastoral Diocesà i d'altres comissions vagin establint,³⁶⁸ ampliant i promovent una oferta formativa dirigida a les comunitats cristianes de l'Arquebisbat centrada en respondre als

³⁶⁷ BORONAT, «25è aniversari de l'Institut Superior de Ciències Religioses», 18-19. «L'entrevista: Andreu Muñoz Melgar, director de l'Institut Superior de Ciències Religioses "Sant Fructuós"», *Full Dominical* (18 de juliol de 2021) 5.

³⁶⁸ De les cinc grans línies proposades es podrien destacar la núm. 1. Fomentar accions que sensibilitzin i motivin als laics per tal que se sentin protagonistes de l'acció evangelitzadora, formant-los en l'àmbit pastoral i la núm. 4. Fomentar el diàleg fe i cultura aprofitant el patrimoni cultural que tenim a l'Església, vegeu Joan ÀGUILA CHAVERO, «Fomentem una pastoral de conjunt», *Full Dominical* 3725 (1 d'agost de 2021) 1. Albert FORTUNY LLAVERIA, «La formació dels laics i laiques, un repte pastoral important», *Full Dominical* 3727 (15 d'agost de 2021) 1. Joan PLANELLAS I BARNOSSELL, «L'Institut Superior de Ciències Religioses», *Full Dominical* 3680 (20 de setembre de 2020) 1.

grans reptes actuals com la postpandèmia i la transició ecològica,³⁶⁹ així com en la promoció del diàleg entre la ciència, la fe i la societat en general.³⁷⁰

A més, la institució marca que no es pot descuidar la col·laboració amb altres institucions del territori vinculades a la recerca com universitats, arxius, museus i centres d'estudis³⁷¹ i una activa política comunicativa del centre, que passa a més de la presència als mitjans de comunicació en generalistes i especialitzats, gràcies a la col·laboració del Departament de Comunicació i Publicacions de l'Arquebisbat de Tarragona, en la interacció a les xarxes socials als diferents perfils com Twitter, Facebook i Instagram en què hi és present l'INSAF.

La conclusió de tot aquest apartat es pot resumir amb el que va escriure, el moderador de l'INSAF, el Dr. Joan Planellas i Barnosell, a la seva *Exhortació Pastoral. L'Esperit fa jove l'Església*, quan aquest va afirmar en relació a l'Institut:

No podem limitar-nos a transmetre coneixements, competències, experiències —ensenya el papa Francesc— sinó que cal elaborar eines intel·lectuals que puguin proposar-se com a paradigmes d'acció i de pensament, i que siguin útils per a l'anunci en un món marcat pel pluralisme eticoreligiós.

Això demana un augment de la qualitat de la reflexió eclesial, per tal de poder comunicar millor la veritat de l'Evangeli en un context determinat, sense renunciar a la veritat, al bé i a la llum que pugui aportar quan la perfecció no és possible (EG 45).

Per aquest motiu, convé que el pensament eclesial, en el context d'una Església en sortida, sigui dotat de centres —com el nostre Institut Superior de Ciències

³⁶⁹ COMISSIÓ DIOCESANA COVID-19 DE L'ARQUEBISBAT DE TARRAGONA, *Impuls eclesial, transformació social*, 22-23, 28-29, 40.

³⁷⁰ Una entrevista l'any 1995 al llavors director de l'Institut, Mn. Armand Puig ja recollia, en feia aquesta reflexió: «[...] També penso que quan es normalitzi l'estatus de les Ciències de la Religió en la societat tindrem més gent. Hauria de ser possible en una societat europea moderna i mínimament conscient de les problemàtiques humanes que una persona estudiés una ciència de la religió. Per exemple, a Alemanya, om que els estudiants han d'agafar dues branques, hi ha molts que fan Història i Teologia, Filosofia i Teologia. És un altre sistema, però l'opció està totalment normalitzada, mentre que aquí encara no és així.» (SOLER, «L'INSF, hereu de una tradició centenària», 25).

³⁷¹ BORONAT, «El INSAF celebra este curso los veinticinco años», 40.

Religioses Sant Fructuós— que aprofundeixin en el diàleg cultural amb els diversos àmbits de pensament, tot afavorint la «inter» i «trans-disciplinarietat».

La reflexió compartida i convergent entre diversos especialistes constitueix un servei qualificat al Poble sant de Déu, com també un gran suport a la missió de l'Església, cridada a anunciar la bona nova de Crist en diàleg amb la cultura i amb les diferents ciències.³⁷²

14. CONCLUSIONS

La commemoració dels 25 anys de l'Institut de Ciències Religioses Sant Fructuós (INSAF), aquest curs 2021 – 2022 a través de diferents actes per part d'aquesta institució, ha donat actualitat al servei que l'Església de Tarragona realitza en l'àmbit dels ensenyaments en estudis eclesiàstics superiors.

Un servei que té com a destinataris tant els membres de les pròpies comunitats cristianes com la societat en general. Una tasca de formació, d'evangelització i de diàleg permanent entre la fe i la cultura que sorgeix i es renova a redós de la tradició conciliar de l'Església. Primerament, amb els grans concilis ecumènics de Trento i del Vaticà II, en segon lloc, de la pròpia tradició conciliar de la província eclesiàstica de la Tarraconense, a redós de l'últim Concili Provincial Tarraconense, l'any 1995.

L'origen d'aquests estudis a l'arxidiòcesi s'han de situar al segle XVI, quan gairebé fa quatre-cents cinquanta anys, sota l'impuls del cardenal-arquebisbe Dr. Gaspar Cervantes de Gaeta, l'any 1572 es fan els primers passos per fundar la *Universitas Tarraconensis*, institució que de l'any 1574 al 1717 va ser la responsable d'aquests ensenyaments superiors eclesiàstics, i també civils, a Tarragona enmig de nombroses vicissituds històriques que en forçaven intermitents suspensions de l'activitat docent. Refundada la Universitat al segle

³⁷² PLANELLAS, *Exhortació pastoral. L'Esperit fa jove l'Església*, 49-50.

XVIII arran dels canvis d'organització política i administrativa provocats per la Guerra de Successió (1705 – 1714), va esdevenir Reial Estudi Literari (1724 – 1845) orgànicament dependent de la Universitat de Cervera amb un període esplendorós a finals del segle XVIII, sota el pontificat de l'arquebisbe Francesc Armanyà. A mitjans del segle XIX, les transformacions polítiques, econòmiques i socials i la política estatalitzadora dels governs de l'època vers l'Església van forçar la desaparició de la formació superior eclesiàstica a Tarragona, alhora que l'any 1868 es decretava l'extinció de la presència d'estudis eclesiàstics dins la universitat civil, separant-se definitivament els estudis eclesiàstics de l'àmbit civil.

A l'última meitat del segle XIX, ja es va plantejar la necessitat de recuperar l'ensenyament superior en ciències eclesiàstiques a redós del Seminari, sense deixar de banda la formació en altres disciplines no eclesiàstiques, per la qual cosa es va plantejar el projecte de constitució, d'una universitat d'inspiració catòlica a l'estil de la Universitat de Lovaina (Bèlgica). Això es va concretar la restauració dels estudis eclesiàstics superiors en base a les disposicions del Papa Lleó XIII, qui va impulsar la constitució a cada capital de província d'una universitat pontifícia, destinada principalment als seminaristes i preveres de la mateixa província. El resultat va ser la creació de la Universitat Pontifícia de Tarragona, que va impartir classes del 1897 fins al 1933, moment en que les disposicions establertes per Pius XI a les universitats pontifícies es van tornar més exigents. Aquest fet va coincidir amb una etapa de molta pressió sobre l'Església de Tarragona, durant la dècada dels anys 20 i 30 del segle XX, amb polítiques que primerament volien subsidiar l'Església al poder civil i, després en volien reduir la seva presència social, a la mínima expressió.

Malgrat el que va ser un context totalment desfavorable, es van impulsar iniciatives destinades a la formació de laics compromesos amb les seves comunitats i amb el medi on interactuaven. Per això, a l'arxidiòcesi es va constituir el que es podria considerar primer institut superior de ciències religioses, l'Institut d'Alts Estudis Religiosos *Paedagogium* que de l'any 1934 al 1936, sota la direcció del

Dr. Miquel Vilatimó, prevere, va dedicar-se a la formació de laics com agents de pastoral en l'àmbit de la catequesi i la formació del professorat. Durant els dos anys de la seva existència, els moviments d'apostolat laical van donar ampli suport a l'experiència. Malauradament, aquesta va quedar estroncada arran de la Guerra Civil per la persecució religiosa i tampoc no es va recuperar a la finalització del conflicte. El context del moment va fer que l'arxidiòcesi es centrés en les grans necessitats educatives del moment, concretament en el sector d'alumnat que avui s'identificaria amb l'educació infantil, primària i secundària, amb una ingent tasca d'escolarització, que va significar que fins a un deu per cent de l'alumnat escolaritzat entre els anys 1950 al 1970, fos en centres de titularitat arxidiocesana.

No va ser fins la dècada dels anys 60 del segle xx, que per iniciativa de l'arxidiòcesi i de comunitats religioses, s'organitzessin dues experiències universitàries molt reeixides, com van ser l'Escola de Magisteri i l'Escola Universitària de Treball Social, aquesta última, exemple de superació d'un model de caritat assistencial que camina vers un altre centrat en l'equitat social.

Amb els aires de renovació que sorgiren arran del Concili Vaticà II, es van donar el que serien les primeres llavors de la recuperació dels estudis superiors eclesiàstics a la nostra arxidiòcesi. L'interès pel concili va fer sorgir tot un seguit d'iniciatives, tant intereclesials (instituts religiosos, associacions de laics) i de laics compromesos en entitats civils. L'exemple més reeixit, va donar-se a redós del Centre de Lectura de Reus i la seva Secció de Ciències Morals i Polítiques, encapçalada pel senyor Antoni Correig. Dins d'aquesta es va organitzar la primera edició d'un curset de Teologia on es van convidar a diversos preveres a fer un cicle d'onze conferències. L'èxit va ser tan gran, que es va organitzar una segona edició que va fer veure a un grup de preveres, entre els quals Mn. Martí Alanís, de la necessitat d'oferir aquest tipus de formació teològica també als laics.

La proposta es va concretar amb la creació de l'Escola de Teologia, sota la responsabilitat de Mn. Joaquim Claver, en el marc del pontificat del Dr. Josep

Pont i Gol. La iniciativa es va consolidar, en paral·lel a l'articulació a Barcelona de la Facultat de Teologia de Barcelona. La proposta formativa de l'Escola van consistir en cicles de conferències de temàtiques teològiques i socials, que a la llum del magisteri de l'Església, van tractar temàtiques i actualitat d'acord amb els principis emanats del Concili Vaticà II per tota l'arxidiòcesi. Tanmateix, a partir de l'any 1972, també es va donar la possibilitat d'obtenir la titulació de diplomat en Teologia als assistents a les activitats de l'Escola que ho demanessin, encara que la seva funció principal, era evangelitzadora i d'actualització del missatge cristià en base als principis sorgits al Concili Vaticà II. Així doncs, es va anar articulant una estructura més acadèmica i formal, que l'any 1977 va ser la base de l'Institut de Teologia de Tarragona, iniciativa impulsada per Mn. Josep Gil, qui en va ser el director durant uns disset anys, mentre la presidència d'aquest centre corresponia a l'arquebisbe, primerament, el Dr. Josep Pont i Gol i tot seguit el Dr. Ramon Torrella. La principal funció va ser la formativa i es va dirigir principalment als següents destinataris; laics compromesos en les seves respectives comunitats cristianes, catequistes i professors de Religió. El centre va consolidar la seva estructura acadèmica l'any 1981, quan, per primer cop, van concloure els estudis els primers diplomats i el pla d'estudis de tres anys més els seus corresponents seminaris va ser impartit de manera completa. Entretant les classes, sense una seu fixa per a cada curs, van discórrer entre les ciutats de Tarragona i Reus amb l'intent de fer-se present també a la ciutat de Valls; com també la seu de la secretaria i la biblioteca que van anar transitant entre l'edifici del Seminari, el carrer Méndez Núñez i el carrer Armanyà de Tarragona. Amb molt de compromís personal per part de la comunitat educativa i els respectius òrgans de govern, el centre va anar iniciant línies de treball que després va heretar l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós, com per exemple: la vinculació a la Facultat de Teologia de Catalunya, les primeres col·laboracions amb departaments de la Delegació Universitària de la UB (avui URV) i el suport a les delegacions diocesanes, moviments laicals i comunitats cristianes, quan sol·licitaven suport per a l'organització de formacions. Com a mostra d'aquesta voluntat d'estar

al servei de l'arxidiòcesi i de les seves necessitats, per part de l'Institut de Teologia, es va demanar la constitució del Consell Consultiu que preveien els seus estatuts.

Als anys 90 del segle xx, en el marc d'una voluntat política d'universalització de l'ensenyament superior, el centre va iniciar un procés de renovació que l'havia de portar a constituir-se com a Institut Superior de Ciències Religioses. Tot això emmarcat amb per la voluntat del l'arquebisbe, Dr. Ramon Torrella i Cascante, de respondre a la necessitat de potenciar i consolidar la pastoral de conjunt, a través de la convocatòria del Concili Provincial i de disposar d'una xarxa d'estudis superiors eclesiàstics incardinada al territori, amb una relació de col·laboració amb les universitats civils, que mica en mica, s'anaven constituint als caps de les diferents demarcacions de Lleida, Girona i Tarragona, a la que també es suma la de Vic. Al capdavant de l'última fase de l'Institut de Teologia, es posa el Dr. Armand Puig i Tàrrach com a director. Durant el període es signa el primer conveni de col·laboració amb la URV i van donar els primers passos per tal de crear una infraestructura d'universitat, establir la seu i iniciar una presència pública i una aportació a la recerca a través de les lliçons inaugurals i publicació de les dissertacions que en feien els docents del centre. Alhora, es va fer els passos corresponents amb la FTC i la Conferència Episcopal Espanyola per assolir el reconeixement com a Institut Superior de Ciències Religioses per part del Vaticà.

El maig del 1996 arriba el Decret de la Sagrada Congregació per a l'Educació Catòlica que erigeix l'Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós», fet del que es commemoren els 25 anys.

Les autoritats acadèmiques al capdavant de l'Institut han estat com a presidents el Dr. Ramon Torrella, el Dr. Lluís Martínez Sistach i el Dr. Jaume Pujol i avui, com a moderador, el Dr. Joan Planellas. Mentre la direcció va estar ocupada primerament pel Dr. Armand Puig, essent els seus successors els Dr. Josep Maria Gavalà, el Llic. Antoni de Mendiguren, el Dr. Joan Miquel Bravo i, a l'actualitat, el Dr. Andreu Muñoz, primer laic que ha esdevingut

responsable de la institució. La seva tasca ha comptat amb el suport de la secretaria, l'equip de docents i l'alumnat.

En aquests vint-i-cinc anys l'Institut primer va haver d'articular-se com a centre d'ensenyament superior universitari. Des de l'any 1996 fins als curs 2000 – 2001, consolidà la seva oferta formativa amb la diplomatura i la llicenciatura en Ciències Religioses, així com a centre, on els docents podien obtenir la titulació sol·licitada per impartir l'assignatura de Religió Catòlica als diferents cicles d'ensenyament no universitaris. A partir d'aquesta data, la interacció amb la URV s'intensificà més enllà de l'oferta de crèdits de lliure elecció amb el màster en Història de les Religions, que del 2002 al 2009, s'oferí de manera conjunta.

També en aquests vint-i-cinc anys, com a part d'aquest servei a l'arxidiòcesi, es va articular una línia de recerca entorn el cristianisme antic i els grans protagonistes, segons la tradició o la història, de l'evangelització de les nostres contrades, així com d'altres aspectes com l'arqueologia, les fonts literàries, etc. A través de congressos amb repercussió internacional, cursos i xerrades sobre sant Pau, santa Tecla i sant Fructuós, s'ha renovat i impulsat la recerca en aquest àmbit més enllà del que seria pròpiament la Tarraconense.

Com a centre universitari, les lliçons inaugurals han estat una eina de presentació a la comunitat científica de les recerques i especialitats de molts professors del seu claustre, així com també una oportunitat d'apropar a primeres línies en la recerca i formació en temes d'Església. També les tesines de llicenciatura que l'alumnat ha defensat per assolir la seva titulació són un exemple de recerca, creixement i reflexió personal que han estat i són un ric dipòsit per a l'Institut.

Com a centre al servei de la formació pastoral, han estat fonamentals i molt reeixides, la col·laboració amb l'Associació Bíblica de Catalunya, les commemoracions com el centenari de la construcció del Seminari, les jornades Pont i Gol, espais com l'*Aula de la Gent Gran*, el curs *Trobar-se en la fe* i la col·laboració amb les delegacions diocesanes, entre d'altres, en són exemples

reeixits. Esdevenen testimoni de la missió de la institució, per a fer créixer els laics en la seva fe a través de la formació i l'estudi de la disciplina eclesiàstica.

Els vint-i-cinc anys no són un punt i a part en la tasca i funcions de l'Institut. Els reptes i les oportunitats són importants per aquest servei a l'Església de Tarragona, en diàleg i col·laboració amb la societat en general.

Una institució, que pot dir, que ha estat i és la institució de referència acadèmica i pastoral per a l'arxidiòcesi, espai privilegiat del diàleg fe i cultura i de servei indispensable a la vida de l'Església que peregrina a Tarragona.

15. BIBLIOGRAFIA

Llibres

- BADA, Josep, *Situació religiosa de Barcelona en el segle XVI*, Barcelona: Balmes – Facultat de Teologia de Catalunya Secció Sant Pacià 1970.
- , *El Seminari Conciliar de Barcelona (1868 – 1982)*, Barcelona: Seminari Conciliar 1983.
- , «1868. Context sòcio-polític-religiós» en *25 anys de Servei Episcopal. Miscel·lània Dr. Ramon Torrella i Cascante*, Barcelona: Claret 1993, pp. 215-226.
- , *Societat i Església a Catalunya. Cent anys entre constitucions i dictadures (1876 – 1978)* (Col·lectània Sant Pacià 97), Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya 2011.
- BATLLORI, M. – ARBELOA, V. M., *Arxiu Vidal i Barraquer. Església i estat durant la segona república espanyola 1931 – 1936. III. 14 d'abril-21 de desembre. 1ª i 2ª part*. Barcelona: Monestir de Montserrat 1977.
- COMISSIÓ DIOCESANA PER A FER FRONT ALS EFECTES DE LA COVID-19, *Impuls eclesial, transformació social. Des d'un temps d'incertesa, una mirada de confiança* (Col·lecció Tau -Documents 23), Tarragona: Arquebisbat de Tarragona 2020
- CORTÉS NADAL, Xavier, «De la Guarderia Isabel de Besora al col·legi Sant Pau: 50 anys d'escola diocesana a Reus», en *Construint futur. 50è aniversari del col·legi Sant Pau de Reus*, Barcelona: Casals 2014, pp. 13-185.
- , *Col·legi Sant Pau Apòstol. 50 anys educant el talent, construint el futur*, Saragossa: Edelvives 2016.
- FÀBREGAS ROIG, Josep, «El segle XVIII», en Salvador-J. ROVIRA I GÓMEZ – Josep FÀBREGAS ROIG, *L'Edat moderna a Tarragona. Una època de Contrastos* (Història de Tarragona III), Lleida: Pagès 2011, pp. 169-358.
- FERRER TRILL, Xavier, *Antoni Correig, entre l'humanisme cristià i la literatura*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat 2011.

FIGUEROLA, Jordi –JUNCOSA, Isabel, *L'Església catalana durant el franquisme (1939 – 1975)*, III: Barcelona, Barcelona: Claret 2008.

FORNELL GUASCH, Roser, «Memòria del curs 2019 – 2020», en Cristina GODOY FERNÁNDEZ, *Els escenaris de la vida de Sant Jeroni: de Roma a Terra Santa*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 2020, pp. 103-108.

FUENTES I GASÓ, Mn. Manuel Maria, «De la memòria de Sant Fructuós al triomf de Santa Tecla», en *Pallium*, Tarragona: Diputació de Tarragona 1992, pp. 21-47.

GAVALDÀ RIBOT, Josep M. (ed.), *Les actes del martiri de sant Fructuós, bisbe de Tarragona i dels seus diaques sant Auguri i sant Eulogi. Context històric, teologia i espiritualitat*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat – Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» 2009.

—, «Parlaments», en *Centre Tarraconense El Seminari: Inauguració* (Col·lecció Tau 22), Tarragona: Arquebisbat de Tarragona 2009, pp. 10-13.

GIL RIBAS, Josep, *Memòries*, Lleida: Pagès 2021.

«Memòria del curs 1999 – 2000», en Norbert MIRACLE I FIGUEROLA, *L'Apologètica de Jaume Balmes*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós – Arquebisbat de Tarragona 2000, pp. 47-48.

«Memòria del curs 2001 – 2002», en Miquel BARBARÀ ANGLÈS, *El procés de socialització i la formació religiosa en la societat i en l'Església*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 2002, pp. 109-111

«Memòria del curs 2002 – 2003», en Joaquim CLAVER CASELLES, *L'Església Catòlica. 40 anys de compromís ecumènic*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 2003, pp. 97-101.

«Memòria del curs 2003 – 2004», en F. Xavier MORELL I ROM, *Els inicis del Secretariat Interdiocesà de Catequesi i la seva tasca formativa*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 2004, pp. 101-103.

- «Memòria del curs 2004 – 2005», en Mercè PORTA MARTÍNEZ, *De l'home induït a l'home crucificat. La filosofia de X. Zubiri com a alternativa al pensament postmodern*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 2005, pp. 57-61.
- «Memòria del curs 2005 – 2006», en Vicenç RIBAS CANALS, *Teologia de la història. Henri Irénée Marrou i Hans Urs Von Balthasar, dues aproximacions*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 2006, pp. 69-71.
- «Memòria del curs 2006 – 2007», en Josep MARTÍ I AIXALÀ, *L'Església de Tarragona al segle III a través de la Passio de Sant Fructuós*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 2007, pp. 23-25.
- «Memòria del curs 2007 – 2008», en Salvador DE BROCA I TELLA, *El cristianisme i la filosofia*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 2008, pp. 15-19.
- «Memòria del curs 2008 – 2009», en Antonio MARTÍNEZ SUBÍAS, *El patrimoni històric-artístic de l'Església vehicle privilegiat en la nova evangelització*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 2010, pp. 63-66.
- «Memòria del curs 2009 – 2010», en Antonio MARTÍNEZ SUBÍAS, *El patrimoni històric-artístic de l'Església vehicle privilegiat en la nova evangelització*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 2010, pp. 67-71.
- «Memòria del curs 2010 – 2011», en Josep QUERALTÓ SERRANO, *L'absolució general en la disciplina penitencial de l'Església. Fonament canonicoteològic*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 2011, pp. 53-56.
- «Memòria del curs 2011 – 2012», en Raúl BERZOSA MARTÍNEZ, *Dios no es mudo ni peligroso ni un espejismo. Sigue hablando en los Nuevos ateismos*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 2012, pp. 35-38.

- «Memòria del curs 2012 – 2013», en Joan PLANELLAS I BARNOSELL, *Joan XXIII i Pau VI en els anys del Vaticà II. Algunes claus per entendre l'obra conciliar*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 2013, pp. 31-40.
- «Memòria del curs 2013-2014», en Agustí BORRELL VIADER, *Pau, cridat a ser apòstol*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 2014, pp. 23-27.
- «Memòria del curs 2014 – 2015», en Xavier ROMERO I GALDEANO, *La dinàmica de l'evangelització en la missió Ad Gentes*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 2015, pp. 23-29.
- «Memòria del curs 2015 – 2016», en José Antonio GOÑI BEÁSOAIN DE PAULORENA, *La misericòrdia de Dios en la celebración de la eucaristia*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 2016, pp. 29-34.
- «Memòria del curs 2016 – 2017», en Daniel PALAU I VALERO, *Elements configuradors de la reflexió teològica pastoral. La càtedra de Teologia Pastoral Arquebisbe Pont i Gol*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 2017, pp. 73-76.
- «Memòria del curs 2017 – 2018», en Rafael VÁZQUEZ JIMÉNEZ, *La reforma de la Iglesia a la luz del movimiento ecuménico*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 2018, pp. 54-57.
- «Memòria del curs 2018 – 2019», en Eloy BUENO DE LA FUENTE, *La misión universal de la Iglesia local: un paradigma para la actividad pastoral*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 2019, pp. 66-69.
- MIRACLE, Norbert, «Memòria del curs 1996 – 1997», en Armand PUIG I TARRECH, *La Bíblia a Catalunya, València i les Illes fins al segle XV*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 1997, pp. 109-111.

- , «Memòria del curs 1997 – 1998», en Manuel M. FUENTES I GASÓ, *La Universitat Pontifícia de Tarragona (1897 – 1933)*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 1998, pp. 45-46.
- , «Memòria del curs 1998 – 1999», en Rafael SERRA I ABELLÀ, *Mysterium – Actio – Vita. Assaig d'interpretació teològica de la celebració sacramental*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 1999, pp. 51-52.
- , «Memòria del curs 2000 – 2001», en Andreu MUÑOZ MELGAR, *El cristianisme a l'Antiga Tarragona. Dels orígens a la incursió islàmica*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» – Arquebisbat de Tarragona 2001, pp. 89-91.
- OLIVÉ SERRET, Enric – PRATS BATET, Josep M. – GONZÁLEZ SENMARTÍ, Antoni, *Historia dels estudis universitaris a Tarragona: un trajecte de vuit-cents anys*, Tarragona: Publicacions URV 2006.
- PLANELLAS I BARNOSELL, Joan, *Exhortació Pastoral. L'Esperit fa joves l'Església. Dotze actituds pastorals per a l'Església que peregrina a Tarragona a vint-i-cinc anys del Concili Provincial Tarraconense de 1995*, Tarragona: Arquebisbat de Tarragona 2019.
- PUIG I TÀRRECH, Armand, «Introducció», en Josep M. GAVALDÀ RIBOT – Andreu MUÑOZ MELGAR – Armand PUIG I TÀRRECH (eds.), *Pau, Fructuós i el cristianisme primitiu a Tarragona. Actes del Congrés de Tarragona (19-21 de juny de 2008)* (Biblioteca Tàrraco d'Arqueologia 6), Reus: Fundació Privada Liber – Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» 2010, pp. 17-23.
- PUIG I TÀRRECH, A. – PÉREZ DE MENDIGUREN CROS, A. – GAVALDÀ I RIBOT, J. M. (eds.), *El culte de Tecla, santa d'orient i d'occident. Congrés de Tarragona octubre 2011* (Studia Historica Tarraconensia 2), Barcelona: Ateneu Universitari Sant Pacià – Facultat Antoni Gaudí d'Història, Arqueologia i Arts Cristianes – Facultat de Teologia de Catalunya 2015.
- PRATS I BATET, Josep M., *Del trabuc a la trona. Integristes i mestissos a l'Església de Tarragona*, Tarragona: Ajuntament de Tarragona 1992.

- ROVIRA I GÓMEZ, Salvador.-J., «Els segles XVI i XVII», en Salvador.-J. ROVIRA I GÓMEZ – Josep FÀBREGAS ROIG, *L'Edat moderna a Tarragona. Una època de Contrastos*. (Història de Tarragona III), Lleida: Pagès 2011, pp. 23-165.
- , *L'època de les revolucions. Les guerres i el reformisme borbònic* (Història de Tarragona IV), Lleida: Pagès 2011.
- SABATÉ I BOSCH, Josep M. (coord.), «Los estatutos de la Universidad de Tarragona y Antonio Agustín», en *Jornades d'Historia «Antonio Agustín i el seu temps (1517 – 1586)»*, Barcelona: PPU 1990, pp. 245-267.
- , «De cómo era la Universidad de Tarragona que encontró Don Antonio Agustín: algunos aspectos», en *Jornades d'Historia «Antonio Agustín i el seu temps (1517 – 1586)»*, Barcelona: PPU 1990, pp. 433-466.
- TORROELLA, Joan B.^a (per la còpia i anotació), «Els estatuts de la Universitat Tarragonina», en *Jornades d'Història «Antonio Agustín i el seu temps (1517 – 1586)»*, Barcelona: PPU 1990, pp. 269-286.

Revistes

- «Altres nomenaments», *BOA* 501 (2015) 325.
- «Altres nomenaments», *BOA* 524 (2020) 391.
- «Anunci», *Església de Tarragona* 4 (1988) 6.
- «L'apunt. Clausura de les Jornades d'aprofundiment en la figura del Dr. Josep Pont i Gol», *Església de Tarragona* 289 (2015) 42.
- BACHES PLA, Carles, «Presentació de l'exposició i el llibre sobre els goigs de santa Tecla», *Església de Tarragona* 259 (2011) 29.
- «Beatificacions/Conferències», *Església de Tarragona* 277 (2013) 12-13.
- BERTRAN, Didac, «Pelegrinatge en busca de les nostres arrels», *Església de Tarragona* 254 (2011) 20-25.

- «La Bíblia "en pla", protagonista», *Església de Tarragona* 110 (1997) 16.
- BORONAT, Joan, «Nou curs de l'Institut Superior de Ciències Religioses», *Catalunya Cristiana* 1154 (2001) 18.
- , «Dos llibres sobre nacionalisme i Església», *Catalunya Cristiana* 1116 (2001) 19.
- , «Nou curs de l'Insf» *Catalunya Cristiana* 1206 (2002) 22.
- , «La significació de la vida i l'obra de Jacques Maritain», *Catalunya Cristiana* 1259 (2003) 31.
- , «Presentació del congrés "Pau, Fructuós i el cristianisme primitiu a Tarragona"», *Catalunya Cristiana* 1489 (2008) 3.
- , «"Anar a les arrels és un bon cap per reprendre una nova evangelització", Mn. Josep M. Gavalda, vicepresident organitzador del congrés Pau, Fructuós i el cristianisme primitiu a Tarragona», *Catalunya Cristiana* 1495 (2008) 23.
- , «"Volem servir des de la formació i el diàleg" Dr. Josep M. Gavalda, director de l'ISCR «Sant Fructuós»», *Catalunya Cristiana* 1567 (2009) 6.
- , «Mn. Josep M. Gavalda, director de l'ISCR Sant Fructuós: "Qualsevol indagació sobre la vida de l'apòstol Pau té importància per a tots els creients"», *Catalunya Cristiana* 1757 (2013) 21.
- , «25è aniversari de l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós» *Catalunya Cristiana* 2143 (2020) 18-19.
- «Centenari de la Universitat Pontifícia de Tarragona», *Església de Tarragona* 117 (1998) 27.
- «El Centre Tarraconense El Seminari obre les seves portes», *Església de Tarragona* 262 (2012) 17-18.
- CLAVER, Joaquim, «L'Escola de Teologia. Passat i present», *BOAT* 1 (1974) 21 - 27.
- , «L'Escola de Teologia (1970 – 1977). Un precedent de l'Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós», *Església de Tarragona* 320 (2021) 14-18.

- «Congrés internacional. Pau, Fructuós i el cristianisme primitiu», *Església de Tarragona* 227 (2008) 6-7.
- «Congrés internacional sobre la figura de l'emperador Constantí», *Església de Tarragona* 264 (2012) 32-33.
- «Conveni-marc entre la Universitat Rovira i Virgili i l'Arquebisbat», *Església de Tarragona* 90 (1995) 26.
- «Constituït el "Consell Consultiu" de l'Institut de Teologia», *Església de Tarragona* 30 (1990) 8-9.
- «Els Cursos Bíblics d'Estiu 2011», *Butlletí de l'Associació Bíblica de Catalunya* 109 (2011) 80-81.
- «Delegació Diocesana d'Ensenyament. Institut de Teologia de l'Arquebisbat de Tarragona», *BOAT* 87 (1977) 218 - 222.
- «L'encíclica *Laudato si'* i el Jubileu de la Misericòrdia, novetats d'aquest curs a l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós», *Església de Tarragona* 288 (2015) 6-7.
- «Ensenyament. Curs de Pedagogia de la Religió per a Professors d'EGB», *Església de Tarragona* 10 (1988) 8,
- «Entrevistes encadenades. M. de l'Esperança Amill entrevista Andreu Muñoz Melgar», *Església de Tarragona* 203 (2006) 12-15.
- «Entrevista. Pau va tenir l'entusiasme de fer arribar la paraula de Déu arreu del món. John Barclay, expert en cristianisme primitiu», *Església de Tarragona* 276 (2013) 14.
- «L'entrevista. Dr. Agustí Borrell Viader: "La temptació d'aïllar-se sempre és present però és totalment contradictòria amb l'essència del cristianisme"», *Església de Tarragona* 283 (2014) 28-30.
- «L'Escola Universitària de Treball Social de Tarragona, inicia el curs», *Església de Tarragona* 22 (1989) 9.
- FIGUERAS, Montserrat, «Diversitat de llengües: una lloança a un sol Déu», *Església de Tarragona* 161 (2002) 22-23.

- , «III Jornada i Clausura de l'Àmbit Socioreligiós», *Església de Tarragona* 170 (2003) 6-11.
- «La formació del laicat i en especial la dels agents de pastoral i dels consellers de consells pastoral», *Església de Tarragona* 19/20 (1989) 6-7.
- FORNELL GUASCH, Roser, «Formació. Els escenaris de la vida de sant Jeroni: de Roma a Terra Santa», *Església de Tarragona* 317 (2020) 30-32.
- «La Fundació publicarà les actes del congrés internacional 'Pau, Fructuós i el cristianisme primitiu a Tarragona (segles I – VIII)'», *Fundació Privada Liber. Newsletter* 5 (2008) 4.
- GAVALDÀ I RIBOT, Josep M., «Deus caritas est. Guia i comentari de la primera carta encíclica del papa Benet XVI» *Església de Tarragona* (Informe núm. 4) 201 (2006) I-XII.
- GIL RIBAS, Josep, «L'Institut de Teologia de Tarragona», *Església de Tarragona* 12 (1988) 13.
- HERAS, Jesús de las, «L'aventura turca», *Església de Tarragona* 256 (2011) 10-13.
- HUERTA, Concepció, «La Segona Setmana de la Bíblia», *Butlletí de l'Associació Bíblica de Catalunya* 128 (2018) 57-58.
- «In memoriam», *Església de Tarragona* 76 (2019) 35.
- «Inauguració del curs 1994 – 95 a l'Institut de Teologia de Tarragona», *Església de Tarragona* 76 (1994) 21.
- «Inauguració del curs a l'Institut de Teologia», *Església de Tarragona* 88 (1995) 35.
- «Inauguració del curs 2007 – 2008 de l'INSAF», *Església de Tarragona* 217 (2007) 35.
- «Inauguració del curs 2010 – 2011 a l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós (INSAF)», *Església de Tarragona* 251 (2010) 42.
- «Inaugurada a Biblioteca del Seminari Pontifici de Tarragona, un espai de trobada obert a la cultura», *Església de Tarragona* 280 (2014) 32-33.

- «Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós. Carta referent a l'oferiment acadèmic per al curs 2007-2008», *BOA* 412 (2007) 519 - 520.
- «INSF. Curs 2003 – 2004. Diverses activitats culturals i acadèmiques a l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós», *Església de Tarragona* 181 (2004) 18,
- «INSAF. Publicades les actes dels congressos internacionals sobre Santa Tecla i Sant Pau», *Església de Tarragona* 290 (2016) 14-15.
- «INSAF», *Església de Tarragona* (2019) 11-13.
- «Institut de Teologia de Tarragona. Curset sobre Història de l'Església», *Església de Tarragona* 1 (1988) 12
- «Institut de Teologia. Nou curs de l'Institut de Teologia», *Església de Tarragona* 76 (1994) 17.
- «L'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós (INSAF) celebra 10 anys de funcionament», *Església de Tarragona* 295 (2016) 24-25.
- «L'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós inaugura el curs acadèmic 2016 – 2017», *Església de Tarragona* 229 (2008) 18.
- «L'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós (INSAF) va inaugurar el curs 2008 – 2009», *Església de Tarragona* 229 (2008) 32-33.
- «L'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós de Tarragona inaugura el curs acadèmic 2018 – 2019», *Església de Tarragona* 307 (2018) 9.
- «Jesús, Fill de Déu i germà dels homes, enceta la col·lecció de llibres de l'INSF», *Església de Tarragona* 124 (1999) 25.
- MACIAS I SOLÉ, Josep Maria –MUÑOZ MELGAR, Andreu, «L'hipotètic itinerari processional de les despulles dels màrtirs Fructuós, Auguri i Eulogi: de l'amfiteatre a la necròpoli», *Església de Tarragona* 203 (Suplements d'Església de Tarragona 1) (2002) 1-12.
- «Mn. Josep Mateu i Guarro, nou doctor en Teologia a l'arxidiòcesi», *Església de Tarragona* 274 (2013) 17.

- MONCUNILL CIRAC, Lluís M., «Els primers màrtirs de Tarragona. Una tradició viva», *Església de Tarragona* 167-168 (2003) 7-10.
- , «La Passió dels Màrtirs de Tarragona, font de vida i doctrina», *Església de Tarragona* 210 (2007) 13.
- MUNDI PEDRET, Francesc, «Nota històrica de la segunda Universidad de Tarragona», *Universitas Tarraconensis* 7 (1985) 159-163.
- MUNTÉ, Carme, «"Aquest és un país d'enormes energies espirituals", Dr. Armand Puig, nou degà de la Facultat de Teologia de Catalunya», *Catalunya Cristiana* 1414 (2006) 22.
- , «L'entrevista. Dr. Armand Puig, president del comitè organitzador del congrés "Pau, Fructuós i el cristianisme primitiu a Tarragona"», *Catalunya Cristiana* 1489 (2008) 4.
- MUÑOZ MELGAR, Andreu –TEIXELL NAVARRO, Immaculada, «La història del cristianisme primitiu a Tarragona», *Església de Tarragona* (Informe núm. 6) 203 (2006) I-XII.
- MUÑOZ MELGAR, Andreu, «700 anys de l'arribada de la relíquia del braç de Santa Tecla a Tarragona», *Catalunya Cristiana* 2168 (2021) 16-17.
- «Nou curs i nou logotip», *Església de Tarragona* 99 (1996) 24.
- OLIVÉ, Núria, «A Reus es clausura el curs de l'Institut de Teologia», *Església de Tarragona* 75 (1994) 36.
- ORIOI, Núria, «Tarragona. Inauguració del curs 1994 – 95 de l'Institut de Teologia. Estudiar la fe: un diàleg amb la cultura i el pensament», *Catalunya Cristiana* 793 (1994) 9.
- PAHÍ, Gemma, «L'Escola Universitària de Treball Social de Tarragona afronta una nova etapa», *Església de Tarragona* 89 (1995) 10-11.
- PALAU, Daniel, «La Càtedra de Teologia pastoral Arquebisbe Josep Pont i Gol», *Església de Tarragona* 301 (2017) 34-35.
- «Paraules en la inauguració del curs 2010-2011 de l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós. Tarragona, 27 d'octubre de 2010», *BOA* 448 (2010) 331 - 334.

«Parlament del dia 22 d'octubre de 2014, en la inauguració del curs 2014-2015 de l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós», *BOA* 492 (492) 330 - 334-334.

PONCE, Josep, «La new age», *Església de Tarragona* (Informe núm. 9) 206 (2006) I-XII.

PORTA, Mercè, «Cicle de conferències a l'INSE. Origen de la vida i de la persona humana», *Església de Tarragona* 159 (2002) 18.

—, «Un memorable acte acadèmic», *Església de Tarragona* 163-164-165 (2002) 26-28.

«Presentació del llibre *L'Esperança que no mor*, de Mn. Josep Gil», *Església de Tarragona* 157 (2002) 28.

«Propera erecció canònica de l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós», *BOA* 288 (1996) 222 - 224.

PUIG I TÀRRECH, Armand, «L'arxidiòcesi comptarà amb l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós», *Església de Tarragona* 95 (1996) 20.

—, «Nou curs i nou logotip», *Església de Tarragona* 106 (1997) 10-11.

—, «Els últims anys de la vida de l'apòstol sant Pau», *Església de Tarragona* 276 (2013) 11-13.

PUJOL BALCELLS, Jaume, «Presentació del llibre 'Petita història de sant Pau', el dia 24 de gener de 2005, al paranimf de l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós», *BOA* 386 (2005) 67-69.

SABATÉ, Josep, «El ministeri presbiteral, objecte d'un curs a l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós», *Església de Tarragona* 238 (2009) 33-34.

—, «Congrés internacional sobre santa Tecla», *Església de Tarragona* 256 (2011) 16-17.

SÁNCHEZ, Antonio M., «Màster en història de les religions», *Església de Tarragona* 154 (2001) 14-15.

—, «L'Institut de Ciències Religioses: l'ensenyament al servei de la tolerància», *Església de Tarragona* 210 (2007) 15.

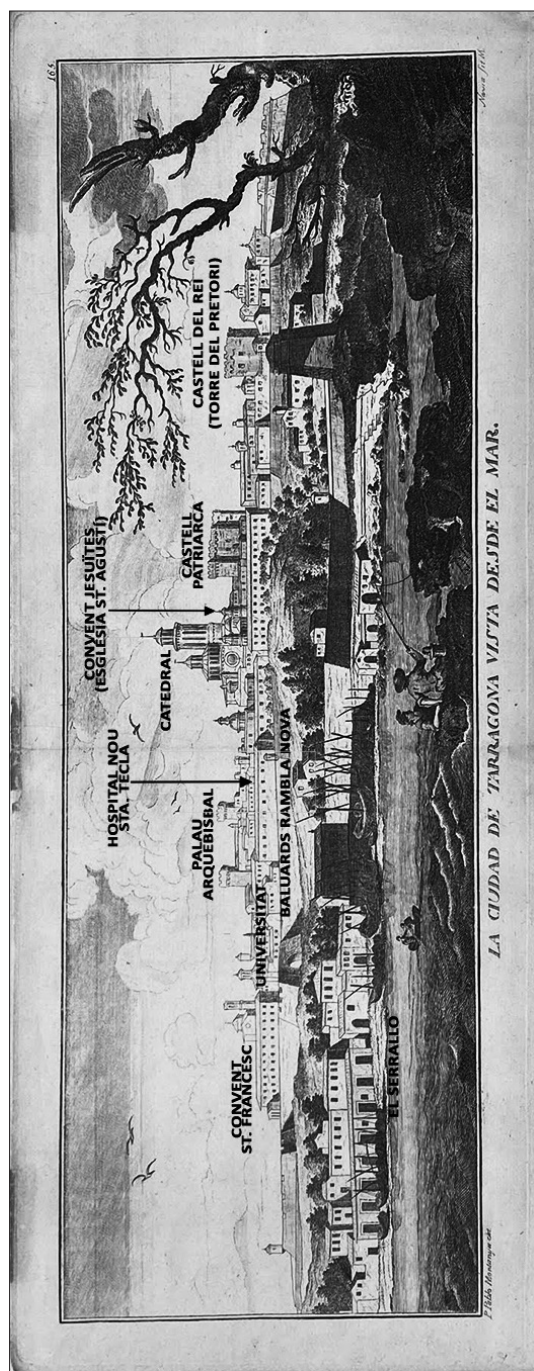
- «"Sant Fructuós", el nou institut de ciències religioses», *Galens* 100 (1996) 36.
- «Sant Fructuós i el cristianisme primitiu. Es prepara un gran congrés internacional», *Església de Tarragona* 162 (2002) 30-31.
- «Secretaria General. Nomenaments», *BOAT* 9 (1973) 351- 352.
- «Secretaria General. Nomenaments», *BOAT* 86 (1977) 202-203.
- SERRA, Rafael, «L'amor és essencial en el cristianisme», *Església de Tarragona* 200 (2006) 7-8.
- «Ressò de l'Any Jubilar. Presentació de les Actes del Congrés Internacional sobre sant Pau i sant Fructuós», *Església de Tarragona* 248 (2010) 26-27.
- «La sinodalitat a Catalunya de Mn. Josep Raventós», *Església de Tarragona* 143 (2000) 17-23.
- SOLER, Guillem, «L'INSF, hereu d'una tradició centenària», *Església de Tarragona* 118 (1998) 24-25.
- , «L'INSF estrena una col·lecció de llibres Església de Tarragona», *Església de Tarragona* 122 (1998) 18-19.
- , «En favor de la raó», *Catalunya Cristiana* 10099 (1999) 23.
- , «Campanya en favor d'una moratòria de la pena de mort», *Església de Tarragona* 127 (1999) 9.
- , «Culminació d'un llarg procés», *Església de Tarragona* 128 (1999) 20.
- , «"Proposem la teologia catòlica amb rigorositat, però amb molta obertura". Armand Puig, director de l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós de Tarragona», *Catalunya Cristiana* 1044 (1999) 6.
- RIBAS, Rosa, «El retorn del fill pròdig», *Església de Tarragona* 291 (2016) 13-14.

16. SIGLES

ABCat	Associació Bíblica de Catalunya
AINSAF	Arxiu Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós»
AUSP	Ateneu Universitari Sant Pacià
BOA	Butlletí Oficial de l'Arquebisbat
BOAT	Boletín Oficial del Arzobispado de Tarragona
BOE	Boletín Oficial del Estado
BUP	Batxillerat Universitari Polivalent
CEC	Congregació per a l'Educació Catòlica
CEE	Conferència Episcopal Espanyola
CPT	Concili Provincial Tarraconense
DECA	Declaració Eclesiàstica de Capacitació Acadèmica
DEI	Declaració Eclesiàstica d'Idoneïtat
ECTS	European Credit Transfer and Accumulation System
EGB	Educació General Bàsica
ERE	Ensenyament Religiós Escolar
FJCC	Federació de Joves Cristians de Catalunya
FP	Formació Professional
FTB	Facultat de Teologia de Barcelona
FTC	Facultat de Teologia de Catalunya
ICAC	Institut Català d'Arqueologia Clàssica
INSAF	Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós»
ISCR	Institut Superior de Ciències Religioses
MUEC	Moviment Universitari d'Estudiants Cristians
R.D.	Reial Decret
UB	Universitat de Barcelona
URL	Universitat Ramon Llull
URV	Universitat Rovira i Virgili

17.

IMATGES

1. Vista de Tarragona des del mar l'any 1788. Entre altres edificacions s'ha senyalitzat l'edifici de la universitat (Museu Bíblic Tarraconense).

2. Emblemes i inscripció de la façana de la *Universitas Tarraconensis*.
Foto: Jordi Folch Ras / Museu Diocesà de Tarragona

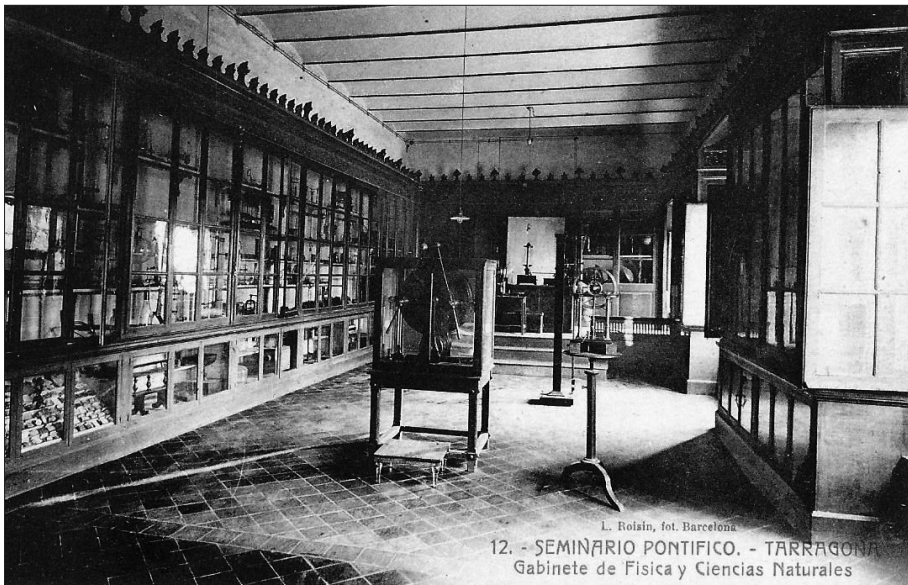
3. Façana del Seminari Conciliar Pontifici de Tarragona l'any 1912.
Foto: Louis Roisin (Arxiu Josep M. Brull Alabart)

4. Sala d'estudi del Seminari Conciliar Pontifici de Tarragona l'any 1923.
Foto: Louis Roisin (Arxiu Josep M. Brull Alabart)

5. Biblioteca del Seminari Conciliar Pontifici de Tarragona l'any 1923.
Foto: Louis Roisin (Arxiu Josep M. Brull Alabart)

6. Gabinet de Física i Ciències Naturals del Seminari Conciliar Pontifici de Tarragona l'any 1923.
Foto: Louis Roisin (Arxiu Josep M. Brull Alabart)

7. Seu de l'extinta Universitat Pontifícia de Tarragona, a l'actualitat acull l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós.
Foto: Roser Fornell Guasch / INSAF

REDACCION
Y
ADMINISTRACION
Rambla de San Juan, 46
TARRAGONA

ARO XXXIII

DIARIO CATOLICO
DOMINGO, 31 de Diciembre 1933

NUMERO SUBLTO
10 CENTIMOS

Subscripción 1 Punteta, Mes
Francisco "Concertado"

Núm. 10.586

PAEDAGOGIUM

Institut d'estudis Religiosos

La qüestió religiosa

Pel damunt de totes les divergències de parit que separen avui dia els ciutadans, tothom està convenint que el problema més viu i més indigestible és el religiós, amb els seus múltiples aspectes, la qüestió religiosa. Adués els interès, amb l'odi i la fúria destrucció difícil i com a moral la més necessària, i a l'hora la més coneguda.

El desenvolupament científic de la Religió

La nova legislació promulgada, tant de Madrid com de Barcelona, que afecta tan profundament al Catolicisme, ha fet que els temes religiosos fossin discutits per tothom i a tot arreu: des de les Corts a tota mena de tribunes i a tota mena de premsa, i ha estat un espectacle desolador, però ben afortunat, per als homes de sòlida cultura el constatar com unes coses de tanta transcendència eren tractades amb tanta lleugeresa i amb tanta ingenuïtat.

Entre els seglars de alta cultura la Religió com a ciència és la més difícil, i com a moral la més necessària, la més necessària, és a l'hora la més desconeguda.

El desig de saber

La formidable sotragada que ha rebut la antiga situació que l'Església tenia al cel en la nostra Patria, amb la multitud de problemes que suscita i les polèmiques generals que abraça, ha desenvolupat un desig de saber. Tant els creients com els incrèduls s'han adonat que tant per al atic com per a la defensa de la Religió els cal un altre bagatge més seriós que els elements mig obsolets i no sempre ben comprès del cateisme, per una banda, i les estultes banalitats dels menja-capellans o els dilettantismes d'Ateneu, per l'altra.

Exigències de la cultura

Avui dia, davant de la qüestió-religiosa ningú no pot restar-li indiferent; tot "un" "compromís" "tècnic" "personal" i "la" "religiositat" eterna que té per a la seva vida pròpia, haurà d'interessar-se, si, almenys, per les exigències indigestibles de la cultura. No pot pas dir-se un home culte aquell que, per incertesa que sigui, desmentís les principals bases científiques i les més importants dretes morals de la Religió i més encara, si el catolicisme els amara profundament i talsament la nostra civilització i la nostra història.

Revisió

En tan vi i tan natural aquest desenvolupament religiós que aquells que refusen retornar al camí dret i sagrat del Catolicisme causen fàcilment a la premsa, de tota mena de suposicions i fantasmes; però, mai com ara no s'havien vist tantes somnambules, l'indiferència de caràcter, i per cert alguns ben destacats en la política actual, que cianen en "la" "este" "devoció" de tant baix nivell intel·lectual.

L'Institut d'Estudis Religiosos

Davant d'aquesta feia evident, en molta indolència de Catalunya i de tot Espanya de un vident centre de solides i alta cultura religiosa per a seglar, per tal de curar tan grans deficiències. Així doncs, també, a Tarragona, la nostra gloriolosa Metropolí, La Junta diocesana d'Així Catòlica vaient-se dels drets que li reconeix l'actual legislació, estableix en un magnífic local, un Institut d'Estudis Religiosos en el qual un claustre de professors competentíssims, donats, de l'alt mediana i orgànica, una formació cultural religiosa tan extensa i tan intensa com convégui a les diferents classes que hi hauran, d'alumnes.

A qui interessa

Els més interessats a aprofitar-se dels serveis del Paedagogium són els joves estudiants, noia i noies, dels centres oficials de l'Estat, dels quals han estat bandejats no solament tota pràctica sinó que fins i tot l'estudi científic de la Religió, cosa que tothom que sia desapaixonat, ha de reconèixer com una enorme deficiència pedagògica. Tots els Instituts i Universitats del món que mantenen el seu lloc, tenen una facultat i uns cursos almenys d'estudi religiós, al més no per a estudiar la vida religiosa del país, sense el qual no es pot tenir una cultura completa.

Interessa, doncs, també a totes les persones adultes, homes o dones, que ben conscients de les altíssimes valors del Catolicisme vulguin completar i perfeccionar la seva cultura religiosa.

I no hi ha solament oportunitat, sinó que serà necessari als homes i dones que es dediquin a l'apostolat, la sia com a catequistes, propagandistes o qualsevol altra forma de propagar la doctrina i la moral cristianes. I per últim, als pares i mares de família; per a la formació de sí mateixos i principalment per a la formació dels fills fills, si es que volen de debò que tinguin la moralitat més digna i la cultura més sòlida i més alta, que els ensenya el "Paedagogium".

Tothom, així, podrà aprofitar-se, per tal com aquest Institut acomodará els seus cursos i els seus programes i a l'hora els seus horaris a les necessitats o convenients de cada grup d'alumnes i de dels seus clients fins a aquells que vulguin obtenir títols acadèmico-religiosos expedits per l'Institut.

Mejora en la Catedral

En la capilla de las Virgenes, hoy Batisterio de la Catedral vimos ayer colocada una hermosa vitrina en todo el ventanal central que hasta ahora como los restantes venían, estaba oculto en un mudo inferior. El efecto de luz que produce la distribución de los colores y la bráncula de los muros, no puede ser más sorprendente y no de idea de que produciría la capilla si pudieran en día colectivo otras "cristas" similares en los demás ventanales.

Para dicha obra se han aprovechado diferentes trozos que se hallaban separados en la Catedral, los cuales son un bello ornato que permiten resaltar los espléndidos colores de relevante misticismo. Elogiado que sostienen en la clave los escudos del Arzobispado Lescomier, principal promotor del ornato de la mencionada capilla.

Cabe resaltar que el ornato de la "vitrina" es el Batisterio de Jesús, obra del victoriano Leunigart, de mediados del siglo XIV, cuyas relevantes obras de indecible misticismo lo han contrariado como a "clásico" en su género.

Cançó del Pastor modern

Jo men' dus clavet al pit
una flor blava
La florida d'aqueixa nit
al cor se'm clava.

Quí tremola aquest infant
com una flors morada,
Quí el pòquer arruïna
dret el cor que crema i s'alta.

No'm fan por els capivets
de la nona nit gelada;
La florida d'aqueixa nit
al cor se'm clava.

Oh, quin aire deliat,
al quin sentir ana daga
que en l'avella els dits sentits
s'entran l'infant que no parla.

Jo no li porto la mel
infravaluable, ni garrales,
ni caramels del vin
ni mel, ni flor de les anades.

Jo no li porto un clavell
una flor que la guardava
arri gada dintre el cor
i l'opada amb la samarita.

Jo li dels a l'amor meu
que aquests infants m'agradava.
Al record d'un Sant Nadal
que xilant somiava, marxava.

Tu no dus clavet al pit,
una flor blava,
que que clavet al cor fort
i que que clavet al cor fort.

La vida enamorada.

JOSEP PUIG I BOSCH.

PARTICLES

VOLUMIANTS

El moviment, només, ens frapa.

Lleom la imatge impressionant i no la idea, quí li dona força.

El drap de la senyera que vola, i no el pal immòbil que el sosté.

Miguel Molendres, Proc.

NOTICIARIO BREVE

Ha estallado la revolución en la Argentina, habiéndose producido graves disturbios en varias provincias, alcanzando gran intensidad en la de Santa Fe.

El movimiento revolucionario argentino, que parece dominado por el Gobierno, estaba dirigido por los elementos radicales y se propusió expulsar del Poder a los conservadores.

Una estrepitosa disparar varios tiros de revolver contra el señor Luce, jefe del Gobierno romano, cuando se disponía a tomar el tren, después de entrevistarse con el rey Carol, de la dinastía de los Habsburgo, en el acto, el mismo ha caído enorme herido en todo al país.

Los Soviets pretenden construir una gran fábrica de aeroplanos.

En la noche ha enviado el Gobierno francés al almirante sobre la cuestión de los armamentos, se incluye un proyecto de convenio para la información de los mismos.

Porque que el año próximo en Inglaterra se contará con un excedente de 50 millones de libras en el presupuesto.

En Cabo Juby un soldado mata a un oficial.

Ha salido de Las Palmas para Cabo Juby, un cañonero.

El proyecto de amnistía ha sido entregado al Gobierno. A Lemosse le parece bien y será llevado al primer Consejo de ministros que se reúna.

Rico Avella, candidato por León.

A partir del mes de Enero, cuando los dos tercios partes de la comarcalización el otro que al advenir la República pueyera destino por concurso a oposición.

Porque que el decreto de readmisión de los funcionarios públicos no se hará extensivo a los militares.

En Barcelona un individuo, pillado en mano, entra en una farmacia, exigiendo el dinero del dependiente, quien se resiste y resulta herido de un tiro.

La escuela de los ministros conlada a guardias de asalto con terrores.

Gordón opina que la federación de ligüeristas es una utopía.

Francisco estima que la catástrofe del "Cuatro Vientos" se debió a una imprudente confianza de Barberán y Collar.

Associació de Pessebristes de Tarragona

L'ANY DEIS PESSEBRISTES QUE PODEN ESSER VISITATS

1. Camp de Muro, Oria Pla de Juncos, 1. Carrer de Mediana, 2. primer carrer de Santa Eulària, 3. carrer de la Unió, 4. carrer de la Unió, 5. carrer de la Unió, 6. carrer de la Unió, 7. carrer de la Unió, 8. carrer de la Unió, 9. carrer de la Unió, 10. carrer de la Unió, 11. carrer de la Unió, 12. carrer de la Unió, 13. carrer de la Unió, 14. carrer de la Unió, 15. carrer de la Unió, 16. carrer de la Unió, 17. carrer de la Unió, 18. carrer de la Unió, 19. carrer de la Unió, 20. carrer de la Unió, 21. carrer de la Unió, 22. carrer de la Unió, 23. carrer de la Unió, 24. carrer de la Unió, 25. carrer de la Unió, 26. carrer de la Unió, 27. carrer de la Unió, 28. carrer de la Unió, 29. carrer de la Unió, 30. carrer de la Unió, 31. carrer de la Unió, 32. carrer de la Unió, 33. carrer de la Unió, 34. carrer de la Unió, 35. carrer de la Unió, 36. carrer de la Unió, 37. carrer de la Unió, 38. carrer de la Unió, 39. carrer de la Unió, 40. carrer de la Unió, 41. carrer de la Unió, 42. carrer de la Unió, 43. carrer de la Unió, 44. carrer de la Unió, 45. carrer de la Unió, 46. carrer de la Unió, 47. carrer de la Unió, 48. carrer de la Unió, 49. carrer de la Unió, 50. carrer de la Unió, 51. carrer de la Unió, 52. carrer de la Unió, 53. carrer de la Unió, 54. carrer de la Unió, 55. carrer de la Unió, 56. carrer de la Unió, 57. carrer de la Unió, 58. carrer de la Unió, 59. carrer de la Unió, 60. carrer de la Unió, 61. carrer de la Unió, 62. carrer de la Unió, 63. carrer de la Unió, 64. carrer de la Unió, 65. carrer de la Unió, 66. carrer de la Unió, 67. carrer de la Unió, 68. carrer de la Unió, 69. carrer de la Unió, 70. carrer de la Unió, 71. carrer de la Unió, 72. carrer de la Unió, 73. carrer de la Unió, 74. carrer de la Unió, 75. carrer de la Unió, 76. carrer de la Unió, 77. carrer de la Unió, 78. carrer de la Unió, 79. carrer de la Unió, 80. carrer de la Unió, 81. carrer de la Unió, 82. carrer de la Unió, 83. carrer de la Unió, 84. carrer de la Unió, 85. carrer de la Unió, 86. carrer de la Unió, 87. carrer de la Unió, 88. carrer de la Unió, 89. carrer de la Unió, 90. carrer de la Unió, 91. carrer de la Unió, 92. carrer de la Unió, 93. carrer de la Unió, 94. carrer de la Unió, 95. carrer de la Unió, 96. carrer de la Unió, 97. carrer de la Unió, 98. carrer de la Unió, 99. carrer de la Unió, 100. carrer de la Unió, 101. carrer de la Unió, 102. carrer de la Unió, 103. carrer de la Unió, 104. carrer de la Unió, 105. carrer de la Unió, 106. carrer de la Unió, 107. carrer de la Unió, 108. carrer de la Unió, 109. carrer de la Unió, 110. carrer de la Unió, 111. carrer de la Unió, 112. carrer de la Unió, 113. carrer de la Unió, 114. carrer de la Unió, 115. carrer de la Unió, 116. carrer de la Unió, 117. carrer de la Unió, 118. carrer de la Unió, 119. carrer de la Unió, 120. carrer de la Unió, 121. carrer de la Unió, 122. carrer de la Unió, 123. carrer de la Unió, 124. carrer de la Unió, 125. carrer de la Unió, 126. carrer de la Unió, 127. carrer de la Unió, 128. carrer de la Unió, 129. carrer de la Unió, 130. carrer de la Unió, 131. carrer de la Unió, 132. carrer de la Unió, 133. carrer de la Unió, 134. carrer de la Unió, 135. carrer de la Unió, 136. carrer de la Unió, 137. carrer de la Unió, 138. carrer de la Unió, 139. carrer de la Unió, 140. carrer de la Unió, 141. carrer de la Unió, 142. carrer de la Unió, 143. carrer de la Unió, 144. carrer de la Unió, 145. carrer de la Unió, 146. carrer de la Unió, 147. carrer de la Unió, 148. carrer de la Unió, 149. carrer de la Unió, 150. carrer de la Unió, 151. carrer de la Unió, 152. carrer de la Unió, 153. carrer de la Unió, 154. carrer de la Unió, 155. carrer de la Unió, 156. carrer de la Unió, 157. carrer de la Unió, 158. carrer de la Unió, 159. carrer de la Unió, 160. carrer de la Unió, 161. carrer de la Unió, 162. carrer de la Unió, 163. carrer de la Unió, 164. carrer de la Unió, 165. carrer de la Unió, 166. carrer de la Unió, 167. carrer de la Unió, 168. carrer de la Unió, 169. carrer de la Unió, 170. carrer de la Unió, 171. carrer de la Unió, 172. carrer de la Unió, 173. carrer de la Unió, 174. carrer de la Unió, 175. carrer de la Unió, 176. carrer de la Unió, 177. carrer de la Unió, 178. carrer de la Unió, 179. carrer de la Unió, 180. carrer de la Unió, 181. carrer de la Unió, 182. carrer de la Unió, 183. carrer de la Unió, 184. carrer de la Unió, 185. carrer de la Unió, 186. carrer de la Unió, 187. carrer de la Unió, 188. carrer de la Unió, 189. carrer de la Unió, 190. carrer de la Unió, 191. carrer de la Unió, 192. carrer de la Unió, 193. carrer de la Unió, 194. carrer de la Unió, 195. carrer de la Unió, 196. carrer de la Unió, 197. carrer de la Unió, 198. carrer de la Unió, 199. carrer de la Unió, 200. carrer de la Unió, 201. carrer de la Unió, 202. carrer de la Unió, 203. carrer de la Unió, 204. carrer de la Unió, 205. carrer de la Unió, 206. carrer de la Unió, 207. carrer de la Unió, 208. carrer de la Unió, 209. carrer de la Unió, 210. carrer de la Unió, 211. carrer de la Unió, 212. carrer de la Unió, 213. carrer de la Unió, 214. carrer de la Unió, 215. carrer de la Unió, 216. carrer de la Unió, 217. carrer de la Unió, 218. carrer de la Unió, 219. carrer de la Unió, 220. carrer de la Unió, 221. carrer de la Unió, 222. carrer de la Unió, 223. carrer de la Unió, 224. carrer de la Unió, 225. carrer de la Unió, 226. carrer de la Unió, 227. carrer de la Unió, 228. carrer de la Unió, 229. carrer de la Unió, 230. carrer de la Unió, 231. carrer de la Unió, 232. carrer de la Unió, 233. carrer de la Unió, 234. carrer de la Unió, 235. carrer de la Unió, 236. carrer de la Unió, 237. carrer de la Unió, 238. carrer de la Unió, 239. carrer de la Unió, 240. carrer de la Unió, 241. carrer de la Unió, 242. carrer de la Unió, 243. carrer de la Unió, 244. carrer de la Unió, 245. carrer de la Unió, 246. carrer de la Unió, 247. carrer de la Unió, 248. carrer de la Unió, 249. carrer de la Unió, 250. carrer de la Unió, 251. carrer de la Unió, 252. carrer de la Unió, 253. carrer de la Unió, 254. carrer de la Unió, 255. carrer de la Unió, 256. carrer de la Unió, 257. carrer de la Unió, 258. carrer de la Unió, 259. carrer de la Unió, 260. carrer de la Unió, 261. carrer de la Unió, 262. carrer de la Unió, 263. carrer de la Unió, 264. carrer de la Unió, 265. carrer de la Unió, 266. carrer de la Unió, 267. carrer de la Unió, 268. carrer de la Unió, 269. carrer de la Unió, 270. carrer de la Unió, 271. carrer de la Unió, 272. carrer de la Unió, 273. carrer de la Unió, 274. carrer de la Unió, 275. carrer de la Unió, 276. carrer de la Unió, 277. carrer de la Unió, 278. carrer de la Unió, 279. carrer de la Unió, 280. carrer de la Unió, 281. carrer de la Unió, 282. carrer de la Unió, 283. carrer de la Unió, 284. carrer de la Unió, 285. carrer de la Unió, 286. carrer de la Unió, 287. carrer de la Unió, 288. carrer de la Unió, 289. carrer de la Unió, 290. carrer de la Unió, 291. carrer de la Unió, 292. carrer de la Unió, 293. carrer de la Unió, 294. carrer de la Unió, 295. carrer de la Unió, 296. carrer de la Unió, 297. carrer de la Unió, 298. carrer de la Unió, 299. carrer de la Unió, 300. carrer de la Unió, 301. carrer de la Unió, 302. carrer de la Unió, 303. carrer de la Unió, 304. carrer de la Unió, 305. carrer de la Unió, 306. carrer de la Unió, 307. carrer de la Unió, 308. carrer de la Unió, 309. carrer de la Unió, 310. carrer de la Unió, 311. carrer de la Unió, 312. carrer de la Unió, 313. carrer de la Unió, 314. carrer de la Unió, 315. carrer de la Unió, 316. carrer de la Unió, 317. carrer de la Unió, 318. carrer de la Unió, 319. carrer de la Unió, 320. carrer de la Unió, 321. carrer de la Unió, 322. carrer de la Unió, 323. carrer de la Unió, 324. carrer de la Unió, 325. carrer de la Unió, 326. carrer de la Unió, 327. carrer de la Unió, 328. carrer de la Unió, 329. carrer de la Unió, 330. carrer de la Unió, 331. carrer de la Unió, 332. carrer de la Unió, 333. carrer de la Unió, 334. carrer de la Unió, 335. carrer de la Unió, 336. carrer de la Unió, 337. carrer de la Unió, 338. carrer de la Unió, 339. carrer de la Unió, 340. carrer de la Unió, 341. carrer de la Unió, 342. carrer de la Unió, 343. carrer de la Unió, 344. carrer de la Unió, 345. carrer de la Unió, 346. carrer de la Unió, 347. carrer de la Unió, 348. carrer de la Unió, 349. carrer de la Unió, 350. carrer de la Unió, 351. carrer de la Unió, 352. carrer de la Unió, 353. carrer de la Unió, 354. carrer de la Unió, 355. carrer de la Unió, 356. carrer de la Unió, 357. carrer de la Unió, 358. carrer de la Unió, 359. carrer de la Unió, 360. carrer de la Unió, 361. carrer de la Unió, 362. carrer de la Unió, 363. carrer de la Unió, 364. carrer de la Unió, 365. carrer de la Unió, 366. carrer de la Unió, 367. carrer de la Unió, 368. carrer de la Unió, 369. carrer de la Unió, 370. carrer de la Unió, 371. carrer de la Unió, 372. carrer de la Unió, 373. carrer de la Unió, 374. carrer de la Unió, 375. carrer de la Unió, 376. carrer de la Unió, 377. carrer de la Unió, 378. carrer de la Unió, 379. carrer de la Unió, 380. carrer de la Unió, 381. carrer de la Unió, 382. carrer de la Unió, 383. carrer de la Unió, 384. carrer de la Unió, 385. carrer de la Unió, 386. carrer de la Unió, 387. carrer de la Unió, 388. carrer de la Unió, 389. carrer de la Unió, 390. carrer de la Unió, 391. carrer de la Unió, 392. carrer de la Unió, 393. carrer de la Unió, 394. carrer de la Unió, 395. carrer de la Unió, 396. carrer de la Unió, 397. carrer de la Unió, 398. carrer de la Unió, 399. carrer de la Unió, 400. carrer de la Unió, 401. carrer de la Unió, 402. carrer de la Unió, 403. carrer de la Unió, 404. carrer de la Unió, 405. carrer de la Unió, 406. carrer de la Unió, 407. carrer de la Unió, 408. carrer de la Unió, 409. carrer de la Unió, 410. carrer de la Unió, 411. carrer de la Unió, 412. carrer de la Unió, 413. carrer de la Unió, 414. carrer de la Unió, 415. carrer de la Unió, 416. carrer de la Unió, 417. carrer de la Unió, 418. carrer de la Unió, 419. carrer de la Unió, 420. carrer de la Unió, 421. carrer de la Unió, 422. carrer de la Unió, 423. carrer de la Unió, 424. carrer de la Unió, 425. carrer de la Unió, 426. carrer de la Unió, 427. carrer de la Unió, 428. carrer de la Unió, 429. carrer de la Unió, 430. carrer de la Unió, 431. carrer de la Unió, 432. carrer de la Unió, 433. carrer de la Unió, 434. carrer de la Unió, 435. carrer de la Unió, 436. carrer de la Unió, 437. carrer de la Unió, 438. carrer de la Unió, 439. carrer de la Unió, 440. carrer de la Unió, 441. carrer de la Unió, 442. carrer de la Unió, 443. carrer de la Unió, 444. carrer de la Unió, 445. carrer de la Unió, 446. carrer de la Unió, 447. carrer de la Unió, 448. carrer de la Unió, 449. carrer de la Unió, 450. carrer de la Unió, 451. carrer de la Unió, 452. carrer de la Unió, 453. carrer de la Unió, 454. carrer de la Unió, 455. carrer de la Unió, 456. carrer de la Unió, 457. carrer de la Unió, 458. carrer de la Unió, 459. carrer de la Unió, 460. carrer de la Unió, 461. carrer de la Unió, 462. carrer de la Unió, 463. carrer de la Unió, 464. carrer de la Unió, 465. carrer de la Unió, 466. carrer de la Unió, 467. carrer de la Unió, 468. carrer de la Unió, 469. carrer de la Unió, 470. carrer de la Unió, 471. carrer de la Unió, 472. carrer de la Unió, 473. carrer de la Unió, 474. carrer de la Unió, 475. carrer de la Unió, 476. carrer de la Unió, 477. carrer de la Unió, 478. carrer de la Unió, 479. carrer de la Unió, 480. carrer de la Unió, 481. carrer de la Unió, 482. carrer de la Unió, 483. carrer de la Unió, 484. carrer de la Unió, 485. carrer de la Unió, 486. carrer de la Unió, 487. carrer de la Unió, 488. carrer de la Unió, 489. carrer de la Unió, 490. carrer de la Unió, 491. carrer de la Unió, 492. carrer de la Unió, 493. carrer de la Unió, 494. carrer de la Unió, 495. carrer de la Unió, 496. carrer de la Unió, 497. carrer de la Unió, 498. carrer de la Unió, 499. carrer de la Unió, 500. carrer de la Unió, 501. carrer de la Unió, 502. carrer de la Unió, 503. carrer de la Unió, 504. carrer de la Unió, 505. carrer de la Unió, 506. carrer de la Unió, 507. carrer de la Unió, 508. carrer de la Unió, 509. carrer de la Unió, 510. carrer de la Unió, 511. carrer de la Unió, 512. carrer de la Unió, 513. carrer de la Unió, 514. carrer de la Unió, 515. carrer de la Unió, 516. carrer de la Unió, 517. carrer de la Unió, 518. carrer de la Unió, 519. carrer de la Unió, 520. carrer de la Unió, 521. carrer de la Unió, 522. carrer de la Unió, 523. carrer de la Unió, 524. carrer de la Unió, 525. carrer de la Unió, 526. carrer de la Unió, 527. carrer de la Unió, 528. carrer de la Unió, 529. carrer de la Unió, 530. carrer de la Unió, 531. carrer de la Unió, 532. carrer de la Unió, 533. carrer de la Unió, 534. carrer de la Unió, 535. carrer de la Unió, 536. carrer de la Unió, 537. carrer de la Unió, 538. carrer de la Unió, 539. carrer de la Unió, 540. carrer de la Unió, 541. carrer de la Unió, 542. carrer de la Unió, 543. carrer de la Unió, 544. carrer de la Unió, 545. carrer de la Unió, 546. carrer de la Unió, 547. carrer de la Unió, 548. carrer de la Unió, 549. carrer de la Unió, 550. carrer de la Unió, 551. carrer de la Unió, 552. carrer de la Unió, 553. carrer de la Unió, 554. carrer de la Unió, 555. carrer de la Unió, 556. carrer de la Unió, 557. carrer de la Unió, 558. carrer de la Unió, 559. carrer de la Unió, 560. carrer de la Unió, 561. carrer de la Unió, 562. carrer de la Unió, 563. carrer de la Unió, 564. carrer de la Unió, 565. carrer de la Unió, 566. carrer de la Unió, 567. carrer de la Unió, 568. carrer de la Unió, 569. carrer de la Unió, 570. carrer de la Unió, 571. carrer de la Unió, 572. carrer de la Unió, 573. carrer de la Unió, 574. carrer de la Unió, 575. carrer de la Unió, 576. carrer de la Unió, 577. carrer de la Unió, 578. carrer de la Unió, 579. carrer de la Unió, 580. carrer de la Unió, 581. carrer de la Unió, 582. carrer de la Unió, 583. carrer de la Unió, 584. carrer de la Unió, 585. carrer de la Unió, 586. carrer de la Unió, 587. carrer de la Unió, 588. carrer de la Unió, 589. carrer de la Unió, 590. carrer de la Unió, 591. carrer de la Unió, 592. carrer de la Unió, 593. carrer de la Unió, 594. carrer de la Unió, 595. carrer de la Unió, 596. carrer de la Unió, 597. carrer de la Unió, 598. carrer de la Unió, 599. carrer de la Unió, 600. carrer de la Unió, 601. carrer de la Unió, 602. carrer de la Unió, 603. carrer de la Unió, 604. carrer de la Unió, 605. carrer de la Unió, 606. carrer de la Unió, 607. carrer de la Unió, 608. carrer de la Unió, 609. carrer de la Unió, 610. carrer de la Unió, 611. carrer de la Unió, 612. carrer de la Unió, 613. carrer de la Unió, 614. carr

9. Mn. Joaquim Claver, responsable de l'Escola de Teologia (1970 – 1977) durant les *Jornades Pont i Gol* (2015).

Foto: Departament de Mitjans de Comunicació Social de l'Arquebisbat de Tarragona

10. Dr. Josep Gil, director de l'Institut de Teologia (1977 – 1994) saludant a l'arquebisbe Dr. Jaume Pujol. Homenatge en convertir-se en professor emèrit durant la lliçó inaugural del curs 2004 – 2005.

Foto: Departament de Mitjans de Comunicació Social de l'Arquebisbat de Tarragona

11. Dr. Armand Puig, director de l'Institut de Teologia (1994 – 1996) i primer director de l'INSAF (1996 – 2006).

Foto: Departament de Mitjans de Comunicació Social de l'Arquebisbat de Tarragona

12. Primera promoció de diplomats en Ciències Religioses. Curs 1996 – 1997.

Foto: Departament de Mitjans de Comunicació Social de l'Arquebisbat de Tarragona

13. El Dr. Ramon Torrella, primer president de l'INSF (avui INSAF) amb el Dr. Lluís Martínez Sistach, segon president de l'INSAF en la lliçó inaugural del curs 1997 – 1998.
Foto: Autor desconegut

14. Primera promoció de llicenciats en Ciències Religioses. Curs 1998 – 1999.
Foto: Autor desconegut

15. Primera promoció d'alumnes de la primera edició del curs *Trobar-se en la fe*. Curs 2006 – 2007.
Foto: Departament de Mitjans de Comunicació Social de l'Arquebisbat de Tarragona

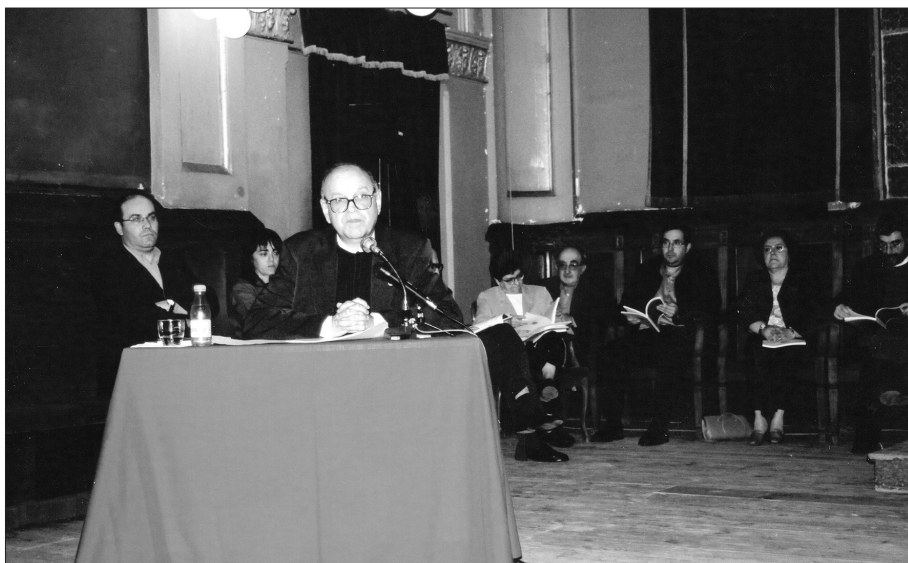

16. Alumnes de l'INSAF al Claustre del Sagrat Cor. Juliol 2011.
Foto: Roser Fornell Guasch / INSAF

17. Taula presidencial de la lliçó inaugural del curs 2014 – 2015. A la dreta, el director en funcions de l'INSAF, Llic. Antoni Pérez de Mendiguren (2014-2014) dirigeix unes paraules als assistents.

Foto: Departament de Mitjans de Comunicació Social de l'Arquebisbat de Tarragona

18. Lliçó inaugural del curs 2002 – 2003 a càrrec del professor Llic. Miquel Barbarà, a la seva esquerra, Llic. Norbert Miracle, primer secretari general de l'Institut.

Foto: Departament de Mitjans de Comunicació Social de l'Arquebisbat de Tarragona

19. Lliçó inaugural curs 2009 – 2010. A la dreta la Dra. Montserrat Coll, com a Directora General d'Afers Religiosos de la Generalitat de Catalunya, que fou cap d'estudis de l'Institut de Teologia i de l'INSAF. Octubre 2009.

Foto: Departament de Mitjans de Comunicació Social de l'Arquebisbat de Tarragona

20. Acte de presentació del *Congrés de Tarragona: Els últims anys de la vida de Pau* a càrrec del director de l'INSAF, Dr. Josep Maria Gavalrà (2006-2014). Juny 2013.

Foto: Departament de Mitjans de Comunicació Social de l'Arquebisbat de Tarragona

21. Presentació de les actes dels congressos sobre santa Tecla i els últims anys de la vida de sant Pau el 21 de gener de 2016. A la taula, a l'esquerra, el Dr. Andreu Muñoz (actual director de l'INSAF) i, a la dreta el Dr. Joan Miquel Bravo, director de l'INSAF (2015 – 2020).

Foto: Departament de Mitjans de Comunicació Social de l'Arquebisbat de Tarragona

22. Cursos bíblics d'estiu organitzats per l'Associació Bíblica de Catalunya i l'INSAF. Juliol 2019.

Foto: Departament de Mitjans de Comunicació Social de l'Arquebisbat de Tarragona

23. Taller de *Sagraments* per als alumnes de la DECA d'educació infantil i primària. Curs 2019-2020.

Foto: Maria Teresa Muñoz

24. El Dr. Joan Planellas, moderador de l'INSAF (2019 – actualitat) saludant als assistents als cursos bíblics d'estiu organitzats per l'Associació Bíblica de Catalunya i l'INSAF: Juliol de 2019.

Foto: Departament de Mitjans de Comunicació Social de l'Arquebisbat de Tarragona

25. Assistents a l'acte d'inauguració de la celebració dels 25 anys de la creació de l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós presidit pel Dr. Joan Planellas, arquebisbe de Tarragona i moderador de l'INSAF. Juny 2021.

Foto: Departament de Comunicació i Publicacions de l'Arquebisbat de Tarragona

26. Exposició commemorativa *INSAF, 25 anys de memòria compartida* al vestíbul del Centre Tarraconense El Seminari amb motiu celebració dels 25 anys de la creació de l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós. Juny 2021.

Foto: Departament de Comunicació i Publicacions de l'Arquebisbat de Tarragona

Memòria del curs 2020 – 2021

Les activitats del curs lectiu 2020 – 2021 s'iniciaren el dimecres 2 de setembre amb l'obertura de la Secretaria i la realització dels exàmens de la convocatòria extraordinària. Les classes començaren el dia 21 de setembre.

Estadística d'alumnes

Els alumnes matriculats durant el curs 2020 – 2021 van ser 121 alumnes: 33 alumnes ordinaris (25 alumnes del batxillerat en Ciències Religioses, 8 alumnes de la Llicenciatura en Ciències Religioses); 18 alumnes de la DECA infantil-primària més 8 alumnes de la DECA infantil-primària extensió Tortosa; 6 alumnes de cursos de formació permanent del professorat i 53 alumnes oients.

Cursos i col·laboracions

Aquest curs les noves assignatures que es van programar dins el currículum de la Llicència a l'Àrea de Filosofia i Ciències Humanes van ser: «Societat, religió i escola» a càrrec del Llic. Rafael Muñoz, «Història de l'art de l'Església catalana» a càrrec de la Dra. Sofia Mata (URV – Museu diocesà de Tarragona), «El diàleg ciència i fe avui» a càrrec del Dr. F. Xavier Rius (URV), «Introducció a l'arxivística eclesiàstica i la paleografia», a càrrec del Llic. J. M. Quijada i de la Llic. N. Sánchez de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (AHAT). A l'Àrea de Teologia Moral, destaquem «Cristianisme i globalització», a càrrec del Dr. Sergio Nasarre (URV) i, a l'Àrea de Teologia Pastoral destaquem l'assignatura «Vida i missió» amb la col·laboració de la Delegació per a l'activitat missionera i la cooperació entre les Esglésies, que va anar a càrrec de Mn. Joan Soler del bisbat de Girona (ISCRG – FTC).

Per manca d'inscripcions es van haver de suspendre les següents assignatures del Batxillerat: «Sociologia de la Religió», «Antropologia filosòfica», «Metafísica», «Ètica», i de la Llicenciatura: «Introducció a la metodologia de

l'arqueologia cristiana», «Catequètica», «Sant Jeroni d'Estridó: monjo, Pare de l'Església i biblista».

Com en els darrers cursos, s'ha seguit impartint el curs de formació continuada per adults, iniciativa proposada pel professor emèrit Llic. Miquel Barbarà. Aquest s'han tractat les «Resolucions del Concili Provincial Tarraconense» amb motiu del seu 25è aniversari. Aquests cursos han comptat amb l'assistència de 19 alumnes oients. L'Institut agraeix al professor Mons. Miquel Barbarà la seva competent i gratuïta aportació.

En col·laboració amb l'arxiprestat de Reus, va tenir lloc el cicle «Les conferències de l'Arquebisbat» al Centre de Lectura de Reus. El 12 de gener, la conferència «L'encíclica *Fratelli tutti* del papa Francesc», sobre la fraternitat i l'amistat social, va anar a càrrec del Dr. Josep M. Gavallda, doctor en Teologia moral i professor de l'Institut i el 19 de gener la conferència «L'encíclica *Laudato si'* del papa Francesc», va anar a càrrec de Mn. Santiago Soro, consiliari diocesà per a la pastoral social i professor emèrit de l'INSAF.

Durant el curs 2020 – 2021 es van impartir 5 cursos de Formació Permanent del Professorat reconeguts pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

Del 5 al 9 de juliol, mitjançant la col·laboració entre l'Associació Bíblica de Catalunya i el nostre Institut es van oferir els Cursos Bíblics d'Estiu presencialment com assignatures optatives del primer i del segon cicle dels nostres estudis ordinaris i com a cursos de Formació Permanent del Professorat. El Dr. Joan Ferrer va impartir el curs «Lectura de l'Evangeli segons Mateu» i el Dr. Joaquim Malé el curs «El Pentateuc sapiencial. Lectura de les grans obres sapiencials de l'Antic Testament». Durant el curs s'havia enviat als Directors dels ISCR de Catalunya i altres membres que formen la Taula de Directors que convoca la Facultat de Teologia de Catalunya de l'oferta i petició de reconeixement dels Cursos Bíblics d'Estiu per part dels diferents centres de Catalunya i Balears que estan a la Taula.

Cronologia dels esdeveniments

El dia 16 de setembre a la Sala de Santa Tecla del Centre Tarraconense «El Seminari» va tenir lloc una sessió informativa coorganitzada pel Secretariat diocesà d'ensenyament i escola cristiana i l'INSAF amb el títol: *Què és el professorat de religió i què se li demana? Ideari, requisits legals i perspectives laborals*. La sessió va anar a càrrec del Sr. Rafael Muñoz Melgar, director del Secretariat i també va comptar amb la participació del consiliari del Secretariat, Mn. Josep M. Gavalrà i del director de l'INSAF, Dr. Andreu Muñoz.

El 21 de setembre es van iniciar presencialment les classes del primer quadrimestre després d'haver acabat el curs passat virtualment degut a la pandèmia provocada per la COVID-19. L'Institut afronta el nou curs amb un pla de contingència i un protocol d'actuació davant aquesta crisi sanitària.

A inicis d'octubre, s'incorpora una voluntària a l'equip de la secretaria de l'Institut, la Sra. Visitación Juárez.

El Director de l'Institut es va reunir amb els alumnes a la sala de Santa Tecla del Centre Tarraconense «El Seminari» el dia 8 d'octubre per comunicar-los informacions sobre el curs i tenir un breu intercanvi d'idees amb tots ells.

El dia 12 d'octubre vam rebre la trista notícia de la mort del Mn. Josep Raventós Giralt, professor emèrit del nostre Institut, a l'edat de 91 anys. Mn. Raventós va impartir l'assignatura optativa de la Diplomatura en Ciències Religioses «Història dels concilis provincials tarraconenses» (del 1997 al 2004). L'any 2000 l'Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, va publicar dintre de la col·lecció *Estudis de Teologia i Ciències de la Religió*, la seva obra titulada *La sinodalitat a Catalunya. Síntesi història dels concilis tarraconenses*. Ell ja reposa a la casa del Pare.

Durant la primera quinzena d'octubre el Consell Interuniversitari de Catalunya, el Govern i les universitats catalanes van acordat, tal com havia demanat el Departament de Salut, reduir l'activitat presencial als campus universitaris per contribuir a contenir l'índex de contagi per COVID-19 a Catalunya mitjançant la rebaixa de la mobilitat de la comunitat universitària i

la reducció dels contactes socials. Així doncs, aquesta reducció de l'activitat es va concretar el dia 15 d'octubre amb la tornada a les classes virtuals a l'INSAF.

Com el durant l'etapa de confinament del curs passat, el nostre Institut va aprofitar l'oferiment que l'Ateneu Universitari «Sant Pacià» (AUSP) va fer als ISCR de Catalunya de poder utilitzar la plataforma que feien servir la Facultat de Teologia de Catalunya (a la qual estem vinculats) i la Facultat Antoni Gaudí per seguir les classes de forma virtual. Així doncs, l'Institut va tornar a aprofitar aquesta eina i es van començar a impartir les classes de forma «virtual presencial», mantenint-les en el dia i l'horari habituals.

La inauguració oficial del curs a l'Institut estava programada pel dia 22 d'octubre però a causa de l'empitjorament de la situació sanitària ens vam veure obligats a endarrerir-la fins el dia 5 de novembre i fer-la a porta tancada sense l'assistència de públic.

L'acte d'inauguració del curs 2020 – 2021 va tenir lloc a Sala d'Actes del Centre Tarraconense «El Seminari» i fou presidit per l'arquebisbe Joan Planellas, Moderador de l'Institut i va comptar amb la presència del rector de l'AUSP, el Dr. Armand Puig i Tàrrach.

L'acte acadèmic s'inicià amb la lectura de la memòria del curs 2019 – 2020 a càrrec de la Secretària de l'Institut. Tot seguit, va intervenir el Director de l'Institut, el Dr. Andreu Muñoz. La Lliçó inaugural va anar a càrrec de la Dra. Cristina Godoy Fernández, doctora en Història en l'especialitat d'arqueologia cristiana i medieval per la Universitat de Barcelona, que actualment és professora de la Facultat Antoni Gaudí d'Història, Arqueologia i Arts Cristianes de l'Ateneu Universitari Sant Pacià amb el títol: *Els escenaris de la vida de sant Jeroni: de Roma a Terra Santa*, amb motiu de la commemoració dels 1600 anys de la mort de sant Jeroni, traductor de la Bíblia i doctor de l'Església.

En acabar, es va fer un reconeixement dels serveis acadèmics prestats per Mn. Santiago Soro Roca en qualitat de professor de l'INSAF que passa a situació d'emèrit i també a l'exdirector de l'INSAF, Dr. Joan Miquel Bravo Alarcón, pel quinquenni al capdavant de la Direcció, per seva la tasca i dedicació.

L'acte es va poder seguir en directe gràcies a la col·laboració del Departament de Comunicació i Publicacions que el va retransmetre en *streaming* pel canal Youtube de l'Arquebisbat.

Del 30 de novembre al 4 de desembre van tenir lloc les eleccions dels representants d'alumnes. Gràcies a la col·laboració dels Serveis Informàtics de l'Arquebisbat es van poder fer telemàticament. Van ser elegits la Sra. Francisca Rodríguez i el Sr. Jordi de Andrés.

Durant els mesos d'octubre i novembre es van anar recollint a Secretaria de les dades i documentació requerida al professorat per a l'elaboració de la memòria quinquennal (cursos del 2015 – 2016 al 2019 – 2020). Cada cinc anys el nostre Institut, com és prescriptiu, presenta una relació quinquennal sobre la vida i l'activitat de la institució a la Facultat de Teologia de Catalunya (Ateneu Universitari Sant Pacià) per tal que arribi a la vegada a la Congregació per a l'Educació Catòlica, a Roma.

El 17 de desembre el Consell d'Institut es va reunir telemàticament. Durant la reunió es van aprovar els nous Estatuts i la memòria quinquennal a presentar a la Facultat de Teologia de Catalunya.

El 2 de febrer es va obrir un procés participatiu de tot el professorat (estable i no estable i dels representants d'alumnes per iniciar la confecció d'un nou Reglament de Règim Intern.

Durant el mes de març es van renovar els representants de professors no estables al Consell d'Institut. Es va seguir el mateix procés de votació que per a l'elecció dels representants dels alumnes. Els elegits van ser el Llic. Joan Àguila i el Dtnd. Antoni Pérez de Mendiguren.

El dia 6 d'abril va morir el Dr. Arcadi Oliveres i Boadella, a l'edat de 75 anys d'una malaltia terminal. Reconegut economista i activista per la pau, va presidir l'associació Justícia i Pau Barcelona entre 2001 i 2014. Va ser professor del Departament d'Economia Aplicada de la UAB fins l'any 2016, com també professor de diversos doctorats, màsters o cursos de postgrau de diferents universitats. Al nostre Institut va impartir l'assignatura bianual «Anàlisi política

i econòmica de la societat actual» de la Llicenciatura en Ciències Religioses, com a professor convidat, del curs 1997 – 1998 al 2009 – 2010, curs en el qual també va pronunciar la lliçó inaugural. Estem confiats que ja és a la presència del Pare.

Tot i el gran repte que va suposar per al professorat, alumnat i Secretaria, l'activitat acadèmica virtual va continuar d'aquesta manera fins el 3 de juny quan s'acabaren les sessions del segon quadrimestre i s'inicià el període d'exàmens de manera telemàtica. Es va donar per finalitzat el curs 2020 – 2021, amb la notificació de les qualificacions el dia 5 de juliol. Al passar a la virtualitat, es va suspendre els cursos «Resolucions del Concili Provincial Tarraconenses» (I) i (II) ja que la majoria d'inscrits no tenia accés i/o coneixements per seguir les sessions virtualment.

Durant el mes de maig l'Institut va fer-se present a les xarxes socials obrint un perfil a Twitter, Instagram i Facebook.

Durant el curs el nostre Director ha participat en les reunions periòdiques dels directors dels Instituts de Ciències Religioses i en les del Senat acadèmic de l'Ateneu Universitat Sant Pacià a Barcelona.

Celebració 25è aniversari creació de l'INSAF

A finals del mes de maig s'esqueia la celebració del 25è aniversari del decret d'erecció de l'Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós». Per tal de celebrar aquesta efemèride es va constituir una comissió per tal d'organitzar una sèrie d'actes commemoratius. La comissió la formen l'equip de Secretaria de l'Institut (Sra. Roser Fornell i Sra. Visitación Juárez); els professors Llic. Xavier Cortés, el Dr. Joan Miquel Bravo i el Dr. Andreu Muñoz; els alumnes Sra. Francisca Rodríguez, el Sr. Jordi de Andrés i la Sra. Blanca Serres i els ex-alumnes Sr. Vicente Marín, la Sra. Marina Solé i la Sra. Tereas Solé. També es convida a formar-hi part a tot el Consell d'Institut.

Coincidint amb el final de les classes del 2n quadrimestre, va tenir lloc el dia 4 de juny l'acte d'inici celebracions 25è aniversari: eucaristia presidida per l'Arquebisbe de Tarragona i Moderador de l'Institut, Dr. Joan Planellas i inauguració d'una exposició commemorativa *INSAF, 25 anys de memòria compartida* al vestíbul del Centre Tarraconense «El Seminari». A més de l'arquebisbe, a l'acte d'inauguració hi van intervenir el Dr. Armand Puig i Tàrrach, rector de l'Ateneu Universitari Sant Pacià, el Dr. Joan Torra i Bitlloch, degà de la Facultat de Teologia de Catalunya, a la qual estem vinculats, i el Dr. Andreu Muñoz Melgar, director de l'INSAF. Van sumar-se a l'acte el Dr. Albert Viciano, vicedegà de la Facultat Antoni Gaudí i el Dr. Gabriel Seguí, president de l'Institut de *Litúrgia ad instar Facultatis*. Tot i l'aforament limitat de l'acte, va ser una trobada entranyable on hi eren representats els directors, professors i alumnes que durant aquests anys han format part de la comunitat educativa de l'Institut.

Un dels altres actes que la comissió va programar per al a celebració del 25è aniversari de l'Institut van ser unes jornades de portes obertes de l'INSAF i visita cultural del patrimoni del Centre Tarraconense «El Seminari». Les jornades van tenir lloc el 2 i 3 de juliol amb una sèrie de visites guiades que van fer diversos alumnes de l'Institut amb la col·laboració del director en funcions de la Biblioteca del Seminari Pontifici i del seu tècnic, el Sr. Sergi Guardiola. Les Jornades van acollir unes 150 persones que van gaudir gratament de l'experiència de descoberta en molts casos de l'Institut i de l'edifici del Seminari.

S'han programat diversos actes commemoratius durant tot l'any i clouran al final del curs 2021 – 2022.

Agraïments finals

També vol agrair la col·laboració amb l'Institut de les persones i altres organismes que han prestat el seu servei a la nostra institució durant el curs 2020-2021 com a la Sra. Marisa Jiménez, directora del Centre Tarraconense

«El Seminari» o la tasca realitzada pel personal de consergeria, Sra. Ana Arroyo i la Sra. Gemma Martín, i pel personal de neteja.

Agraïm la col·laboració i disponibilitat de la Biblioteca del Seminari Pontifici, amb Mn. Josep Manel González com a director en funcions, el tècnic Sr. Sergi Guardiola i l'auxiliar Sra. Montserrat Sabaté, que presten el seu servei al nostre professorat i alumnat.

Volem agrair especialment els esforços de la Sra Visitación Juárez com a voluntària del nostre Institut així com a tots els membres de la comissió organitzadora dels actes commemoratius de la celebració del 25è aniversari de la creació de l'INSAF per la seva bona predisposició, entusiasme i dedicació. Volem fer extensiu aquest agraïment a tot el personal i voluntariat del Museu Bíblic Tarraconense per la seva inestimable col·laboració en el muntatge de l'exposició commemorativa d'aquest 25è aniversari. Una menció/agraïment especial per al Sr. Josep M. Brull qui va cedir-nos gentilment la seva magnífica col·lecció de postals antigues del Seminari de Tarragona per dita exposició.

Finalment, agraïm la col·laboració sempre fraternal del personal del Secretariat diocesà d'Animació Bíblica.

Tarragona, setembre de 2021

Roser Fornell Guasch

Secretària de l'ISCR «Sant Fructuós»

Parlament del Sr. Arquebisbe, Dr. Joan Planellas i Barnosell, Moderador de l'Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós» de Tarragona, en la inauguració del curs 2020-2021

Molt estimat Dr. Armand Puig, rector de l'Ateneu Universitari Sant Pacià; estimat Dr. Andreu Muñoz, Director de l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós; estimada Dra. Cristina Godoy, professora ordinària de la Facultat Antoni Gaudí de l'AUSP; benvolguda Sra. Roser Fornell, Secretària acadèmica de l'INSAF; autoritats acadèmiques, benvolguts professors i alumnes, estimat Poble Sant de Déu que ens escolteu per les xarxes socials i pel canal web de l'Arquebisbat de Tarragona.

Amb aquest acte d'avui, i malgrat les dificultats ocasionades per la pandèmia que n'obligaren fins i tot un ajornament i, avui, a haver-ho de celebrar amb una presencialitat telemàtica, inaugurem un nou curs d'aquesta estimada institució universitària.

En primer lloc, vull agrair i felicitar a la Dra. Cristina Godoy per aquesta important lliçó inaugural que ens acaba de donar sobre els escenaris arqueològics de la vida de Sant Jeroni. Davant tot l'itinerari vital dels indrets on va passar s'hi troba el seu testimoniatge preclar sobre la Paraula de Déu, donat que en aquest àmbit es va dedicar a estudiar i a traduir la Sagrada Escriptura. Que el testimoniatge ens estimuli tots a tenir per centre i far de la nostra vida i de les nostres actuacions la Paraula de Déu consignada en les Sagrades Escripures i que, sobretot des d'aquest Institut, es vetlli pel seu coneixement i aprofundiment. Moltes gràcies, Dra. Godoy pel vostre mestratge, perquè des de la vessant arqueològica ens heu donat unes dades molt boniques i profundes. Un mestratge que –val a dir, a més– el conec en profunditat, donat que la vida –com molts sabeu– ens va portar a treballar junts en el Departament de Publicacions de la Facultat de Teologia durant dotze anys. Al mateix temps,

felicito cordialment al professor Santi Soro per tots aquests llargs anys de docència al nostre Institut en aquesta matèria cabdal i de gran actualitat com és la doctrina social de l'Església. Espero que, tot i que heu esdevingut professor emèrit, pugueu encara continuar impartint aquesta matèria de moral durant llargs anys. I també agraeixo i felicito molt de cor al Dr. Joan Miquel Bravo pel quinquenni transcorregut com a director de l'Institut Sant Fructuós. Que la simpatia i el bon fer que heu mostrat durant aquests darrers cinc anys, ara el pugueu desenvolupar en la vostra docència com a professor d'eclesiologia i de teologia fonamental. També vull agrair de cor a la Sra. Roser Fornell per la seva dedicació i competència durant llargs anys en la secretaria del nostre Institut. També haig de dir que fa pocs dies vam renovar el seu nomenament de secretària acadèmica. Augurem que pugueu seguir endavant amb la mateixa dedicació i entusiasme que heu tingut.

Estimats i estimades. Aquest capvespre estic content. I estic content perquè –malgrat que hàgim de portar a terme aquesta inauguració de curs amb presencialitat telemàtica–, sabent de la importància que té per a la nostra Arxidiòcesi un centre d'aquestes característiques, avui també comprovo que s'està treballant en la direcció correcta.

Vull agrair de cor la carta que el Director, acabat de nomenar, va dirigir a finals de juliol a tot el claustre de professors, carta que subscriu en la seva integritat. Era com una declaració d'intencions, o una presentació de principis, en base de les quals cal fonamentar el nostre Institut. Es subratllava primàriament «l'ideari i el compromís que ens vincula amb la nostra Església». El Claustre de «professors i professores, viviu i compartiu l'experiència del Senyor ressuscitat –afirmava a la carta– i a la vegada formeu part d'una comunitat científica, cadascun des de les vostres especialitats i a través de la investigació i la docència que us és pròpia. Fe i ciència es troben en vosaltres en harmonia perquè també és harmònica la relació entre la Revelació i la veritat científica». Després d'aquesta declaració de principis, la carta del director assenyalava una sèrie de propostes, que no són altres que estar atents a les necessitats reals de

la nostra estimada Església de Tarragona pel que fa a la formació, per tal que el nostre Institut Sant Fructuós hi pugui anar donant la resposta més acurada.

Molt estimats i estimades, el nostre Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós, vinculat a la Facultat de Teologia de l'Ateneu Universitari Sant Pacià –en aquest sentit, valoro moltíssim avui la presència del seu Rector, el Dr. Armand Puig, així com les seves paraules precedents–, forma part d'una institució acadèmica pertanyent a la Santa Seu, en l'Espai Europeu d'Educació Superior. Maldem doncs, per una renovació sàvia i valenta de la nostra institució, per a col·laborar des del pensament a una transformació missionera del que el papa Francesc anomena una Església «en sortida». En aquest marc, centrats en el cor de l'anunci de l'Evangeli i de la Tradició vivent que ens ha estat transmesa, el treball del nostre Institut, en el marc de la Facultat de Teologia de l'Ateneu Universitari, és cridat a promoure una cultura del diàleg i de la trobada, per a una veritable inculturació de l'Evangeli, donant resposta als desafiaments antropològics dels moments actuals.

A la llum d'aquesta premissa fonamental, molt breument, voldria entrellucar principalment tres desafiaments per als estudis teològics del nostre Institut:

El primer consisteix en cercar de superar tot «divorci entre teologia i pastoral, entre fe i vida». Durant aquest any llarg que estic amb vosaltres, he pogut observar com encara en molts dels nostres laics i laiques s'hi troba una mentalitat de pensar que els estudis reglats de l'Institut Superior tenen poc a veure amb el dia a dia de la pastoral ordinària de les nostres parròquies. Com si els nostres laics i laiques no tinguessin dret a una seriosa formació. A més, si és que estem fent bona teologia i si aquesta vol fer un servei real a la nostra Església i a la nostra societat, ha de tenir sempre un vessant pastoral, donat que cerca de donar respostes i sentit a la vida dels homes i dones del nostre avui. Per tant, la teologia no pot restar al marge d'una seriosa antropologia. La teologia s'ha de trobar sempre al servei i en diàleg amb la pastoral i amb la vida de l'Església i dels homes. Maldem, doncs, en el nostre Institut perquè sigui així.

El segon desafiament consisteix en el fet que els estudis del nostre Institut no poden limitar-se merament a trametre coneixements, competències i experiències; sinó que, a més, han d'oferir eines intel·lectuals que puguin proposar-se com a «paradigmes d'acció i de pensament, i que esdevinguin útils per a l'anunci de l'Evangeli en un món marcat pel pluralisme ètic i religiós». I això ens porta a treballar en col·laboració: convé crear una xarxa de treball i de col·laboració, en primer lloc, entre els diversos organismes eclesials, entre les nostres delegacions i l'Institut, entre els nostres arxiprestats i l'Institut; i, en segon lloc, en diàleg amb el món de la universitat i de la cultura existent en el territori de la nostra Arxidiòcesi, oferir eines de col·laboració i de recerca conjunta. És allò que el papa Francesc, en el proemi de la Constitució Apostòlica *Veritatis gaudium*, sobre les universitats i centres superiors de l'Església, afirma com la «inter i transdisciplinarietat exercides amb saviesa i creativitat a la llum de la Revelació». D'altra banda també, i com afirmava a la Carta Pastoral de la passada Quaresma, a la llum del Concili Tarraconense de 1995, ens convé «crear un diàleg constructiu amb els altres, fent servir paraules que expliquin el que vivim», donat que l'experiència cristiana no es redueix a una simple deducció intel·lectual, sinó que es tradueix en una vida, en un testimoni, en una forma concreta de viure i actuar en el món.

I el tercer desafiament va en relació al temps concret que ens ha tocat viure. Crec que, entre les moltes coses que esdevenen convenientes en aquests moments que vivim, agreujats per la pandèmia, convé disposar de les veus de nous «Sòcrates» que posin en qüestió el paradigma de vida de la nostra societat. Que en diàleg amb el pensament, maldem tots per una antropologia de la fraternitat. I, en aquest punt, el nostre Institut ha d'anar al capdavant en la proposta positiva d'aquest nou paradigma. Ahir, precisament, se'n va fer referència en la presentació diocesana del document sobre els efectes de la Covid-19. I són els mateixos membres de la Comissió que valoren i demanen l'aportació de l'Institut Sant Fructuós en aquesta comesa. Com ja sabeu, aquesta és una de les constants que trobem en l'encíclica *Fratelli tutti* del papa Francesc, on s'insisteix en la dimensió comunitària de l'antropologia cristiana davant els

reduccionismes individualistes: «Cadascú és plenament persona quan pertany a un poble, i alhora no hi ha veritable poble sense respecte al rostre de cada persona. Poble i persona són termes correlatius» (n. 182).

Si acarem adequadament aquests reptes i, al mateix temps, anem desenvolupant tot aquell íter de projectes concrets que el director ja assenyalava a la carta als professors abans esmentada, segur que, malgrat les dificultats del moment present, arribarem a bon port.

Felicito, de cor, a l'equip directiu, als professors i als alumnes que us heu inscrit als diversos cursos, encara que hàgiu de seguir amb aquesta presencialitat telemàtica. Felicito de cor a la Dra. Godoy per la seva admirable lliçó d'aquest vespre i, també, als dos professors homenatjats: Al prof. Santi Soro i al prof. Joan Miquel Bravo.

Treballem, doncs, perquè l'Institut Sant Fructuós pugui anar donant els seus fruits. En el seu programa, al capdavant, ens hi va la formació del present i del futur de la nostra Església diocesana. Que l'Esperit del Senyor ens acompanyi en aquesta comesa, ell que rejoveneix i fa noves totes les coses.

Amb aquest deler i amb aquest esperit, queda inaugurat el curs 2020-2021 en el nostre Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós de Tarragona.

Índex General

LLIÇÓ INAUGURAL

25 ANYS DE L'INSTITUT SUPERIOR DE CIÈNCIES RELIGIOSES
SANT FRUCTUÓS. Evolució i història dels estudis eclesiàstics superiors
a l'arxidiòcesi de Tarragona

A càrrec del Llic. Xavier CORTÉS NADAL 13

MEMÒRIA DEL CURS 2020-2021 173

PARLAMENT DEL SR. ARQUEBISBE EN LA INAUGURACIÓ DEL CURS 2020-2021 181

